

Anotationes in Euangelium,

Vbi ad literam stylus hominis significat stylum perspicuū, & vulgare, qui ab hominibus possit intelligi. Pater igitur æternus stylo hominis scripsit in Christo virtutum omnium exemplaria, ut à quouis clarè perspicì possent ad imitandum.

Notandum est hoc loco Deū ante incarnationē Verbi, nō stylo hominis, sed stylo Angeli scribere consuevisse: difficile enim admodum intelligi poterat, & non nisi à subtilioribus, & perfectioribus, perfectū vitæ genus humilitate, patientia, inimicorum dilectione, abijsque similibus contineri. At post incarnationem, eandem doctrinam in Christo stylo hominis, id est, gradibus nobis, clarissimisq; eandem virtutum exemplis conscripsit, ut à quouis, vel rudi, & imperito percipi possit, & ante oculos ad imitandum proponi.

Quare iure optimo Paulus ad Gal. 3. eosdem increpauit sequentibus verbis. *O insensati Galatæ, quis vos facinavit non obedire veritati ante quorum oculos Iesus Christus prescriptus est, & vobis crucifixus.* Quò loco, qui legunt, *proscriptus*, veluti Ambrosius, illud significari arbitrantur, v

que adeo Galatas de mentatos fuisse, ut existimarent fuisse Christum proscriptione damnatum, & tanquam iniquum aliquem meritò crucifixum. Qui verò legunt, *prescriptus*, sic locū interpretantur. Ante quorum oculos Christus crucifixus est, quasi liber depictus, in quo deberent per legere, non solum peccati turpitudinem, propter quam absoluendam necesse fuit ipsum crucifigi, verum etiam ipsius Dei bonitatem, sapientiā, potentiam, incredibilem in homines amorem, ac deniq; ipsius diuinitatē. *Quis ergo, inquit, vos facinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Iesus Christus prescriptus est?*

Præterea. Nisi Dominus Iesus David filius secundum carnem, esset liber notis clarissimis ita conscriptus, ut ab omnibus per legi posset diuinitas eius, nec ipse à pastoribus agnosceretur adorandus, nec à regibus stella duce in eodem, in quo natus fuerat Præceptio tum Rex Iudeorū, tum Dñs Angelorū cum muneribus adoraretur. Algūa cousa lião naquelle liuri nho nouo, que os obrigaua a confessalo por seu Deus. Vndè

Augusti

Agul. Augustinus sermone 2. de Epyphan. ciues Hierosolymitanos in hunc modum increpauit. *Isti peregrini Christum non dum Verba promentem adorauerunt, illi vero iuuenem miracula facientem crucifixerunt; quasi plus fuerit videre nouam stellam in Natiuitate fulgentem, quã solem in eius morte lugentem.*

Colof. Denique adeò verum est, quod ait Paulus ad Collossen. 2. In Christo inhabitare omnẽ plenitudinem diuinitatis corporaliter, vt Ioannes Apostolus eius, & Euangelista in primo capite sui Euangelij postquam de generatione Christi æterna differuit, simulque idem Verbum Diuinum carnem assumpsisse ostendit, tanquam testis oculus eiusdem Verbi diuinitatẽ testificans dixerit, *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre; plenum gratiæ, & veritatis.* Quod est, vidimus eum tam mirabilem, & gloriosum in operibus se gerentem, qualem decebat esse vnigenitum Dei filium. Hoc enim est, *vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre.* Bem parecia ser

filho de seu Pay. Quem vira o que nos vimos, logo dissera, que hera Deos, & tinha a Deos por Pay.

Neque vero mirum videri debet Saluatorem nostrum appellari librum, cum idem de Sanctis eius affirmandum sit, quemadmodum existimat beatus Gregorius super capud 7. Danielis ad illa verba, *Libri aperti sunt, & antiquus dierum sedit.* & cetera. Vbi ad literam agitur de extremo Dei iudicio; Aduertit enim ibi Sanctus Doctor, libros, qui tunc in iudicio aperiendi sunt, vitas esse Sanctorum, ex quibus reprobi sunt arguendi, & condemnandi. Quo sensu, ait Christus Dominus Lucæ capite vndecimo. *Viri Niniuita surgent in Iudicio cum generatione hac, & condemnabunt illam: quia poenitentiam egerunt ad prædicationem Ionæ; Ecce plus quam Ionas hic.* Sapientiæ etiam 4. *Condemnat autem iustus mortuus viuos impios.* Eodemque sensu accipiendũ est id, quod ait Saluator noster Matth. 19, *Cũ sederit filius hominis in sede maiestatis suæ sedebitis, & vos super sedes duodecim iudicatis duodecim tribus Israel.*

6.

Dani. 7.

Greg

Lucæ 11.

Sap. 4

Matth. 19.

Quæ

Annotationes in Euangelium

1er, Quæ verba sic à Diuo Hieronymo explicantur. *Sedebitis condemnantes duodecim tribus Israel, quia vobis credentibus illi credere noluerunt.* Cum igitur ex iustorum vita reprobis condemnandi sint, infert beatus Gregorius sanctos homines libros esse, ita dictos, quod in vnus cuiusque vita multum de Deo possit veluti in quodam libro intueri, idque clarius, & euidentius quam in cæteris creaturis.

7. Est & alius liber singularis, in quo diuina Maiestas maiusculis etiam characteribus, clarissimisque notis perlegatur; nimirum beatissima illa Virgo, de qua natus est Iesus. Sicut enim quia Sol præ claritatis, lucisque excellentia oculos lædit intuentium, prouisum est à natura, vt aliqua essent corpora ita clara, tersa, & transparentia, vt in illis Sol veluti translatus videretur: sic etiam, quia diuina illa Maiestas, & excellentia ab humanis oculis videri nõ poterat iuxta illud Exod. 33. *Non videbit me homo & uiuet;* à Deo Optimo Maximo Authore gratiæ prouisum est, vt vna esset Virgo beatissima, in qua sola plusquam in cæteris omnibus crea-

turis Angelicis, & humanis; Christi diuinitas tanquã in quodã speculo splendidissimo reluceret; atque adeò in Matre Virgine vnigeniti Dei filij perfectiones veluti in libro nihil hæredo legeremus.

Pro huius verò veritatis maiori intelligentia notandum est ex Diuo Thoma Opusculo de Charitate Dei in fine, diuinam similitudinem diuersimode hic per gratiam, & in Cœlo per facialem visionem participari; id autem manifestum erit sequenti exemplo. Cum speculo obijcitur res aliqua, distantia rei speciem emittentis, & speculi recipientis, causat diuersitatem similitudinis: nam quo minor distantia, eo maior similitudo: vera enim, & tota facies resultat in speculo distante, sed in minus distante plenius secundum quantitatem, & ideo similis. Si ergo plura specula obijciantur alicui faciei in diuersa distantia, in omnibus illis tota facies splendet, & eius similitudo, sed inæqualiter: in eo enim, quod longius abest, minor apparet facies, in eo verò, quod propius maior, at in eo quod proximè obijcitur, æqualis est imago rei repre-

Exod.
33.

D. T.

repre-

repræsentatę. Deus ergo est, qui in cordibus ipsum diligentium imprimit speciem, & similitudinem suam, & omnis iustus per gratiam, & beatus per facialem visionem recipit in se, vt in speculo totam Dei faciem, quia Deus non habet partem, & partem; sed non recipit eam totaliter secundum totam quantitatem virtutis. In solo Dei filio resplendet diuina imago totaliter omnino, & infinite, vt est in Patre: in omni verò creatura, quę finita est, & à Deo elongata, recipitur quidem diuina facies, & tota facies, & imago eius completa, sed nõ recipitur totaliter secūdam plenam eius magnitudinem propter distantiam non quidem loci, sed diuersitatis. Quo verò creatura magis appropinquat Creatori, eo efficitur speculum coniunctius, vt plenius repræsentet, & recipiat diuinam Imaginem. Sic Angeli superiores, & Sancti præstantiores, plenius recipiunt diuinam similitudinem, quam inferiores.

Deus igitur vt se repræsentaret præcipue, fecit sibi propinquissimum speculum Beatissimam Virginem Mariam, quę

in cognoscendo, & diligendo Deū, omnem Creaturam inæstimabiliter excessit. Vide quid dixerit Beatus Bernardus. *Hęc Domine fecisti Imaginem bonitatis tuę, quia Deo omnium propinquissima est, adeoq; proxima, vt in utero suo Dei Imaginem non participatam, sed veram, & infinitam continere valuerit.* Qua ratione etiam beatus Anselmus dixit, tali decuisse Virginem puritate nitere, qua sub Deo maior nequit intelligi, quippe quę Deū præcipue tanquam speculū sine macula, & maximè propinquū deberet repræsentare, vt à cæteris velut in libro legeretur.

Primo igitur legere possumus in hoc beatissimo lib. hoc est in Beatissima Dei genitrice Maria, magnitudinē Dei, eiusq; immensitatem, quemadmodū disertis verbis adnotauit beatus Petrus Chrysologus sermone 104. *Tanta, inquit, est Virgo, vt quantus sit Deus satis ignoret, qui huius Virginis mentem non stupet, animum non miratur.* Secundo legenda nobis est in eodem libro, Dei misericordia, & bonitas, quemadmodum legit Bernardus ad illa verba Apoc. 12. *Signum magnum apparuit in cælo,*

Bern.

Ansel.

Petr.
Chry

9.

Bern.

Anotationes in Euāgelium

cælo, mulier amicta sole. &c. Maria, inquit, velut alterum induit solem: sicut enim ille super bonos, & malos indifferenter oritur, sic ipsa quoque præterita non discutit merita, sed omnibus se se exorabilem, omnibus clementissimam præbet: omnibus sinum misericordiae aperit, ut de plenitudine eius accipiant vniuersi. Hinc est illa observatio Georg. Venet. tomo. 1. problematum in sacram Scripturam, sectione 5. problemate 338. Vbi observat Deum olim plena utraq; manu punire solitum; atque idcirco decem plagis Aegyptum percussisse, quia utraq; manus aperta, & extenta in decem digitos fuit super Aegyptios: vnde dictum est Exod. 8. *Digitus Dei est hic.* Cæterum post incarnationem Verbi in utero Virginis, utranque istam manum cohibitam; imò & in cruce validissimis clavis confixam fuisse, ne se ad puniendum excitaret. Adde eo habitu amplexantis speciem Dei filium retulisse: hanc enim ob causam Christus brachium Patris dicitur, quia videlicet Christo, tanquam brachio, Pater in humani generis collum extento, amplexatus est mortales in utero Virginis, in signum

benevolentiae, & reconciliationis.

Neque verò obstat huic pie observationi Deum iam olim Davidem, & Bersabeth adulteros, Iudam, & Thamar incestuosos, Salomonem, & alios idolatras sustinuisse; id enim Dei misericordiae, Verboque incarnando, ac denique eiusdem Verbi Matri ex eisdem nascituræ acceptum esse referendum affirmavit beatus Anselmus, qui ob Virginis etiam natiuitatē existimat Deum pepercisse primis parentibus, qui statim occidi, imò & annihilari meruerunt; id autē minime factum fuisse, quia ex ijs beatissimam Virginem Mariam misericordiae matrē, Deus præviderat nascituram. Ex hac verò Anselmi sentētia apparet, in Virgine matre, tanquam in libro legi posse etiā tum filij omnipotentiam, tum matris gratiam, quæ ad filij etiā misericordiam spectat. Filij omnipotentiam, in eo quod extā vitiosis, impijsq; parentibus, plenam gratiæ Virginem tanquam ex spinis, & scetibus odoriferam cælo rosam procreavit, iuxta id, quod de Virginis humilitate scriptum est in Canticis canticorum cap. 2.

Dum

Geor.
Venet

Exod.
8.

10.

Ca.

Dum esset rex in accubitu suo, nar-
 dus mea dedit odorem suauitatis;
 quæ verba allegorice de Virgi-
 ne accipienda sunt, quemadmo-
 dum & illa eiusdem Cantici, si-
 cut lilium inter spinas, sic amica
 mea inter filias. Virginis verò
 gratiam colligimus ex eo, quod
 antequam nasceretur, iam De-
 tum primis parētibus, tum etiā,
 vt ex præsentī Euangelio con-
 stat, erga David, Bersabēth. Sa-
 lomōnem, Iudam, Thamar, ali-
 osq; Virginis progenitores mi-
 sericors fuit, & patiens, prop-
 ter ipsius Virginis ex eisdem na-
 tiuitatem. Ecce, vt cunque ostē-
 dimus in hoc aureo libro Beatæ
 Virginis Mariæ, Dei omnipo-
 tentiam, immensitatem, & mi-
 sericordiam, nunc iam in eodē
 libro, Dei bonitatem ostenda-
 mus.

Liber generationis Iesu
 Christi filij David.

Q Væri solet hoc loco cur
 ab Euangelista in capite
 Genealogiæ Saluatoris, iunior
 David annumeretur, post posi-
 to Abrahamo seniore, maximè
 cum Abraham iustum, David
 autem sacra pagina testetur pec-
 catorem, idque omnibus adeò

lit notū, vt de eo dictū sit, quòd
 blasphemare fecit inimicos Domi-
 ni. Cuius facti ratio, omīssis alijs,
 ea potest assignari; Euangelistā
 nimirum Spiritu Sancto edoctū,
 peccatorē David, innocenti A-
 brahamo in Genealogia Salua-
 toris præposuisse, vt pœnitens
 quisq; spem veniæ certissimam
 sibi promitteret: hac enim ra-
 tione Christus Dñs in Euange-
 lio sæpius se dicit filiū hominis,
 cū interim se filiū Dei, & vnige-
 nitū Patris, posset nominare. Id
 quod etiam Paulus ad Hebr. 2. Ad Hebr. 2.
 notasse videtur cū dixit. Non cō-
 funditur fratres eos vocare. Et ipse
 Dei filius in Ps. 21. Narrabo, in-
 quit, nomē tuū fratribus meis, Et Ps. 21
Matt. 28.
 Matth. 28. Nūtiate fratribus. Et
 vt Petrus spem quoq; concipe-
 ret veniam consequendi, quan-
 uis eū negauerit, ait Angelus mu-
 lieribus, dicite fratribus eius, &
 Petro, quia præcedet vos in Gali-
 leam. Adde in confirmationem,
 Ioseph in Aegypto in figuram
 huius rei fratribus dixisse. Nolite
 timere. Ego sum Ioseph frater ve-
 ster quem vendidistis. Quasi di-
 ceret. Quāuis tanti sceleris me-
 mores, timere deberetis, frater-
 ni tñ sāguinis memētote, spēq;
 cōcipiētes veniē, nolite timere
 qua

Annotationes in Euangelium

qua forte ratione Esaias locutus
 ras de aduentu filij Dei in car-
 ne mortali, prius humanitatis
 ipsius, quam diuinitatis fecit me-
 tionem. *Ascendet, ait, sicut vir-*
gultum, & sicut radix de terra si-
tuenti cap. 53. Radix namque ad
 diuinitatem, virgultum ad hu-
 manitatem referendū est; alias
 minus accommodatē Christus di-
 ceretur radix Dauid, à quo tan-
 quam a radice originem traxit,
 dicente Euangelista, *Liber gene-*
ratione Iesu Christi filij Dauid.
 vnde Rupertus locū exponēs,
magificum, inquit, ac mirabile est
eius esse radicem, de cuius stirpe de-
scēdit. Itaque secundum diuini-
 tatem dictus est radix Dauid,
 quia sicut radix vitem, aut pal-
 mitem: ita Patrem suæ carnis
 Dauidem portat Christus secū-
 dum diuinitatem. Vnde etenim
 Dauid, & tota gēs illā, vnicā Do-
 mini dici cōsuevit, nisi quia per
 fidem venturo inhærebat Chri-
 sto, qui dicit. *Ego sum vitis, & vos*
palmites. Ioan. 15. Hanc etiā ob
 causam idem propheta de Mes-
 sia venturo loquens, prius ag-
 num, quam Dominum appella-
 uit dicens, *Emitte agnum Domine*
Dominatorē terræ. Agnus enim
 ad humanitatem, quæ erat im-

molanda, Dominus vero ad di-
 uinitatem refertur, secundum,
 quam potens est mortis impe-
 rium, & peccati regnum destru-
 ere. Quauis ergo ex peccati
 recordatione Dominum time-
 re debeamus, quia tamen idem
 Dominus simul est agnus pro
 eisdem peccatis in Cruce immo-
 latus, maxima spes veniæ eo-
 rundem peccatorum nobis est
 concipienda; maximè cū idem
 agnus Dei, qui vt immolari pos-
 set non aperuit os suum, voce
 magna, hoc est, cum clamore
 valido, & lacrymis, vt loquitur
 Paulus ad Hebræ. 5. pro nobis
 postulans, exauditus est pro re-
 uerentia sua. In quam sententiā
 non minus pie, quàm deuote
 quidam dixit.

Spes mihi magna subit cum te mitissime
 Christe,
 Spes mihi respicio cum mea facta, cadit.
 Speret qui metuit, morituros viuere vidi
 Spe duce, victuros spe moriente mori.
 Verum ad propositam Esaiæ
 authoritatē reuertamur, appa-
 reatq; Prophetam nomine vir-
 gulti humanitatem Christi in-
 tellexisse, sicut & radicis nomi-
 ne diuinitatem ipsius ostendi-
 mus esse intelligendam. Notā-
 dum est igitur septuaginta in-
 terpretes priorem huius vaticini-
 nij

Es. 53

Rup.

Io. 15

nij partem, videlicet, *Ascendet sicut virgultum*, longe aliter trāstulisse: Sic enim habent. *Annūtiavimus coram eo quasi puerum*, Sic ex Græco vertit Diuus Hieronymus. cur autem septuaginta ita trāstulerint, illud fuit causa, vt quibusdam placet, quod vox hebræa, pro qua vulgatus transtulit, *virgultum*, significat fugere, lactare, & nutrire; quā ob causam trahitur ad ramum, seu *virgultum* significandum, eo quod humorem fugit ab arboris radice, sicut infans ex matris ubere; itaque optime vertit Diuus Hieronymus, *virgultum*, sicut & Symachus, *ramum*. Ex hac verò obseruatione iam vides Esaiā cū dixit, *ascendet sicut virgultum coram eo*, & sicut *radix*, prius humanitatis in Puerō IESV adhuc lactente meminisse, ne forte aliquis audiens Deum aduentare, timore perterritus de fuga cogitaret cum patre Adam, qui quæsitus a Deo, & vocatus respondit. *Domine vocem tuam audiui, & timui, & abscondi me*: ne igitur Deū in humanitate ad nos venientem fugeremus *virgultum* Propheta sonuit, seu *puerum* adhuc lactentē, cuius vox,

vt notauit Petrus Chrysológus, potius amorem conciliat, quam incutit timorem, *Ecce, inquit, Infans est, & sine voce: nam vagientis vox potius miserāda est, quam timenda.*

Secundo. Quod Matthæus Euāgelista Iesum dixit filiū Dauid penitentis, priusquā eū diceret filiū Abrahæ innocentis, factū est in gloriam, & honorem penitentium, qui semper in diuina Scriptura innocentibus anteponuntur, In cuius privilegij figuram, ovis illa errabunda, ascendit humeros Pastoris, nonaginta nouem interim in deserto relictis. Lucæ 15. *Imposuit eam*, inquit, *in humeros gaudens*. Notandum est, verbum, *gaudens*: In eo enim ostenditur magna lætitia, summumque gaudium, quo gaudius est Christus in die, quo humanitatis habitum induit in B. Virginis utero, quemadmodū de eodem dicitur allegoricè in illis verbis Canticorum cap. 3. *Egredimini filia Hierusalem, & Videte Regem Salomonē in diademate, qua coronauit eum mater eius, in die solemnitatis, & lætitiæ.* Quod enim hæc verba de die incarnationis ei⁹, allegoricè

Chry

Lucæ
5.

Cāt. 3.

Annotationes in Euangelium

Greg. intelligenda sint, ostendit Gregor. his verbis. *Mater Christi Maria Virgo esse creditur, quæ coronauit eum diademate, quia humanitatem nostram ex ea ipse assumpsit; & hoc in die desponsationis factum dicitur, quia quando filius Dei humanitati diuinitatem copulauit, de redemptione nostra exultauit.* Natura ergo humana tanquam ouis, quæ perierat, à verò pastore Christo quæsitæ, & inuenta, eius humeros ascendit in utero Virginis. Quod si non erraret, nec à pastore quæreretur, nec inuenta eius humeros assédisset; huic enim opinioni libentius assentior cū Augustino dicente, quod *filius Dei magnus de cælo uenerit Medicus, quia magnus in terra iacebat ægrotus.* nisi ergo homo ægrotaret, hoc est peccando erraret, cur Medicus descenderet nulla causa esse videbatur, quæ admodum etiam ipse Augustinus alibi ait. *Tolle morbum nulla causa est medicinæ.*

Ex dictis infertur tertiã ratio ob quam Euangelista Christum filium David prius nominandum putauit. Nimitum, quia nulla alia fuit causa ueniendi, in utroq; virgineo carnem assumendi, nisi ut quem perditam,

hoc est, errantem hominem in caulam diuini gregis asportaret. Cuiusmodi igitur David peccati iam penitentem in persona naturæ humanæ peccatricis in Psal. 118. eiusdem naturæ assumptionem sumopere postulauerit dicens. *erravi sicut ouis, quæ periit: quære seruum tuum,* in Genealogia Saluatoris Mattheus Primū posuit David, ut ostenderet primam ueniendi causam naturamq; humanam assumendi, atq; ouem perditam quæredisse, fuisse peccatores saluos facere, de quorum numero erat David. Neque uero quia ea, quæ diximus ueræ sunt B. Virgo Maria de numero ouium, quas Deus quæsiuit, & inuenta redemit, excludenda est. Nō periit illa quidem; uerum tamen, & maximè quæsitæ, & primo inuenta est. Nesciuit ueniam thorum in delicto, habebit nihilominus fructum in respectu animarum sanctarum. Vnde egregie B. Bernardinus serm. 51. 3. affirmat Christum Dñm magis uenisse in carne mortali pro B. Virgine redimenda, quam pro omnibus hominibus, etiam si omnes simul cum illa conferantur; & propter hanc causam illam uocat primogenitam Redemptoris. In quâ sententiam refert Gloss. in illud Cant.

Cant. 4. *Vulnerasti cor meū soror mea.* Si verò quæris quomodo redēpta, quæ nunquam fuit captiua, vel quomodo erepta, quæ nunquam lapsa? Dicendum est quod Deus redemit eam præseruatione, si non erigendo lapsam, saltem præseruando lapsum. *Quid enim vitij, vt ait Petrus Damianus, in eius corpore, aut mente vendicare sibi potuit locum, quæ totius diuinitatis meruit esse Sacrarium?* Serm. de Natiuitate Virginis. Idem Sanctus Doctor Serm. de Annuntiatione, de eadem Beatissima Virgine sic habet. *Cū fecerit Deus omnia sua opera valde bona, hoc melius fecit consecrans sibi in ea reclinatorium aureum, in quo se post tumultus angelorum, & hominū inclinaret, & requiē inueniret.* Neq; verò contemnenda sunt, quæ in laudē Deigenitricis Arator lib. 1. in act. Apost. sic ait.

A nato formata suo mala criminis Eux
Virgo secūda fugat, nulla est iniuria sexus,
Restituit quod prima tulit.

Mala autem criminis Eux; malum culpæ intellige, quod qui-

dem ipsa Virgo fugauit, ne solis ortus, sicut loquitur Chrysipus, *Nullū ferre posset occasum.* Hoc est ne aurora illa clarissima, ex qua mūdus sperabat fore vt Sol diuinus oriretur, posset vllis peccatorū tenebris obscurari. Quare nō imerito Ecclesia sancta, clarissimā Virginē, clarissimis confert corporib⁹ celestibus, modo eā solē, modo lunā, modo stellā nominādo: his enim solū corporibus celestibus mūdus illuminatur, hibarescit, & cōseruatur: Hæc est etiā illa fenestra, quam Deus fieri iussit in arca Noe, vt in eam ingrediētes illuminarētur. Gregor. hom. 12. in Ezechielē Rupert. lib. 4. comēt. in Gen. c. 17. dicūt arcam istā Ecclesie figurā fuisse, extra quā nec lucē quis inueniet, nec salutē. Fenestrā per quā lux ingredit in arcā, virginē esse Mariā, de qua eadē Ecclesia lætabūda canit. *Intrent vt astra flebiles, cœli fenestra facta es.* Et iterū, *Tu regis alti ianua, tu porta lucis fulgida, vitā datā p̄ Virginē, gentes redemptæ plaudite.*

Chry
sipus,

16.

Ge. 62

Greg.

In die festo B. Irenæ Virg. & mart.

A N N O T A T I O N E S

In Euangelium, Matth. 25.

Dd 2

Date

Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostras extinguuntur.

1. **O**Mnes Christi fideles, qui
 2. cor 11. bus Deus tanquā spōsus
 11. spiritualiter coniungitur ppter
 fidei integritatē virgines appel
 latur iuxta illud 2. ad Cor. 11.
 Apoc 12. Despondi vos vni viro virginē ca
 12. stā exhibere Christo. Observādū
 tñ est nuptiarū huiusmodi frui
 tionē semper bellū præcedere.
 Vnde Apoc. c. 12. prius dictum
 est factū fuisse præliū magnū in
 cælo, hoc est in Ecclesia, quā di
 cereēt, beati, qui ad cœnā nuptiarū
 agni vocati sunt. c. 19. hinc etiam
 Apostolus Timotheū exhortās
 labora, inquit, sicut bonus miles
 Christi. ecclesia etiā sponsa agni,
 cōparatur non solū choris, sed
 Cāt. 7. etiā castris. Cāt. 7. quid videbis in
 7. sunamite, nisi choros castrorū? vbi
 notandū est coniūgi choros cū
 castris. Chorus multitudo est
 exultantiū, canentiū, choreasq;
 ducentiū; dicitur autē chorus
 castrorū n̄ castra chororū: quia
 Iosue cap. 8. ex castris chori fiūt, hoc est nu
 8. ptiarū exultationē pugna præ
 cedit. Nec verò quæcūq; pugna
 sufficit, sed boni tantū militis,

qui nec vnquam arma deponit,
 nec semel, aut cœpius vicisse cō
 tētus est, sed vsq; in finē in victo
 ria perseverat. id autē expressū
 fuisse videtur in tit. Pl. 4. & alio
 rū, qui inscribūtur, in finē, seu vi
 ctoria, vel ad victorē. vt signifi
 cetur præconia victoriarum, de
 quib; in illis Psalmis agitur, non
 conuenire nisi in eum, qui vs
 que in finem vicerit, Ideoque
 Apocalipsis capite secundo, Nō
 dicitur qui vicit dabo edere, sed
 vincētī dabo, hoc est, ei, qui sem
 per vincit.!

Ad huiusmodi verò pugnam
 iubet nos Apostolus indui arma
 lucis, operaque abijcere tene
 brarum. ad Roma. 13. Abijcia
 mus, inquit, opera tenebrarum,
 & induamur arma lucis: sicut in
 die honeste ambulemus. Opera te
 nebrarum peccata intellige, vel
 quia privata sunt lumine ratio
 nis, quo illustrari debent huma
 na opera, vel quia in tene
 bris fiunt. Abijcere autem si
 gnificat aliquid à se projicere
 cum contemptu, & indignatio
 ne;

ne; quo eodem modo opera te-
nebrarum, hoc est peccata à no-
bis abijcienda sunt. Inducimur
etiam ad sumenda arma locis,
hoc est virtutes, quæ ut ait D.
Thomas, *Arma dicuntur in quã-
tum nos muniunt, secundum quod
dicitur ad Ephes. Ultimo. induite
vos armaturam Dei, ut possitis
stare aduersus insidias diaboli. Nō
est autē prætereundū id, quod
sequitur, sicut in die honestè am-
bulemus: hoc enim, inquit D. Tho-
mas, diei congruere videtur. Pri-
mò quædam honestas: nam in die
unusquisque se componere studet,
ut coram alijs honestus appareat.
Secundo. homo in die ambulat, non
in nocte, cum ergo ait, ambule-
mus, exhortatur ad virtutis vsū,
& profectum. Vnde & Ioann.
12. dicitur, *ambulate dum lucem
habetis. ambulate, dixit, quia non
proficere, deficere est.**

Huiusmodi defectum patie-
bantur quinque ille Virgines fa-
tux, quæ prudentibus dixerūt,
*date nobis de oleo vestro, quia lam-
pades nostræ extinguuntur.* Meri-
tò enim de lampadarum extin-
ctione dolent, quæ oleum inde-
ficiens, quod super infunderēt,
parare neglexerunt. Vnde in
libro Prouerb. cap. 10. dicitur,

*egestatē operata est manus remissa
manus autem fortium, diuitias pa-
rat. Et ut ibidem dicitur, qui con-
gregat in messe filius sapiens est:
qui autem stertit astate, filius con-
fusionis.* Vnde beatus Hierony-
mus super id, quod fatuæ Virgi-
nes dixerunt, *date nobis de oleo
vestro, quæ lampadet, inquit, suas
queruntur extinguere, ostendunt eas
ex parte lucere: & tamen non ha-
bent lumen indeficiens, nec opera
perpetua. Siquis igitur habet ani-
mam virginalem, & amator est
pudicitæ, non debet mediocribus
esse contentus, quæ citò exolescunt,
& exorto chasmate, hoc est, hiatu
seu scissura, arefiunt: sed perfe-
ctas virtutes sequatur, & lumen
habeat sempiternum.*

Eundem virtutis defectum
nequando incurrere posset spō-
sa, sic sponsus alloquitur. Cāt.
1. *Traheme post te curremus, in odo-
rem unguentorum tuorum, Super
quibus verbis Bernardus serm.
21. in Cāt. Quid mirum, inquit,
si indiget trahi, quæ post gigantem
currit? quæ comprehendere nititur
eum, qui salit in montibus, & col-
les transilit: Velociter enim cur-
rit sermo eius? non valet, ex a quo
currere: non potest pari cum illo ce-
leritate contendere, qui exultat ut*

Hier:

3.

Cant.
1.
Bern.

Annotationes in Euangelium

Hier.
P. 104
Es. 27.
 gigas ad currēdam viam; & pro-
 terea rogat se trahi. Fessus sum, in-
 qui, deficio, noli me deserere. Hæc
 Bernardus. Quæ omnia cōple-
 xus est Dñs Hierem. 3. cum sic
 habet. Patrē vocabis me, & post
 me ingredi non cessabis. Hoc est,
 semper per imitationē meis ve-
 sti ijs insistes, quoniā semper
 tibi multū super erit imitandū,
 sicut in Psal. 104. *Quærite faciē
 eius semper.* Eodē sensu intellige
 illud Esai. 27. *florebit, & germina-
 bit Israel.* Quo loco notādū est
 non sine mysterio prius dictum
 fuisse, *florebit*, quam *germinabit*,
 cū è contrario plantæ prius ger-
 minare solcā tquā florere: quia vi-
 delicet iustus cū in flore est, ad-
 huc se debet reputare in germi-
 ne esse, vt conetur magis efflo-
 rescere, & in vberiorē erūpere
 fructū. Illud etiā significari addi-
 derim, sancti, & religiosā animā,
 quæ celesti spōso placere studet
 cū in flore est aliquarū virtutū,
 eo ipso tēpore alia ex parte ger-
 minare debere, vt de nouo ef-
 florescat, & fructū ferat. Itaq; cū
 quosdam flores, & fructus pro-
 duxerit, debere simul in aliorū
 quoque bonorum operum ger-
 mine pullulare, vt semper in
 germine, in flore, & in fructu sit.

Quā verò Deus ægerrime fe-
 rat quālibet in virtutū progres-
 su in curiā, in ijs presertim, quo-
 rū est ad perfectionis apicē aspi-
 rare, intelligi potest ex illis ver-
 bis Apoc. 2. ad Episcopū Ephes.
*Sustinuisti propter nomē meū, &
 non defecisti, sed habeo aduersum
 te pauca, quod charitatē tuam pri-
 mam reliquisti. Memor esto vnde
 excideris, & age pœnitētiā, &
 prima opera fac: sin autē venio tibi
 cito, & mouebo candelabrū tuū de
 loco suo.* Quib⁹ verbis De⁹ acer-
 be inuehitur in Episcopū, quod
 nō nihil de primæ charitatis ar-
 dore remisisset, & vt existimat
 Ricardus nimis secure vixisset,
 quædāq; oscitanter egisset, atq;
 à culmine perfectionis, ad infe-
 riorē virtutis gradū per in curiā
 sit delapsus. quod si De⁹ Ephes.
 Episcopū tanta redargutione
 dignū existimauit, nō quod cha-
 ritatē amiserit, sed quod de ipsi⁹
 remisisset feruore, quanta ani-
 maduersione dignas fuisse exis-
 timandum est fatuas virgines,
 quæ cū extinctis lāpadibus, de-
 ficiente oleo charitatis, celesti
 sponso obuiam exire voluerūt?
 neq; enim solū ob defectū feruo-
 ris à thalamo spōsi eijcerentur,
 nisi etiā bonorū operum oleū,
cuius

cuius defectu charitas amitti so-
 let, in lâpadibus defecisset. Ne
 igitur nos simili pœna mulctemur,
 Aug. serm. 15. De verbis Apostolis sic exhortantē audiamus. *Sēper tibi displiceat quod es, siuis peruenire ad id, quod nō dum es: nam ubi tibi placuisti, ibi remā-
 sisti. Si autē dixeris sufficit, & pe-
 risti. Obluiscere præterita, noli in
 ea respicere, ne ibi remaneas, ubi
 respexeris: propterea enim Christus
 dixit Luc. 17. Mementote uxoris
 Loth. Gen. 19. In cuius rei figu-
 rā in scalla Iacob nullus Ange-
 lus quiescens apparuit, sed om-
 nes, vel ascendētes, vel descen-
 dentes, quia in virtute aut ascē-
 ditur, aut descenditur quemad-
 modū adnotauit B. Bernardus
 Epist. 91. Solus Deus, inquit, me-
 lior se ipso esse non vult, quia non
 potest. Vidit Iacob in scalla angelos
 ascendētes, & descendētes Gen. 28.
 Nūquid stantē quempiam, siue sedē-
 tē? non est stare omnino in pēdulo
 fragilis scallæ. Si attentes stare, ru-
 as necesse est. Minimè bonus est, qui
 melior esse non vult: & ubi incipis
 nolle fieri melior, ibi etiam desinis
 esse bon⁹. Huc pertinet illud Pro-
 verb. 4. Iustorū semita quasi lux
 splendēs procedit, & crescit vsq; ad
 perfectā diē. Quia ergo virgines*

fatuæ lucē hanc in lâpadibus
 suis accensā habere nō curave-
 rūt, cū prudētibus ad spōsi nu-
 ptias ingeredi non meruerunt.

Da te nobis de oleo vestro.

STulta petitio: primo quia, vt
 ait Bernard. *Vix iustus salua-
 bitur, & vix etiā sanctis iustitiæ
 oleū sufficit ad salutē, quāto min⁹
 & sibi, & proximis? Noè, David,
 Iob, nec filiū liberabūt, sed sicut ani-
 ma, quæ peccauerit ipsa morietur,
 sic quæ iustitiā fecerit, ipsa saluabi-
 tur. Secūdo. Stulta fuit ista peti-
 tio, quia sicut ait Chrysostomus,
 cum maius vicerint, in minori vi-
 ctæ sūt. Rubore confūdor, & lacry-
 mis, Virginem stultam audiens: erub-
 besco cum audio nomen, post tale
 virtutis lucrum. Vbi ad cœlum euo-
 larunt, ubi voluptatis flammam
 conculcauerunt, tunc insipientes di-
 cūtur; & verè insipientes, quod
 maius cum vicissent, à minore vi-
 ctæ sunt.*

Tertio. Stulta fuit nimis, & in-
 sipiēs illa petitio, quatenus alie-
 nis meritis diuini sponsi thala-
 mum consequi voluerunt: Non
 enim dormientibus, & oscitantibus,
 sed vigilantibus, & contra vi-
 tia fortiter pugnantibus dat Dñs
 præmia, & labori merces paratur,

Annotations in Euangelium

Amb. Apoc. 1.
 Quemadmodum dixit Ambrosius, & annotavit Rupertus ad eum locum Apocal. 1. *Ego Ioannes frater vester, & particeps in tribulatione, & regno.* Prius enim dixit particeps in tribulatione, quam in regno: quia, qui regni cœlestis particeps esse voluerit, & ad diuini sponsi nuptias introduci, non alieno sudore id speret consecuturum: sed si sustinerit, & cōregnabit. Hoc, inquit, *ius legale est apud cœlestem regem: ait enim Lucæ 22. Vos estis, qui permansistis mecum in tērationibus meis: & ego dispono vobis sicut disposuit mihi Pater meus regnum; ut edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo.*

Ab hoc autē legali iure, nec ipse Christus exemptus esse voluit, quemadmodum docuit Petrus Epist. 1. cap. *Scrutās, inquit, quod, & quale tempus significaret in eis spiritus Christi, prænuntians eas, quæ in Christo sūt passiones, & posteriores glorias.* Posteriores dixit, id est, præcedentibus tribulationibus comparatas, sicut Glossa interpretatur; idemque docet Tertullianus de corona militis cap. 14. *Expendēs, quòd ait Lucas. cap. 24. de Christo post resurrectionem, quod iei-*

licet comederit fauum mellis cum discipulis. *Christus, inquit, fauos post fella gustauit: nec ante Rex gloriæ à cœlestibus salutatus est, quam Rex Iudæorum præscriptus in Cruce, minoratus primum à Patre modicum quid citra angelos, & ita gloria, & honorare coronatus.*

In eandem sententiam notanda, & exponenda sunt verba illa Petri Apost. Epistola 1. c. 4. Cū sic ait. *Charissimi nolite peregrinari, in frivore qui ad tentationē vobis fit, quasi novi aliquid vobis contingat, sed communicantes Christi passionibus gaudete, ut & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes.* Quem locum D. Cyprianus libro 4. Epistolarū; Epistol. 6. Sic legit, *Nolite mirari ardorē accidentē vobis. &c. Per feruorē verò seu ardorem, accipe tribulationem hoc sensu. Nolite tribulationibus commoueri, quasi nouis, & insolitis. Hoc est nolite mirari propter tribulationes, quæ vobis accidunt, quasi homines in huius modi peregrini, & hospites: est enim peregrinorum proprium, externarum gentium mores, & opera admirari; ne igitur tanquam peregrinos vos in tribulationibus exhibeat-*

tis

ris, quasi tribulationes in virtutibus acquirendis, & conseruandis, homini Christiano nouæ sint, & insolitæ; in qua doctrina verè peregrinabatur virgines fatuæ cum de alieno lucere volentes dicebant, *Date nobis de oleo vestro. &c.*

Ne forte non sufficiat nobis, & vobis.

Prudentes Virgines prudenter responderunt dicentes, *ne forte non sufficiat nobis, & vobis.* Felices, quas fecerunt aliena pericula cautas: cum enim viderent fatuarum lampades propter olei defectum in proximo iam esse vt extinguerentur, oleum quod in vasis sibi reseruauerat, præcauentes in futurum, alijs dare renuerunt. Hoc autem parabolicè Christus Dominus discipulis prædicauit, vt ostenderet, omnibus, ad cœlestes nuptias intrare cupientibus, opus esse ad hoc diuinum, & in expugnabile, forte cõfugere; intueamur ergo, & nos sanctos Dei homines ad hoc forte, semper se recipientes ne ab hostibus expugnentur, & imprimis Bernardum, eundemque velut ducem milia spi-

ritualis sequamur: is enim in eum locum Psalmi, *Cum acceperot tempus, ego iustitias iudicabo, Verendum, inquit, cum ad hoc ventum fuerit, ne sub tam subtili examine multa nostræ iustitiæ (vt putatur) peccata appareant. Provisus horreo incidere in manus Dei diuētis, Vereor aspectum exploratoris illius, qui post parietem stat. Videor, & non video, Hæc Bernardus Beatus etiam Ambrosius ad virginem lapsam c. 8. Pone, inquit, te ante te, & te iam crede positam apud inferos sine fine, & ideo omnem afflictionem subire esto contenta, vt ab æterno illo igne libereris. quorsum igitur putatis sanctum Doctorem lapsam virginem ad tantam hortari penitentiam? nõne sufficiebat iam respicuisse, iam Deo per mandatorum obseruationem adhaesisse, vt ad agni nuptias, & vocaretur vt beata, & reciperetur vt sponsa? Sufficiebat, quidẽ: verum quia hoc ipsum ignoratur quandiu sponsus tardare videtur, voluit sanctus Doctor, vt post carnis lapsum, multa etiam eiusdem carnis maceratione certam faceret veniam peccatorum, ad illud tutissimum, forte cõfugiens intra quod prudentes virgines se receperat dicentes, *ne forte non sufficiat.* Super*

Bern.
Amb.

per

Anotationes in Euangelium

per quibus verbis Chrylost. sic habet. Ostendit quod ita futurum est terribile Dei iudicium, ut nulla innocentia sibi confidat. Et verè quis est natus de muliere, qui credat iustum se esse inueniendum in conspectu illius, de quo ait B. Iod. c. 25. *Stellæ non sunt munda in conspectu eius & cælum sine crimine non est.*

Iob.
25.

Si ergo impeccabilis natura stellarum, & cæli, quantum ad iustitiam Dei inuenitur esse peccatrix, quomodo ante eum homo apparet iustus, cuius & sine voluntate peccandi, peccatum est ipsa natura? ait enim apostolus ad Rom. 7. *Ego autem carnalis sum, sub peccato venundatus: quod enim operor non intelligo: non enim quod volo hoc ego, sed quod nolo illud ago, & iam non ego operor illud, sed quod habuit in me peccatum.* Tantus ergo erit tunc tremor omnium etiã Sanctorum, ut nemo speret se iustum inueniendum, sed magis timeat ne forte reus existat. Quomodo ergo pro peccatoribus tunc intercedant iusti, cum timeant ipsi de se? hæc Chrylostomus.

Rom.
7.

8.

Habet etiam diabolus suum, forte, intra cuius menia otiosos, negligentes, & tepidos in suam iosorum certam recipit perni-

ciem, & interitum. Est autem illud (forte sufficiet;) quanto verò sint in hoc, forte, homines periculo expositi, collige primò ex illa Domini comminatione ad Episcopum Laodicææ. *Quis tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo.* Dicitur enim Deus tepidum euomere ex ore, non verò ex stomacho, ut intelligas tepidum vsq; adeo ei displicere, ut eum omnino deglutire non possit, sed in ore tanquam displicentem cibum retineat, a quo stomachus abhorret. Secundo colligitur idem periculum in tepidis hominibus; ex eo, quod hominis natura post labem originalis peccati, vbi per negligentiam torpet, facile ad frigus peccati relabitur, quemadmodum elegantissimi similitudine docuit Paulus ad Hebr. 2. Cuius ait. *Abundantius oportet obseruare nos ea, quæ audiui-⁹ ne forte per effluamus.* Quo loco comparauit Apostolus hominem vasi fictili, supra metaphora à vasis rimam habentibus, quæ sic effluunt, ut tandem pereffluant, & nihil omnino liquoris retineant: significat igitur Apostolus incubendum maxime esse in virtutis studiū, quoniam si semel rimam aliquam habere cœperimus, totam

Apo.
1.

Hebr.

quam

quam citissime per effluemus, vniuersæq; virtutes tanquã aqua ex fracto vase dilabentur,

Ite potius ad vendentes, & emite vobis.

IRonice dictũ videt̃, ite potius ad vèdentes: neq; enim tũc tẽporis vèdũtur virtutes, sed massimo nũc labore partẽ acquirũtur. *tardatũ est*, inquit, Bernard. *iam enim iustitiæ oleũ nequaquam venundatur.* Nũc ergo sufficiens oleũ nobis emendũ; imò gratis accipiendũ à Deo, qui libentius dat, quã homines accipiũt. In cuius rei figurã euangelicus ille p̃digus surgens venit ad patrẽ: pater verò audiens quod veniret, *accurrens cecidit super collu eius.* vbi notandũ est, quod de filio dicitur, *venit*, de patre verò dicitur quod, *cucurrit*, vt significetur liberalitas Dei, & celeritas in largiẽdo; quia nimirũ homo vixut accipiat, venit, Deus autẽ vt largiatur currit. In quẽ locũ Basilus hom. 57. *Solum*, inquit, *velis, & Deus præcurrit.* incipit prodigus dicere peccavi, & pater assumit. Não no deixa acabar.

D. Ioannes Chrysof. hom. 9. De pœnitẽtia tom. 5. ait paupes esse huius olei venditores.

Qui nam sunt, inquit, huius olei vèditores? pauperes ad eleẽmosinã sedentes. Et quanti emitur quãti libuerit. Pretium non appono ne obijcias inopiam. Quanti potes tãti eme. *Habes denarium eme cœlum: non quod venale sit, sed quia Dominus clemens est. Non habes denarium? da calicem aquæ. Neque id habes? oppresso compatere, atq; appensam habes mercedem.*

Gregorius etiam Nazianz. Sic in eandem sententiã exclamat. *O miram beneficentiæ celeritatem. O facilem contrahendi rationem. Hoc bonum solo voluntatis pretio emẽdum tibi proponitur. Eodem modo, & sensu exponit Clemens Alex. verba illa apud Esaiam Prophetam cap. 55. Omnes sitiẽtes venite ad quas. & qui non habetis argẽtum properate. ad hortatur, inquit, ad lauacrum, ad salutem, ad illuminationem, prope modũ clamans, & dicens. *Do tibi o fili, terram, mare. Solummodo patrem sitias, Deus tibi gratis ostẽditur.* Hæc autem omnia supra dicta, iã sunt in beatissima Irena virgine, & martyre ostẽdenda.*

Greg. Nazi.

Es. 55 Clem. Alex.

Sequuntur encomia B. virg. & mart. Irena.

Con-

Annotationes in Euangelium

Consideremus in primis huius prudentissimæ virginis animum Coelestem sponsū, coelestemq; patriam iam ab incunabilis sitientem: ea namque nobilibus parentibus Hermegio, & Eugenia nata apud Nabantiā in figne Scalabitani Conventus oppidum in Lusitania, à prima ætate Castæ, Iuliæq; amittis traditur educanda; quarum doctrina, & religione ita profecit, ut expleto ætatis, ac nouitatus sui tēpore Monasticæ professionis institutum, summa deuotione susceperit, sciens scriptum esse. *Bonnum est viro cū portauerit iugum ab adolescentia sua. Sedebit solitarius, & tacebit, quia leuauit se super se.* Solitarius intelligitur hoc loco ille, qui in sui cordi sintimo secessu eleuat se super se per contemplationem; Se inquam spiritualem, super se carnalem, quemadmodum exponit Diuus Ambrosius serm. 9. in Psalm. 119. Qui sic eundē Hieremix locum legit. *Sedebit singulariter, & si lebit, quia talit iugum graue. qui est, inquit, qui singulariter sedet nisi qui secularibus voluptatibus abdicatis, molestiarum omnium excludit tumultus?*

In huiusmodi solitudine mē-

tis virgo beatissima soli Deo placere cupiens, toto mentis affectu studebat virginem se castam exhibere Christo, cui se nuper desponsatam gloriabatur: meminerat enim scriptum in Psal. 72. *Mihi autem adherere Deo bonum est, ponere in Deo spem meā: quid enim mihi est in cælo, & à te quid volui super terram? defecit caro mea, & cor meum, Deus cordis mei; hoc est, cui soli cor meū cultum tribuit, cum interim mūdi amatores singuli Deos suos habeant, quos venerentur, iuxta illud Pauli ad Philip. 3. De gula deditis, quorum Deus venter est.* Beata igitur Irena soli Deo adhærens, cætera omnia despiciebat. Propter quam terrenarum rerū despicientiam de ea non incongruè dici potest signum illud magnum, quod Iohanni apparuit in cælo, *mulier nimirum amicta Sole, & Luna sub pedibus eius; id quod beatus Gregor. lib. 33. Moral. cap. 7. De Ecclesia interpretatur, cuius Irena membrum est. Apparuit, inquit, mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus eius: in Sole enim illustratio veritatis, in Luna autē mutabilitas temporalitatis accipitur. Sancta igitur Ecclesia, quia super*

Tre. 3

Amb.

Pl.

II.

Ph.

Apo.

Greg.

per

perni luminis splendore protegitur, quasi sole vestitur, quia verò temporalia despicit, lunam sub pedibus premit. Quæ omnia, vt vides, vnicuique animæ Sanctæ, quæ ipsius Ecclesiæ est membrum accommodantur, maximèque Irenæ virgini, quæ cœlestis gratiæ lumine diuinitus illustrata veluti amicta sole cœlestium nuptiarum amore accensa, terrena omnia vt Christum lucrifaceret pro nihilo reputabat.

In libro Geneleos cap. 14. Legimus de Patriarcha Abraham, quod cum Rex Sodomorum illi offerret spolia omnia præter homines, sic ei respondit. *Leuo manum meam ad Dominum excelsum possessorem cœli, & terræ, quod à filo subtegminis vsq; ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus, quæ tua sunt, ne dicas ego ditavi Abraham.* Hanc terrarum rerum despicientiam reperimus in Irena virgine prudentissima, cui cum Britaldus Castinældi filius terrenam substantiam, auri, argenti que copiam ingentem obtulisset, omnia pro nihilo facienda existimauit, vt vno Deo, sponsoque Christo, cui omnia sua accepta referebat, in æternum fruere-

tur: Non enim poterat auro, gemmisque ditari, nec generis nobilitate Britaldi decorari, nec pretiosis vestibus exornari, quæ pro vestibus sole pro corona stellis, Luna verò pro calceamento, vt superius tetigimus vtebatur.

Non est prætereūda sanctissimæ huius Virginis ardens, & pene incredibilis charitas: cum enim Deo reuelante cognouisset Britaldum eius amore improbe captum in grauisimum corporis, animique morbum incidisse, cuius à medicis ignorabatur causa, fraterna accensa charitate Irena ad eum inuisendum se contulit, vt ægrotantē diuinis suasionibus læthali morbo liberaret. Manibus itaque super eum impositis, diuina ei virtute pristinam restituit sanitatem. Verum humani generis hostis hanc virginis charitatem, & sanctimoniam ægrè ferens, Christi sponsæ infidias machinatur: Remigius enim Monachus, cui à Cœlio Abbate Irena virgo fuerat commendata literis, & religione instruenda, cœpit virginem deperire, eamque impudicè compellare; quæ cum illum à nequissimo amore

Annotationes in Euangelium

1 3. totis viribus liberare conaretur Remigius repulsam ægerrimè ferens, maleficæ herbæ potionem Irenæ præbuit, eiusque vterus itumescens iam eius famam virginitatis, cunctis admirantibus lædebat. Tunc Britaldus se à virgine cōtemptum existimans, militem adhortatur, ac iubet, vt Irenam, cum primum potuerit, occidat; quā ille cum ad fluminis ripam, nocte orantem inuenisset, gladio iugulauit, corpusque eius in fluvium proiecit, anima ad duplicē coronam, virginitatis, & martyrij in cœlum euolante, tertio Calendas Nouembr. 653, anno à Christi natiuitate. Mane autē factō, increuerat fama Irenam cū suo amatore aufugisse; Deus tamen Optimus Maximus, quæ acciderant, Cœlio Abbati Virginis auunculo reuelauit, qui coram omnibus factum enarrat, & ad inquirendum Irenæ

corpus per Nabanem, & Ozecharum ad vsque Tagum peruenit. Iuxta igitur Scalabim vel vt alter Iordanis Tagus retrorsam conuersus est, apparuitque arida vbi inuentum est sepulchrum angelico (vt creditor) ministerio præparatum, in quo virginis corpus cōditum erat, ibidēq; tunc temporis miraculis editis maximè claruit. Cum autem inde sepulchrum cū corpore euellere conarentur, nec id vllis viribus efficere potuissent, reuersus fluvius sepulchrū aquis iterum operuit, cum interim eius anima virginalis ad cœlestes nuptias vocata cum reliquis Sanctis virginibus cœlesti gloria potiatur. Nos ergo fratres virginē imitantes, Christum induamur, vt terrena omnia pariter despicientes de malignis spiritibus victoriam reportantes cœlestis gloriæ palmam consequi mereamur.

Pro

ANNOTATIONES

IN EVANGELIUM

Matth. cap. 4.

*Ambulans Iesus iuxta mare Galilee vidit
duos fratres.*

Idere Dei, misereri
esse, ex multis sacræ
Scripturæ locis ostē
demus, & in primis

ex illo Psal. 32. *Ecce oculi Dñi
super metuentes eum, & in eis, qui
sperant super misericordia eius, &
eruat à morte animas eorum, &
dat eos in fame.* Psal. etiam 33.

Idem regius vates iustorum ani
mas mirifice in hunc modū cō
solatur. *Oculi Dñi super iustos, &
aures eius ad preces eorū.* Hoc est

ad iustos tanquā ad charissimos
filios Deus respicit, nec ab eis
vnquam oculos auertit. Que
ris ad quid? *Aures, inquit, eius
ad preces eorum.* Vtrumq; idem

Propheta duobus verbis aperte
dixit in Psalmo 24. *Respice in
me, & miserere mei.* Qua ratione
in Cant. cap. 5. Cōmendantur
oculi sponsi, columbinisq; ocu
lis comparantur cum dicitur;

*oculi eius sicut, colūbæ super riuu
los aquarum, quæ lacte sunt lotæ,
& resident iuxta fluentia plenissi
ma.* Quo loco oculi diuini spon
si, allegoricè comparantur ocu
lis columbatum, propter dona

Spiritus Sancti, quæ Deus cō
municat ijs, quos huiusmodi o
culis intuetur: Columba enim
symbolum est Spiritus Sancti,

qui Matth. 3. In specie columbæ
descēdisse dicitur. Dicuntur au
tem hæ columbæ lacte lotæ,
propter innocentiam, & puri
tatem, quæ ex ijs donis proma
nant. De eisdem oculis illud

etiam intelligendum est, quod
dicitur in Psalmo. 10. *Oculi
eius in pauperem respiciunt.* Vbi

Hieronymus, *Ad quod, inquit,
respiciunt? Ad adiuvandum A
deo autem verum est diuinam
miserationem cum eiusdem o
culis semper esse coniūctam, vt*

non

non nisi ex magnis nostris criminibus diuini oculi ad iracundiam prouocentur, iuxta illud Esaiæ cap. 3. *Nolite me constituerre principem populi; ruit enim Hierusalem, & Iudæa concidit, quia lingua eorum, & ad inuentiones eorum contra Dominum, ut prouocarent oculos maiestatis eius.* Quo loco est ad literam sermo de peccato Iudæorum, quod in nece Christi susceperunt, & de supplicio, quod Deus in eos, ob tam execrandum facinus vindicauit. In quem locum D. Hieronymus sic ait. *Ideo dicit nullum uelle præesse populo peccatori, quia contra Dominum blasphemauerunt. atque dixerunt, tolle, crucifige eum: non habemus regem nisi Cæsarem, & clementissimum Dominum furore lingue sue ad amaritudinẽ prouocauerunt.*

Non potuit amplius peccatũ illud exaggerari, quã ut Propheta dixit Iudæos prouocasse oculos diuinę maiestatis, qui ex natura sua sunt misericordes, & non nisi ut misereantur ad aliquem conuertantur. Adde per oculos diuinę maiestatis, ipsum met Christum Dominũ intelligi posse: appellauit enim Propheta illum oculos maiestatis

Iehouah, id est patris, propter amoris illi magnitudinẽ, quo Pater Christum complectitur, eumq; tãquam suos ipsius oculos charissimũ habet. Cũ qua expositione cohæret aliorum translatio ita locum reddentiũ. *Et ad inuentiones contra Dominũ ad lædẽdos oculos claritatis ipsius.* Verẽ enim Iudæi cum Christũ lædebant, ipsos met oculos claritatis Iehouah, hoc est Dei Patris lædebant, quippe qui filium tanquam oculos suos diligebat. Quam eandem ob causam Paulus ad Colloss. cap. 1. Christum appellat filium dilectionis ipsius Patris, *Gratias, inquit, agentes Deo, & Patri, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filij dilectionis sue.* Potuit igitur tantum Iudæorum facinus ipsam Dei mansuetudinem, & misericordiam, ad iracundiam prouocare, cũ alias ipsius videre, misereri semper sit, id quod Euangelista Mattheus in hodierno Euangelio aperte docuit dicens. *Ambulans Iesus iuxta mare Galilię vidit duos fratres Simonem, & Andræam, & ait illis. Venite post me. &c.* Vidit ut eligeret: *Viderit enim Dei, ut ait Beda, eligere est, sicut eius nescire*

Esai 3

Hier.

2.

Col 1

Be d

re, reprobare est. Sicut enim, inquit illos nescit, quos reprobat, unde in fine mundi reprobis dicturus est, nescio vos unde sitis; sic videre eos dicitur, quos in aeterna praescientia elegit, sicut cuidam dictum est, cum esses sub ficu vidi te. Vidit ergo Dominus Petrum, & Andream, quos per praevententem gratiam in sortem Apostolatibus dignos elegit. Quid ergo eisdem dixerit audiamus.

Venite post me. &c.

Sunt quidem Christi exempla perfectissima, & quae imitari minimè posse videntur, & quasi gigantis spatia, quae nemo unquam poterit perfecte sequi, quemadmodum puer non potest suo passu, passum homininis, ne dum gigantis aequare, iuxta illud poetae de puero Ascanio, sequiturque Patrem non passibus aequis. Quomodo ergo Christus Petrum, & Andream vocat, ut sequantur, hoc est ipsam imitentur? Attendite, fratres, & neminem pigeat sequi Christum vocantem: qui enim Apostolos vocavit ut gressibus sequeretur, intus per gratiam traxit ut possint imitari. Minimè namque fieri potest ut anima in tanta infirmitate, & naturae corruptione Christum sequatur,

nisi trahatur iuxta id, quod ipse ait Ioan. c. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum.* Unde sponsa in Canticis Cantorum non aliter secum sequi posse sciens ait. *Traheme, post te curremus.* Non dixit simpliciter te sequemur, sed post te curremus, id est, maximè, & feliciter sequemur, & miror si non dixerit post te volabimus. (Tanta est efficacia, & suavitas, qua divinus sponsus utitur in trahendis animabus ad salutem.) Hinc est quod Esaias cap. 6. Cum loquitur de concursu gentium ad fidem Christi, non solum ambulandi, vel curredi, sed volandi verbo usus est dicens. *Qui sunt isti qui ut nubes volant?* Adde id quod ait beatus Ambr. lib. 3. de Virginibus. *Non laborat, inquit, qui Christum sequitur, cum vocet ipse laborantes dicens. Venite ad me omnes, qui laboratis, & ego reficiam vos: quando enim sequimur sponsum non laboramus iuxta illud Esaiæ. 40. Qui expectant Dominum current, & non laborabunt.* Quid igitur mirum si Esaias utatur verbo volandi, cum loquitur de his, qui currendo minimè laborant? Ad confusionem verò nostram meminisse iuvabit illius Marci Tullij sententiae

Ioan. 6

Esai. 6

Amb.

Es. 40

Ee tentiae

Annotationes in Euangelium

Marc. tentiæ adud Lælium. ¹Non sunt,
Tul. inquit, audienti illi, qui virtutem
duram, & quasi ferream esse volūt.
Bern. Ecquis enim non confundetur
hæc gentilis cuiusdam verba cō-
ferens cū ijs quæ Bernardus scri-
bit in Christi fideles male viuē-
tes. Nunc, inquit, frustra clamat
Christus iugum suum suauē esse,
& onus leuē, quandoquidem, &
ab ipsis, qui Christiano censentur
nomine, onus diaboli, & iugum car-
nis, atq; sæcuti huius, delectabilius
reputatur. &c. Quæ habet in cā-
dem sententiam.

4 Quauis autem multa eorū,
quæ Christus præcipit suapte
natura graua esse videantur, ad
huc tamen iugum eius suauē
est, & onus leuē ipsum sequen-
tibus, & merito dulcescere de-
bet si quid amari contingat:
sunt enim onera, quæ leuitatem
præstant sicut ait Bonauentura,
vt alæ aviabus, rotæ curribus,
vela nauibus, pennæ sagittis.
Suauē utique iugū, quod ope-
ratur salutē nostram; quod etiā
ipse Christus nobiscum portat;
imò, & nos ipsos ferentes iugū,
portat. Nam bos fortis in iugo
iunctus vitulo tenero vt illum
ad arandum assuefaciat non so-
lum iugū portat, sed etiam ipsū

vitulum renitentem vi quadam
trahit. Et hoc est, quod ait Esa-
ias 26. Omnia opera nostra opera-
tus est nobis. Neque verò est,
incongrua figura in primo Pa-
ralip. lib. c. 16. vbi De⁹ dicitur iu-
uisse, leuitas in portatione arcæ:
ibi enim Lyranus notauit He-
bræos asserere, quod diuina vir-
tute arca seipsam portabat. hoc
est sic portabatur, quod leuitæ
nullū pondus sustinebāt. & pro
hoc miraculo fiebat, immolatio
illa septem taurorum, & arietū.
Nihil igitur iniucundum, & mi-
nus suauē à Christo Apostolis
præcipitur cum ait, Venite post
me: qui enim vt veniant præci-
pit, gratiam donabit vt sequan-
tur.

Quia hæc gratia, qua Deus
nos adiuuat nō solum vt sequa-
mur, sed etiam vt ne sequentes
onus graue portare videamur,
non nisi dono sit Spiritus Sācti,
eadem Spiritus Sancti dona nō
incongruē brachia appellātur,
quibus Sanctos amplectitur se-
quentes Christum vocantem.
Eadem denique brachia prop-
terea è Cælo in terram porri-
git Deus sicut dicitur Deutero-
nom. 33. Quemadmodum ex-
ponit Rupertus lib. 2. in Deute-
ronom.

ronom. cap. 20. ait igitur textus
 facer. *Non est Deus alius, ut Deus
 rectissimi ascensor cœli auxiliator
 tuus: magnificentia eius discurre-
 runt nubes: habitaculum eius sur-
 sum, & subter brachia sempiterna.*
 Quid est, inquit, Rupertus, habi-
 taculum eius sursum, & subter bra-
 chia sempiterna? nisi quod Christus
 ascendit in cœlum, sedensque ad
 dexteram patris habitat sursum, &
 exinde porrexit huc brachia sua se-
 piterna, id est, Sancti Spiritus sui
 dona fortissima? Hæc eadem Dei
 prôptitudo in adiuuâdis, quos
 vocat in munus aliquod diffi-
 cile, & in vniuersum, quos voca-
 te non definit ad salutem, signi-
 ficatur etiam Esaia 65. *Inuene-
 runt me, inquit, qui non quere-
 bant me: dixi Ecce ego, Ecce ego,
 ad gentem quæ nesciebat me, &
 quæ non inuocabat me.* Sane non
 aliam ob causam Deus inueni-
 nitur à nō querentib⁹, nisi quia
 ipse omnibus se offert, & om-
 nes vias intercipit, vt ita in eum
 omnes, vel inscij, & impruden-
 tes incurrât. Nec eo contentus,
 propterea clamat. *Ecce ego, Ecce
 ego.* Id quod etiam Christus de
 seipso significauit cum sponsus
 ait in Canticis Canticorum cap.
 2. *Ego flos campi.* Vbi Beda obser-

uauit, non dixisse ego flos hor-
 ti: Hic enim non omnibus pa-
 tet; Sed ego flos campi, qui ònib⁹
 expositus est, ita vt à quocun-
 que libere deserpi valeat tran-
 seunte quasi diceret, vt ait Be-
 da; *flos sum campi, quia per to-
 tius orbis latitudinem odoris mei
 gratiam innotescere cupio.* Huic
 etiam videtur Simeon allusisse
 cum Lucæ secundo, de puero
 Iesu ita cecinit. *Viderunt oculi
 mei salutare tuū, quod parasti an-
 te faciem omnium populorum.*

Beda?

Luc. 2

*Faciam vos fieri piscato-
res hominum.*

Felix piscationis mutatio.
 Congruè de piscatoribus
 piscium, piscatores hominum
 facere voluit: quia sicut officiū
 est piscatoris, nauim ascendere,
 retia manibus tenere, & de-
 profundis gurgitibus pisces ad-
 litt⁹ trahere: Sic isti in gremio
 Ecclesiæ recepti nauim fidei as-
 cendentes retia prædicationis
 in verbo, & opere habentes, de
 amarissimis, & tenebrosis mūdi
 gurgitibus, multos homines ad
 verâ lucē traxerunt, hoc est ad
 xpm, qui de se ait, *ego sū lux mūdi.*
 In verbis autē Saluatoris, quib⁹

Annotationes in Euangelium

Petrū, & Andream fratrem eius post se vocauit, iam aliquid ad morū cōpositionē adnotamus.

Primo notandū est sine ipso Christo Dño, qui verus hominū piscator est, nihilomino utilitatis ex piscatione euāgelica colligi posse, sicut ipse alibi dicit, *sine me nihil potestis facere*. Idēq; hoc loco innuit cū ait. *Venite post me faciam vos fieri pisces hominū*. Hoc est, venite, & ego faciam. Quasi diceret. Vestrū est venire, meū facere. Sequimini ergo; mecū semper ambulate, & ego faciam vt piscatione vestra aliquid capiatis. Vnde & ipse Apostoli Luc. c. 5. congeruntur quod sine magistro totā noctem laborantes nihil ceperint. Dñs autē vt insinuaret nihil utilitatis ex Apostolorū piscatione absque ipsius ope, colligi posse, suumq; esse hominū mentes ab infidelitatis errore, morūq; prauitate auertere, Apostolorū verō tantūmodo Euangelicæ prædicationis retia pandere, *mittite*, inquit, *in dexterā nauigij recte, & inuenietis*. Ipsi verò in verbo ei⁹ mittentes, cōpiosam pisciū multitudinē capientes, duas nauiculas impleuerūt. Hoc ipsum forte Moyses futuram præuidebat,

qui vocatus à Deo vt ad Pharaonem mitteretur annuntiaturus ei Dei omnipotentiam, educturusq; populum de medio Aegyptiorum, quasi solus hoc facere posse desperaret reuens ait, *Quis sum ego vt vadam ad Pharaonē, & educa filios Israel?* neq; prius acquieuit, quam Deus diceret. *Ego ero tecum*. Attendāt ergo diuini Verbi prædicatores timeant, tremantque Prælati animarum pisces, ne per peccatum à Christo separati, & auersi, totam huius sæculi noctem laborantes, euangelicæq; prædicationis retia mittētes nihil omnino Christo colligant utilitatis. Tunc verò sine Christo se piscari intelligent, cū propriam sectantes utilitatem, nō in dexteram nauigij retia mittunt, animarum salutem nihil curantes.

Secundo notandū est tūc aliq̄ fieri utilē Deo animarū piscatorē, cū eadē, quæ in capturā lauit retia, manibus proprijs nititur trahere ad terram. Hoc est, si id ipsum, quod ore prædicauit, studiat opere quoque complere, ne cum alijs prædicauerit, ipse reprobus efficiat. Alias enim, inquit Chrysolom⁹

Luc. 5

Exo. 3

non

non solum non profecisti, sed & potius læsisti, meliusque esset tacere. Quare? quoniam, inquit, opus mihi fecisti impossibile. Adde prius Christum Apostolis dixisse, Vos estis sal terræ, quam diceret, Vos estis lux mundi. Sal enim nisi tãgat non salit; lux vero à longe illuminat. In quo innuit prius nos debere manũ operi admo- uere, quam alios docendo illu- minare. Tertio, obseruandum est in verbo, faciã vos fieri, nulla tenus eũ debere prædicationis officium suscipere, quem Deus nõ facit: qui enim, vel seipsum fa- cit, vel alterius interuentione, & precibus sit, manifesto se pe- riculo exponit: nam qui Deum non habuit vocãtem, forte, nec ipsum habebit adiuuantem in- superueniente aliqua difficul- tate, vel periculo superando; Huiusverò rei gratia sciendum est, inter ea vitæ discrimina, quæ sæpe occurrunt, esse aliqua, in quæ nos ipsos ingerimus, ali- qua verò in quæ Deus ipse ob aliquem honestum finẽ, & uti- lẽ, licet nobis ignotum, aliquan- do nos ingerit. Sic Iacob, ordi- nante Deo, fratris sorripuit be- nedictionem cum maximo, ut videbatur, vitæ discrimine. Ab

his igitur periculis solet Deus suos semper milites liberare: ab illis verò minime: iustum est enim, ut qui amat periculum, pereat in illo. Ex dictis veropa- tet intellectus ad id quod scrip- tum est in lib. Sapientiæ cap. 10 de Patriarcha Iacob. Certamen forte dedit ei ut vinceret. Quan- uis enim Iacob propter benedi- ctionem illam, quam à Patre ac- ceperat, videretur in extremum vitæ discrimen adductus, dixe- rat enim Esau, Venient, luctus Patris mei, & interficiam Iacob, Quia tamen Iacob Deo ordi- nante fecerat, dicitur ibi, quod dedit ei certamen Deus, ut in eo vinceret, & non ut à fratre vinceretur.

In eo, quod legimus de Io- natha filio Saul in 1. Reg. cap. 14. vtrumque ostendemus. Is enim aggressus est castra Phyl- istinorum cum armigero suo, Deo, ut creditur, inspirante; vn- de nõ solum est à periculo libe- ratus, sed etiam ad suos regres- sus cum maxima victoria: *Alij enim cadebant ante Ionathã, alios armiger eius interficiebat.* Non est autem prætereundum sig- num illud, quo Ionatas vii vo- luit, ut saluus posset impetum

Annotationes in Euangelium

facere in eos. Ecce, inquit, transimus ad viros istos: si dixerint manete donec transeamus ad vos, stemus in loco nostro, ne ascendamus ad eos: Si autem dixerint, ascendite ad nos, ascendamus, quia tradidit eos Dominus in manibus nostris. Et hoc erit nobis signum. Ecce Ionathas noluit aliud consequendæ victoriæ signum, quam si ab illis prouocaretur, quippe qui se vltro in belli discrimina imittebant Phylisthæi nescientes, an simul cum Ionatha totus Saulis ascēdisset exercitus. Nec alia ratione dixerim maximum illum Phylistinorū ducem Goliath dico Phylisthæum, vt legimus in 1. Reg. 17. Ab inermē, & humili David fuisse in singulari certamine occisum, quam quia toties exprobauerit Israellem, prouocans fortissimum illorum ad singulare certamen. Petrus igitur, & Andreas nullū in fide Christi prædicanda periculū formidare potuerunt, qui ad id munus à Domino vocabantur: qui enim illos ad piscationē hominū vocauerat, eosdē debuit ab omnibus, quæ in animarū piscatione oriri poterant periculis liberare: vnde & ipsi sine vlla cūctatione, intrepidique

vocantē sequuntur Dñm sicut ait Euangelista, at illi continuo relictis retibus sequuti sunt eum.

At illi continuo relictis retibus sequuti sunt eū.

VOcati continuo sequuntur, nec differūt de die in diē iuxta cōsiliū sapientis Prouerb. 27. nesciētes quid illis paritura foret superuētura dies. Periculū namq; vt ait Chrysostrōmus homil. 22. in 2. ad Cor. est, & metus in differēdo, salus autem certa, & secura, si nulla sit dilatio. Ne dicas erit aliquando tempus, quo conuerti licebit: verba enim hæc Deum valde ex asperant. Hinc est illud cuiusdam & prudenter, & lepidè dictum, Qui in peccato, inquit, perseuerans misericordiam petit, amicitiam petit euaginato ense, & sibi ipsi contradicit gradiens duabus vijs, & claudicans in duas partes; de quibus dicitur apud Oseam c. 10. *Diuisum est cor eorum, nunc interibunt.* Notanda sunt magnopere verba prophetica: innuunt enim Deum ægre ferre quamcunque moram in peccatis relinquendis, diuisaque corda hominum partim in peccati dele-

delectatione, partim in futura ve-
 nia impetranda. Quamobrem
 non defuit, qui diceret resisten-
 tiam rebellis voluntatis obstina-
 torum peccatorū, fuisse in causa
 & motiū principale, vt fie-
 ret sudor Christi quasi guttæ
 sanguinis decurrētis in terram.
 Vnde & Deus apud Ezechielē
 c. 24. De huiusmodi hominibus
 conqueritur sequentibus ver-
 bis. *Multo labore sudatum est, &
 non exhibit ex ea nimia rubigo eius;
 sed neque per ignem immunditia
 tua execrabilis, eò quod mundare
 te volui, & non es mundata à sor-
 dibus tuis.*

Audiamus etiam Lauren-
 tium Iustinianum eos cōdem-
 nantem, qui à Deo vocati, ad-
 hac venire detrectant. *Peiores,
 inquit, sumus diabolo cum pecca-
 mus: diabolus enim nulla præcedē-
 tis alicuius peccati vindicta super-
 biēs peccauit: nos visa ei⁹ pœna cō-
 tēnentes peccamus: ille in innocen-
 tia constitutus, nos reſtituti: ille
 persistit in malitia Deo reprobāte,
 nos Deo reuocante ille: indurat⁹ ad
 puniēte, nos ad blandiēte: ille cō-
 tra no requirentē se, nos contra mo-
 videntē pro nobis. &c. Memēto il-
 lius adolescentis, qui cum vel-
 let Christū sequi, sed prius sepe-*

lire patrē, audioit de ore ipsius
 veritatis Christi. *Sequere me, &
 demitte mortuos sepelire mortuos
 suos. Matth. 8. & Lucæ 9. in fine.*
 Vbi notandum est Dominum
 mortuos appellasse eos, qui vo-
 cati non statim secuti sunt. Sic
 enim in hæc verba scribit Abulē
 sis. *Vocauerat eos prædicatione, nec
 tamen credere voluerūt, Ideo mor-
 tuos vocat. Luca etiam Euange-
 lista cap. 9. Narrante dicimus,
 quod cū alius Christo diceret,
 Domine sequar te; sed permittē mi-
 hi prius renuntiare his, quæ domi
 sunt; Respondit Iesus. Nemo
 mittens manum suam ad aratrum,
 & respiciens retro, aptus est regno
 Dei. Vbi Basilus sic habet. *Quod si de eo,
 qui renuntiare vo-
 luerat tale iudicium factum est,
 quid dicendum de alijs, qui ad pe-
 iora respicientes, vocati venire re-
 nuerunt.**

Si verò quæras cur nec Chri-
 stus illi sepelire patrē per-
 miserit, nec huic renuntiare
 his, quæ domi erant, Dico,
 ex quorundam opimione pa-
 trem illius non dum fuisse mor-
 tuum, sed cum esset in vlti-
 ma iam senectute constitutus,
 voluit adolescens ille, eius cu-
 ram habere, dum ad huc viue-

Annotationes in Euangelium

10. ret, & postea eo mortuo ad Christum redire; hanc verò patrem sepeliendi facultatem à Christo non obtinuit, ne forte paterna hereditate irretitus postea non rediret. Deinde quia eundem ad prædicandum regnum Dei mittere volebat, ideoque non permisit illum implicari negotijs sæcularibus, rem familiarem patris administrando. Quod verò attinet ad alium, qui renuntiandi his, quæ domi erant licentiam petierat, eam non obtinuit propter rationem ibidem assignatam; videlicet: *nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei*; quemadmodum etiam neq; vxor Loth. Cum viro suo, & filiabus meruit liberari, non alia de causa, quam quia respexit retro, quasi quæ ex Sodoma corpore recesserat, corde tamen, & voluntate adhuc ibidem remaneret.

Notandum est etiam hoc loco, id quod Dominus ait de mittente manum ad aratrum, &c. Metaphoram sumptam esse ab aratoribus, qui manu stiuam tenentes oculos habere oportet ante se intentos in sulcum ut re-ctus sit, nec potest bonus ara-

tor esse, qui respicit intergum: sunt enim aliqua officia, quæ rectè fieri possunt, quocunq; oculos auertas: ut loquaris, ut edas, ut ambules, nihil refert quò respicias, at ut scribendo, rectos versus ducas, ut pingas, ut ares, plurimum refert. Huiusmodi regnum cælorum est. Nemo potest illuc peruenire, nisi recta tendat via. Si aliò respiciat, iam recta via non incedit. Quod quidem periculum nobis ante oculos proposuit Saluator Lucæ. 17. Cum dixit. *Memento te uxoris Loth.* Quæ, ut interpretatur Beatus Ambr. in Commentarijs eiusdem loci, quia respexit retro, perdidit naturam suam, retro enim Sathanas, retro Sodoma. Quem etiam locum tractans Rupertus lib. 6. in Gen. cap. 12. Sic ait. *Postquam Christus dixit, qui est in agro non redeat retro, continuo subiunxit, memento te uxoris Loth, ut nos tanquam sale condiret, ne negligentes essemus: neq; enim in qualemcūque statuam, sed in statuam salis versa est, ut exemplum fieret, & condimentum, unde alij salirentur. Hoc est, cuius meminisse proficeret ad Sapientiã: Petra enim salis languentibus animalibus palatum sapidum reddit*

dit; & edendi aviditas reparatur. His igitur admoniti, & hoc sale conditi Andreas, & Petrus fratres, cum primum à Christo vocati sunt, continuo relictis omnibus secuti sunt eum vsq; ad mortem, mortem autem crucis, in qua vterque pro fide Christi pendit, & quidem quod attinet ad Andreã cuius hodie dies festus toto Orbe celebratur, a deò volũtarie Cruci affixus est, vt non incõgrue ei accomodari posse videatur, id quod Esaias cap. 53. De magistro dixerat. *videlicet, oblatuſ est quia ipse voluit.* Quare beatus Bernardus non satis miratur huius beatissimi Apostoli animi magnitudinem in Cruce toleranda, vidẽs illum non puerilibus, sed gigantibus passibus magistrum Christum fuisse secutum, Imò admiratur, quod magister ita mortẽ timere visu sit, vt fieret sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram: discipulus autem eius Andreas eandem mortem crucis ita contemplerit, vt præparatam sibi crucem amatorijs verbis in hunc modũ sit allocutus. *O crux, inquit, multum amabilis: & diu desiderabilis, ac iam concupiscenti animo*

præparata; letus, & gaudẽs venio ad te. Vbi Bernardus. *Homo ne, inquit, hic est, an Angelus? homo, sed melior Angelis. Timet trepidat que Christus passione, & letatur discipulus. Numquid discipulus supra magistrum? Audite modo eundem Bernardũ adhæc omnia respondentem. Christi, infirmitas nostra fortitudo est: & sicut Adæ tollitur, os, & datur Eue, & repletur carne pro osse: ita inde roboratur Ecclesia, vnde infirmatus est Christus. Illa ergo Christi infirmitas nostra est; hæc fortitudo Andreæ Christi est.* Hæc Bernardus.

Videte quam sit verum, id quod dixerat Propheta Osee *Os. 13* as in persona ipsius Christi. *Ego ero mors tua O mors.* Reuera ipse morte sua, mortẽ ipsam superavit, sicq; debilem reddidit, vt iã deinceps non possit in nos multum sæuire: nam quemadmodum apis si carnem pungit de mortua, incolumis manet, & acrior, si verò viuum mordeat corpus, aculeum amittit, & perit: sic ab Adamo mors in genus hominum tanquam in morticinium seq̃uẽs, asperius indies, & acrius sæuiebat postea verò quã in domini nostri viuidissimum

Annotationes in Euangelium

1. Cor
15.
num corpus arma obtudit, ve-
luti apis euiscerata aculei im-
petum amisit, & imbecilis facta
est. Vnde Apostolus 1. Cor. 15
eandem spoliatam irridens, *Vbi
est, inquit, mors victoria tua?
Vbi stimulus tuus?* eius verò sti-
muli imbecilitatē Andreas pro
nihilo pendens, *letus, inquit,
& gaudens venio ad te.* Quasi
diceps. Per te huc vsque dia-
bolus, & infernus omnes in
quos sequiebas mortales recipie-
bat; at verò postquam in Do-
mini mei Iesu Christi corpus
dæsequire voluisti, lætus, & gau-
dens venio ad te, vt per te me
recipiat, qui te mei causa euisce-
rauit ne amplius sæuire s.

Chry.
Beatus Ioannes Chryso-
stomus 5. Ad populū, nihil aliud
mortem esse affirmat post Chri-
sti mortem, quam larvam con-
temptu dignissimam; puero-
rumque esse, & infantium eam
timere. *Ne pueri, inquit, effici-
mini sensibus, sed malia infantes si-
tis: etenim puerili timemus pau-
re mortem timentes: pueri larvas
quidem timent, ignem non timent,
sed si ad lucernam portari contin-
gat, manum emittunt, & con-
temnendam quidem personam hor-
rescunt, at verò timendum ignem*

non timent: sic & nos mortem ti-
memus, quæ est larva contemptu
digna, peccatum verò non time-
mus, quod est verè timendū. Quid
igitur tandem est mors? quod est
vestimentum exuere. Idem ho-
mil. 69. de morte loquens, *som-
nus, inquit, eares est.* Et verè qui-
dem: nam & Christus Domi-
nus discipulis ait Ioan. 11. *La-
zarus amicus noster dormit.* Som-
num autem quis vnquam time-
re visus est. Vnde, & amicus
quidam Dei ita cecinit. *Conuer-
tere anima mea in requiem tuam,
quia Dominus bene fecit tibi.* Psal.
114. Vbi mortem appellat re-
quiem. Hinc est, quod cum qui-
dam Monachus iam iam mori-
turus iaceret, circumstantesque
lectum fratres ex charitate fle-
rent, risit ille, quod cum secun-
dò faceret & tertio, rogantibus
fratribus cur hoc faceret respō-
dit. Primo risi quia vos mortem
timetis. Secundo: quia non estis
parati. Tertio: quia vado ad re-
quiem. Sanctè quidē ille, & piè,
quemadmodum & quidam di-
xit.

Non obitus flendus, sequitur quem vita
pereuntis:

Viuus enim semper, qui bene vixit, erit

Vt quid igitur beatissimus Apo-
stolus mortem timeret, qui eā
pro

14 pro somno, præteritorumque laborum requiē reputabat? cuius aculeum in carne iam Christi obtusum sciebat? cui seipsū toto vitæ suæ cursu præpararat? quam denique certo sciebat nō æternam pœnam, sed beatam, perennemq; gloriam secuturā? dicat ergo beatus Apostolus ore pleno, lætus, & gaudens venio ad te; vt per crucem recipiar, qui per crucem ab æterna morte solum timenda, redemptus sum. Quam verò sit timēda, fratres, æterna mors iam attentissime audiamus. Cum quidam religiosus vir, morti esset proximus, iam iam extremū vitæ halitum emissurus, hanc vocem fertur protulisse. Heu mihi maledicta hora, in qua religionem ingressus sum. Stupētibus cūctis, ipse paulo post hilarivultu ridens ait. Nō maledicta, sed benedicta sit. Benedicta sit quoque sanctissima Christi mater, quam semper colui, semperque dilexi. Post duas verò horas in se reuersus orantibus pro se fratribus ait. Scitote fratres, demones mihi apparuisse ad animam portandam, quos cum vidissem, alienatus à mente dixi, quæ audistis, sed statim affuit

michi mater Dñi mei Iesu Christi Maria, quæ eos abegit, ego verò spē maximā concipiēs nisi vocē illam emittēs, qua ingressum religionis benedixi. His dictis sanctus Monachus è vita migravit.

Non potuit B. Andreas, vel mortē timere, vel demones formidare, quippe qui, & illā occiderat, & his, quoad vixit, formidini fuit. Vt autē fiat notū quomodo Andreas mortē occiderit, notandū est ex B. Ambrosio Ambr. ferm. 10. in Psa. 118. Quod si Basiliscus videt te antequā illū videas, occidet te: si autē videas eū priusquā te videat, occides illū. Eo dē prorsus modo, inquit, si mortē videas in hac vita illā contēplādo antequā veniat, facile de ipsa victoriā reportabis: si verò ipsa te videat antequā illam confideres, eius aculeo sauiatus miserimè peribis. Cū ergo B. Apostolus, & mortē & cætera hominis nouissima iuxta consiliū sapientis, dū vixit fuerit sepe numero contēplatus; demoni etiā nō a se, cui nunquā ille præualuerat, sed ab alijs solo verbo in Christi virtute scēpissime eiecisset, nec mortē potuit à se occisā timere, nec demones à se toties eiectos formidare. Quare eisdem

15. eisdē simul & morte contēpta dicit, *lætus, & gaudēs venio ad te.* Mirari iam desinat Bernardus tanti viri animū in Christi cruce portanda, nec iam aliquid excogitare videatur in discipulo supra magistrum: audiat, & ipse aliquid ex discipulo suo Guerrico, tum in laudem Christi, tum ad vtilitatem Andreæ, aliorumque quibus datum est gaudentes, & lætantes Dominicam crucem portare: mirabaris Apostoli lætitiā, & gaudiū in crucis morte subeunda? mirari iam desine. Lætitia, & gaudium hoc Dominicę crucis fructus est. *Ascendam, inquit, ad palmam, & apprehendam fructus eius* In quem locum sic Guerricus. *Paucis absoluit, quod & ipse exaltatus, & non sine fructu nostro passus sit.* Si verò quæris quis nā fuerit fructus, quem Dominus palmam ascendens apprehendit. Duplicem, respondebit. Redemptionem gentis, & gloriam crucis. *In apprehensione, inquit, fructuum redemptionis monstratur vtilitas. Dicant ergo omnes voce magistri sui; mihi absit gloriari, nisi in Cruce Domini no-*

stri Iesu Christi. Hæc Guerricus sermon. 2. In die Palmarum, Verum, vt de nostro aliquid Deo donante dicamus, sic habeto. Dominus Iesus solus palmam crucis ascendit, manibus, vt ita dicam, & pedibus reptās, ideo nimirum in eisdem crudelissime vulneratus est; quod solus palmam ascenderit collige ex ipsius verbis ad Patrē. *Deus meus, inquit, dereliquisti me?* Andreas verò non solus, sed velut alterum Ionatham armiger eius, antecedebat eum Christus Iesus cum eodem pugnaturus, & Crucis palmam ascensurus. Maius dicam. Andreas scala quadam, insuper, & manu ductus Crucem ascendit. Hoc est meritum ipsius Christi veluti scala firmissima nixus, exemploque magistri veluti manu ductus, & Crucem ascendit, & mortem contempsit. Ideo lætus, & gaudens, & palmam ascendit, & cælum conscendit, in quo supra modum gaudens etiam, & lætus cum Christo regnat in iter-
(?)

Pro die festo Conceptionis B. Mariæ Virg.

ANNOTATIONES

IN EVANGELIUM

Matth. cap. 1.

Ferculum fecit sibi Rex Salomon de lignis Libani.

Cce adest felix ille
dies, in quo ferculū
fecit sibi diuinus ille
Rex Salomon Chri-
stus Iesus, de lignis

Libani, hoc est Abraham, Isaac,
Iacob, David, multisque alijs vi-
ris regia dignitate præcellenti-
bus, de quorū progenie regali,
exorta refulget Beata Virgo
Maria, de qua vnigenitus Dei
filius humanitatis ferculum sibi
fecit, quod luce, Solis radium,
puritate, aurum ipsum supera-
ret; idq; propter filias Hierusa-
lem, quemadmodū diuina testa-
tur Scriptura Cant. cap. 3. Cum
de Rege Salomone sic ait. *Fer-
culum fecit sibi Rex Salomon de
lignis Libani: columnas eius fecit
argenteas: reclinatoriū aureū: ascē-
sum purpureū: media charitate con-
stravit propter filias Hierusalem.*

Quo loco notandum est pri-
mò, per ferculū intelligi à qui-
busdam thronum, ab alijs gesta-
toriam cellam; per charitatem
verò ipsemet Salomon intelli-
gendus est, in media ferculi
parte residens; qui figuratè, &
amatorio more appellatur cha-
ritas, quòd in eo ferculo maxi-
mè pulcher, & amabilis Hiero-
solymitanis fēminis videretur.
Vnde subditur, *propter filias
Hierusalem; quæ expositio cō-
firmatur ex alia eiusdem loci
translatione, quam plerique af-
ferunt: pro eo enim, quod nos
habemus, media charitate cōstra-
uit, transferunt, mediū tenet ipse
accensus.* Sic igitur Christi hu-
manitas ferculum fuit diuinita-
tis pulcherrimum, in quo Dei
filius ita accensus amore fere-
batur, vt amatoriè, & figuratè,
ipse-

Annotationes in Euangelium

ipsemet amor, & charitas dici potuerit, *propter filias Hierusalē*, id est, fidelium animas; tū quia ipsæ in Christi amorem incendebantur, tum quia Christus, in eo Ferculo sese supra modum amabilem exhibebat, filiarūq; Hierusalem amorē ambiebat, eamq; ob causam hoc Ferculū ascendit, hoc est humanitatem incredibili decore conspicuam, sibi copulavit: mediū enim tenet ipse accensus, seu media charitate constravit, ea videlicet, qua pro nobis passus est. Secundo notandum est, ex Beda Cōment. in Cantic. in reclinatorio aureo, adū bratam fuisse spē perpetuæ quietis, quā Christus fidelibus repromisit Matt. 11. *Tollite iugum meū super vos, & discite à me quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiē animabus vestris.* Quod reclinatorium, aureum fecit, quia requiem nobis diuinæ visionem gloriæ coruscantem præparauit. Ratio verò cur spes Sanctorum reclinatorio aureo cōparetur ea est, quoniam Sancti omnes cū laboribus, & persecutionibus fatigantur, in hac vna spe tanquam in aureo reclinatorio conquiescunt. Est

igitur Virgo Deifera veri Salomonis Christi Ferculum, quippe quæ, & vtero, & brachijs, & corde, toto animo, totoque corpore Christum tulit. Rex Salomon Christus, hoc sibi ferculum fecit, quo gestaretur; *Ex lignis*, id est Patriarchis illis, quos Genealogia demonstrat; Montis Libani, hoc est, Iudæici populi, fabricatum est. *Columnas habet argenteas*, id est, candidissimas summi prætij virtutes, omniq; linguarum sono celebrandas (argentum enim sonorum est) quibus animus Virginis, veluti colūnis sulciebatur, humilitatem, scilicet Virginitatē, fidem, reliquasq; huiusmodi. *Reclinatorium habet aureum*, quo aureus Virginis vterus adumbratur, in quo se Summus Rex Christus nouem mensium spatio reclinauit. O vere aureum vterum, qui aurum nobis, quo redimeremur prætij infiniti, præbuit, Ascensus reclinatorii purpureus est; Regnum adumbrat purpureum; habet ergo ascensum purpureum, quia Deipra Virgo piusquam puræ omnes Creaturæ ascendit, nempe ad dignitatem reginæ Cælestis: illa enim sola Regina Cœli appellatur, &

Beda.

Ma. 11

& reuera est. Media Ferculi, id est, mediū Virginis cor, Deus charitate construit: eximiam enim charitatem virgo habuit, quæ etiam ardentissimos Seraphinos amore superauit. Voluit autem Dominus hoc Ferculo gestari propter filias Hierusalem, id est animas fidelium, vt amore suo illas incenderet, vt redimeret, vt à Dæmonis seruitute liberaret.

Ex hac verò tam admirabili Ferculi, quod Deus sibi fecit, fabricatione, hoc est, Virginis Matris generatione colligere iā licet, eam in Conceptione, omnino originalis peccati labe caruisse; primò, quia id Dei matrē maximè decebat, iuxta illud beati Augustini lib. 3. De libero arbitrio cap. 5. *Quidquid tibi, inquit, vera ratione melius occurrerit, id scias fecisse Deum, bonorum Omnium Conditorem; vera autē ratione melius occurrit, Virginem nullius peccati labe suis se inquinatam: Id igitur Crediti par est Deum fecisse. Secundò, quia decebat aliquam esse puram creaturā, quæ per Christi merita, omnibus numeris absolutissimam innocētiam consequeretur, & ab omni, etiam*

Originalis peccati labe esset immunis; dandum ergo est hoc Deiparæ Virgini. Id etiam ordinis decor videtur postulare; Nam Christus ab originali peccato, & in causa & in effectu liber est; reliqui homines, & in causa, & in effectu sunt illi obnoxij; Virgo autem in causa habuit, in effectu caruit. Habuit in causa, quia ex Adamo solito generandi modo originem traxit; caruit verò, quia diuina gratia eo instanti, quo peccatū fuerat contrahendum, est exornata. Tertio, quia Deus voluit Corpus Virginis in genu miraculo & in partu intemeratum, & in mortē incorruptū permanere; qui ergo tātam gessit corporis curam, mentis etiam curam ita gessisse par est credere, vt peccati maius dedecus ab ea pelleret, iuxta id, quod ait Bonaventura

Bona. in 3. sententiarū. d. 3. q. 1. Congruum fuit, vt mater filij Dei sic esset immaculata mente, sicut intemerata carne. Hinc est, quod Dionysius Carthusia. li. 1. de dignitate virginis id, inquit, constat, quod tantū dedit Christus matri, quantū, tantum, ac talem filiū dare decuit genitrici suæ. Quod donū cum dare deceat

Bona.

Dion. Cart.

ceat

16.45
 ceat, nō est cur illud nō dedis-
 se dicamus. Accedit authoritas
 Psalmi. 45. *Fluminis impetus læti-
 ficat civitatem Dei, illam videli-
 cet de qua etiam dicitur, glorio-
 sa dicta sūt de te civitas Dei. quid
 autē gloriosius Dei filio eiusq;
 Matri, quam quod fluminis gra-
 tiæ impetum ferre non potuit
 originale peccatum? ipsum er-
 go peccatū originale tantæ gra-
 tiæ impetus mirabiliter fugavit;*

4. *Sanctificavit tabernaculum suum
 altissimus: posuit prodiga super
 terram: arcum enim dæmonis
 contriuit, & confregit eius ar-
 ma, & scuta combussit igne, ne
 Virgini nocere vnquā posset.*

16.37
 Isaiæ etiam 37. Scriptum le-
 gimus, & fortè in figuram tan-
 ti mysterij, hæc dicit Dominus
 de Rege Assyriorum; *non intrabit
 civitatem hanc, non iaciet in eam
 sagittam. &c.* Neq; enim is, qui
 Rex est super filios superbix, vt
 dicitur Iob. 41. In hanc Dei ciui-
 tatem intrauit: neq; in eam illius
 peccati misit sagittam. Vide ad-
 huc quid dixerit Iudith cap. 13.

Iob. 41
 Iudith.
 13. *Non permisit me Dominus ancillā
 suā coinquinari, sed sine pollutione
 peccati reuocavit me Dñs, gauden-
 tē in victoria sua, in euasione mea.*

Virginis typus fuit Iudith. Non
 permisit Dominus ancillam, ma-
 tremque suam peccato vllō in-
 quinari, sed sine peccati origi-
 nalis macula concipivoloit gau-
 dentem de euasione sua, & de
 Dei filij sui victoria lætantem:
 etenim euasio à peccato, Virgi-
 nis fuit, at verò victoria, Christi
 Virginis filij, cuius præuisis me-
 ritis, peccatum victum abcessit;
 quemadmodum per mare ru-
 brum olim euasio Israelitarum
 fuit, sed victoria Dei fuit, qui
 Pharaonis exercitum maris ru-
 bri fluctibus demersit: Sic ergo
 per mare passionis sanguineum
 liberatio Virginis fuit, sed triū-
 phus Dei, qui peccatū originale,
 sanguinis Christi vndis obruit,
 antequam Virginē attingeret.
 In sequebatur Pharao Israelitas
 & sine dubio nisi maris flucti-
 bus à Deo mirabiliter fuisset op-
 pressus, comprehendisset: si-
 milem in modum in sequebatur
 Beatam Virginē originale pec-
 catum, & nisi sanguinis Christi
 præcogniti vndis fuisset admi-
 rando auxilio præoccupatum,
 illam contaminasset; quare Bea-
 ta Virgo cum antiqua illa Ma-
 ria sorore Moisi canere potest,
glorioso magnificatus est Domi-
 nus:

Exo. 15. *factus est mihi in salutem. Exod. 15.*

Neq; tamen opponere quisquam potest, ex ijs quæ dicta sūt sequi Dei filium, qui propter filias Hierusalē humanitatis seculū ascendit, eas videlicet redempturum, non propter Virginitatem Matrem aduenisse, cum eam dixerimus, neque originale peccatum, à quo redimetur contraxisse, neque actuale, à quo per filij mortem esset liberanda: fuit enim Christus tū omnium hominum, tum vel maxime Virginis matris Redemptor; & Virginis quidem modo quodam multò præstantiori; præstantius quidem est à peccato aliquem liberare antequam in eum incurrat, quam eundem liberare postquam se illo contaminauit; quemadmodum præstantius est hominem antequam in lutulentas sordes incidat retinere, quam illum postquam incidit, extrahere; nā si post casum erecta est Virgo, quid maius illi contullit Deus, quam Ioanni Baptistæ, vel Hieremiæ? credendum ergo est probabiliter, virginem non cecidisse. Vnde Bonaventura. 3. dist. 3. q. 2. Ex aliorum

sententia sic ait. Alij post casum erecti sunt, virgo quasi in ipso casu sustentata est ne caderet. Sic Esther. c. 15. legimus quod Rex Assuerus festinus exiliit de solio, & sustentavit Esther vlnis suis fortè in figura, quod Deus cum videret Virginem in originale casuram sustentavit eam gratia festinus accurrens.

Itaque Deus Beatissimam Virginem Mariam sic in primo conceptionis puncto armavit, vt peccati originalis telum Sanctissimam ipsius animam tangere nequiverit. Armavit (inquam) illam gratia, quam in illo primo instanti copiose cum omnibus virtutibus coniunctam largitus est. Gratia autem, aduersus peccatū originale, nulla potentiora arma esse potuerunt; nam vbi gratia adest, originale peccatū locum habere nequit. vnde in Psalm. 44. Merito de Beata Virgine dictum accipimus, *astitit Regina à dextris tuis in vestitu de aurato, circumdata varietate*; Statim enim in primo conceptionis instāti Regina nostra à dextris astitit Dei, ita vt ne punctū quidem temporis astiterit à sinistris. Tunc vestitu inuenta est gratiæ de aurato; tunc cir-

Esther 15.

Pl. 44

Ff

cundata

Annotationes in Euangelium

Hier.

cundata est omnium virtutum varietate: D. Hieronymus in eodem Psalmo, sic veritè prædicit verba; *fascijs aureis vestita est, in scutulatis ducetur ad Regē.* scutulatæ autem vestes dicuntur, quia orbibus, & scutulis distinctæ erant. Fascijs charitatis aureis in ipso Matris utero vestita est Virgo Maria, & scutulatis gratiæ vestibus amicta. Scutulatæ autem vestes gratiæ merito appellantur, quia mille scuta peccato opponit gratia. Tot verò scuta, originalis culpæ spicula penetrare non poterunt.

Cæt. 4

Vnde Cant. 4. dicitur de B. Virgine, *mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.*

6.

Ex his verò iam vides Virginem Matrē ex ijs, quos Matthæus Evangelista enumerat progenitoribus natam, rosam fuisse inter spinas sine aliqua læsione procreatam; vnde de ea, merito intelligimus encomiū illud Cant. cap. 2. *Sicut Liliū inter spinas, sic amica mea inter filias;* fuerunt enim eius progenitores peccatorū spiculis vulnerati, cum interim Beatissima Virgo scuto divinæ gratiæ protecta, illæsa omnino, tum in Conceptione, tum in Natiuitate

Cæt. 2

permaneret. In reliquis omnibus spinæ fuerunt peccatorū, in hac verò, amica simul, & Matre, vt in Lilio spina nulla, odore plena sunt omnia. Super quibus verbis Canticorum cap. 2. Notandum est, quod attinet ad allegoriam, Dei Patris, Virginisque Matris filiū Iesum Christum Dominum nostrum, quo ad vixit, maximèq; in cruce pendentem, omnium nostrū peccatis veluti acutissimis quibusdā iaculis fuisse transfixum, iuxta id, quod euangelicus Propheta prædixerat dicens; *Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit: ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras: attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostræ super eum.* &c. Quem locum duplicè habere sensum literalem, constat tum ex Matthæo Evangelista cap. 8. Tum ex prima Petri Epistola cap. 2. Primus sensus est de corporum morbis, & aegritudinibus, quas Christus erat curaturus iuxta id, quod ait Matthæus vbi supra; *Obtulerūt ei multos dæmonia habentes, & eiecit eos spiritu verbo, & omnes male habentes curauit, ut imple-retur, quod dictum est per Isaiam*

Pro-

Prophetam dicentem, ipse infirmitates nostras accepit, & aegrotationes portavit. Secundus sensus literalis est, ut intelligatur Isaia locus de hominum peccatis, quæ Dominus Iesus super se vindicanda suscepit, ut pro eisdem satisfaceret: quem sensum tradit Divus Petrus in prima Epistola capite secundo. Cū sic habet. Tradebat iudicanti se iniuste, qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum ut peccatis mortui, iustitiæ vivamus, cuius liuore sanati sumus.

Notandum est autem in prædictis Isaia verbis pro eo, quod nos habemus, posuit Deus in eo iniquitatem omnium nostrum, sic à non nullis transferri ex Hebræo, Deus incurvere fecit in eum iniquitatem omnium nostrum; ut sit sensus peccata nostra instar numerosi exercitus in Christum irruisse, & impressione facta occidisse. Itaque unius cuiusque poena Christus in Cruce transfixus est veluti spiculo acutissimo, & lethali; in cuius figuram aries ille, quæ Deus olim ostendit Abrahamo super montem immolāndus pro filio suo Isaac, vepribus hæsisse describitur: sic enim habes

Geneleos 22. Leu. suit autem Abraham oculos suos, vidisque post tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio; appellavitque nomen loci illius Dominus videt: Unde usque hodie dicitur in monte Dominus videbit. Fuisse verò huiusmodi arietem Christi Crucis affixi expressam figuram existimat Procopius in Commentarijs super Isaiam; & Beatus Ambrosius libro de Abraham Patriarcha capite octavo. Vbi imprimis ita legit.

Ecce aries unus suspensus cornibus in virgulto Sabec: Deinde addit. Quis significatur nisi ille, de quo scriptum est in Psalmo 184 Exaltauit cornu populi sui: cornu nostrum Christus est eleuatus, est exaltatus à terris: Hunc vidit Abraham in isto sacrificio: huius passionem aspexit, & ideo ipse Dominus ait, de eo, vidit, & gavisus est: Unde ait Scriptura vocavit Abraham nomen loci illius, Dominus videt, ut dicant hodie in monte Dominus videbit, hoc est, quod apparuerit Abraham reuelans futuram sui passionem corporis, quæ mundum redemit: demonstrans etiam genus passionis, cum suspensum ostendit cornibus arietem: Vir

Ge. 22

Proc.

Amb

Annotationes in Euangelium

gulum illud paribulum Crucis est.
Hæc Ambrosius. eodem fere
modo locum exposuit, & intel-
lexit. D. Athanas. lib. Quæstio-
num ad Antiochum, quæstione
98. quem vide. ex quibus om-
nibus iam vides Dominum no-
strum in ariete hærente vepri-
bus, figuratum, in cruceq; vul-
neratum fuisse propter iniqui-
tates nostras nullumque fuisse
8. nostrum, qui eum non transfi-
xerit peccatorum suorum spi-

culis, & spinis, quam omnes
aries ille vepribus hærens mi-
rabiliter figurabat. Unica tan-
tum fuit anima, quæ ipsum tunc
temporis recreabat, Beatissima
videlicet Virgo Maria per om-
nia immaculata, ita vt eiusdem
filius Christus Dominus noster
Cruci affixus de eadem Virgi-
ne Matre gloriabundus dicat,

*Sicut Lilium inter spinas:
sic amica mea in-
ter filios.*

*Pro die festo Beata Lucia Virginis, & martyris. Vi-
de Annotationes in Euangelium pro die festo Beata
Anna Dei genitricis Mariae Matris.*

Pro

Pro die festo Expectationis B. Mariae Virg.

ANNOTATIONES

IN ILLVD EVANGELIVM

Secundum Lucam. cap. 2.

Ecce concipies, & paries filium. &c.

Virginei partus Expectatio, hodierna celebratur festiuitate; Natiuitas videlicet admirabilis illi-

effecturum, luce clarius apparet huiusmodi foeminam de qua sermo erat, conseruata omnino integritate, fuisse concepturam: Id enim emphatico circundandi verbo Propheta explicauit; verèq; Virgo Beatissima filium vtero omni ex parte perfectè circundedit, ipsa vndiq; clausa, & integra, quæ non à viro filiū accepit, sed intus Spiritus Sancti virtute acceptum, vtiq; vtero est virgineo circumplexa. Eius verò filius Dominus Iesus sic in virginali vtero exceptus, quoniam in primo sua Cōceptionis instanti diuinam vidit essentiam, rationisq; vsum habuit & cumulatissimam rerum omnium scientiam, vir, non atate, sed cognitione, maturitate, & prudentia appellatus est. Quæ expositio est Beati Hieronymi

us viri, de quo Hieremias prædixerat cap. 31. *Creauit nouū Dominus super terram. Mulier circundabit virum.* Vbi primo notandum est, ex hoc vaticinio, beatissimæ Virginis Mariæ, incōceptu Christi, illibatam virginitatem mirabiliter ostendi, cum dicitur, *nouum creauit Dominus super terram: foemina circundabit virū,* videlicet in vtero: Nam si ea foemina ordinario concipiēdi modo filium erat conceptura, nihil sanè miraculi, nihilque noui esset, quod Dominus diceret se Creatorum. quare cum Dominus polliceatur se nouū quoddam admirandumq; prodigiū

Hier.

Annotationes in Evangelium.

in Comment. Super Hieremiã.

Bern.

Hanc ipsam expositionẽ per sequitur D. Bernardus, serm. 30. In Purificatione. Et secũda homil. super missus est, *novum*, inquit, *Creavit Dñs super terram. fœmina circumdabit virũ. quæ est hæc fœmina? quis verò iste vir? aut si vir, quomodo à fœmina circumdatus? aut si à fœmina circumdari potest, quando vir? & ut apertius dicam, quomodo potest simul, & vir esse, & in utero matris? hoc est enim virum à fœmina circumdari. Sed verto me ad conceptum, partumq; Virginalẽ, si fortè interpretarima nova, ac mira, quæ ibi profectò inspicit, qui diligenter inquirat, etiam hanc reperiam novitatẽ. Vir erat Iesus nec dũ etiam natus, sed sapientia, non ætate; animi vigore, non viribus corporis; maturitate sensũ, non corpulentia membrorum. &c. Igitur circumdandi verbũ hoc loco emphaticũ est, Virginitatẽq; B. Mariæ in conceptu apprimè explicat, quæ videlicet factũ non à viro acceperit, ut dictũ est, sed intra se cœlitus datũ clausit in modũ circuli vnde quaq; integri, atq; perfecti, nulla vel minima scissione violati. Quo etiã pertinet illud pulcherrimũ vallũ liliorũ, qui-*

bus venter Virginis vndiq; vallatus dicitur Cant. c. 7. illis verbis:

Venter tuus vallatus lilijs sicut accervus tritici. Verè enim Virginis venter propter fecunditatẽ acervus tritici, propter virginitatẽ verò vallat⁹ dicitur lilijs, quod liliorũ vallũ, atq; ceptum nulla carnis diruit illecebra. quomysterio, & sensu Cant. cap. 4. Sponsus Virginẽ appellavit hortũ conclusum, fontẽq; signatũ. hortus, inquit, cœclusus, fons signatus soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus. Vbi adverte bis appellari virginẽ hortũ conclusum, ut indicetur & incœceptum, & in partu omnino clausam, integrãq; fuisse. Sic vtrunq; locũ intellexit D. Ambrosius lib. de Institutione Virginis cap. 7.

Secundo in prædicta Hieremix Prophetia, *novũ creavit Dñs super terram*, notanda sunt præcedentia verba, videlicet, *usque quo delicijs dissolueris filia vaga? quia creavit Dñs. &c.* Quorum præcedentium verborũ talis fere sensus elicitur ad morũ cõpositionẽ, quasi diceret Propheta; consentaneũ plan e est, ut uniuersi mortales delicijs omnibus abdicatis, depositisq; superiorũ temporũ sceleribus, nouam vi-

rationem suscipiant, castitatē colant, laxamq; ac dissolutam morum disciplinam euangelicę doctrinę perfectione deuinciant: quo tēpore Deus tantam est nouitatē effecturus, vt filiū suum hominem factū, vteri angustijs virgo concludat. Itaq; argumentatur Propheta ex Incarnatione Verbi, purissimāq; eius in Virgine conceptione, ad colendam vitę puritatē, morūq; licentiam seueriori disciplina cōprimēdam. Quo eodē argumēto vsuse est Apostolus. 1. Cor. 16. vt nos in Dei amorē vehementius incitaret. *Siquis, inquit, non amat Dñm nostrū Iesum Christū, anathema Maranatha.* Quo loco anathema significat ab hominū vsu, & consuetudine segregatū, & excōmunicatū. Itaq; Paulus quodāmodo excōmunicat omnes eos, qui Christū non amāt, cuius anathematis rationē reddit cum ait, *Maranatha*, id est, Dñs iam venit; quasi diceret iuxta expositionē Caietani, quia Dñs noster iam venit, propterea amandus est, & anathema est, qui eum nōn amauerit, videlicet, qui tanto Dei amorī non responderit. Debet igitur Christi fidelis hac vna de Dñi in car-

ne aduētū assidua cogitatione, ad omnē sanctitatem, eiusdēq; Christi amorē, vehementer excitari, iuxta id, quod ait D. Chrylostom. in Cōment. eius loci. *Cogita, inquit, vel hoc vnū, Habebis idoneum ad omnem virtutē ingressum, & demoliri peccatum omne, facillimū erit.* Quo eodem argumento Paulus ad Rom. 13. Eodē ad Christi amorem, omnēq; virtutem seclādam cohortatur dicens. *Et hoc scientes tempus, quia hora est nos iam de somno surgere: nunc enim propior est nostra salus, quam cū credidimus.* Quę verba D. Thom. referēda existimat ad salutem, quā Christus suo primō aduētū effecit, Apostolamque loqui ex persona omnium fidelīū, qui ab initio mundi extiterunt; qui quo magis incarnationis tēpus appropinquabat, ardentiori studio ad omne genus probitatis, virtutumque perfectionem aspirabāt, seseque ipsi inuicem ad sanctitatem toto pectore amplectēdam ijs verbis adhortabantur, ac si dicerent: Par est iam nos de pręteritę socordię, negligentięque somno excitari, atq; in virtutē omni studio, conatuque incūbere, siquidē propior

Chry

adRo
ma.13

The.

Annotationes in Euangelium

est iam nostri seruatoris aduentus, quam cum eum à principio mundi venturum credidimus. Scio alios eadē Pauli verba de secundo Christi aduentu explicare, sed D. Thomæ expositio cum Ecclesiæ cōsuetudine cohæret, quæ eum locū Pauli ante
3. primi aduentus repræsentationem nobis proponit legendū, quemadmodum idem D. Thomas annotauit.

Neque verò Apostolus tantū ex Christi aduentu admodum compositionem arguatur, sed etiam Esaias cap. 56. in persona Domini sic ait. *Hæc dicit Dominus. Custodite iudiciū, & facite iustitiam, quia iuxta est salus mea ut veniat, & iustitia mea ut reueletur.* Quem locū de aduentu Messix accipiendum docuerunt septuaginta cū pro salute, *salutare*, transtulerunt, quo nomine sæpe Christus in diuinis literis censetur.

Hanc eandem Conceptionis Virgineæ nouitatem prædixerat Isaias Propheta cap. 7. dicens. *Ecce virgo concipiet, & pariet filium.* Quæ verba prophetica Mariæ Virgini, de qua Isaias locutus fuerat, in memoriam reuocanda proponuntur

à Gabriele Archægelo, qui missus à Deo in ciuitatem Galileæ ad eandem Virginem ait, *Ecce concipies, & paries filium.* Quæ experimento comperisset se Virginem concepisse, eadem quoque firmiter speraret, se iuxta eandem Isaiæ Prophetiam, Virginem parituram.

Possunt autem huius diuinæ dispositionis, videlicet quod Virgo Deigenitrix, & Virgo conciperet, & Virgo eadē pareret afferri rationes. Prima, quia non decebat Dei verbum priuare Matrem integritate, quam facile seruare poterat, perficere, & consecrare, cum esset Deus. Vnde Ignatius Epist. 13 ad Heronem, decebat, inquit, *Creatorē non consueto, sed peregrino, & admirando vii partu, ut pote omnium opificem.* Et August. serm. 3. de Natiuitate ait hoc modo fuisse natum Christum Dominum, *ut eum hominem testaretur partus humanus, & Deum probaret eterna Virginitas Matris.* Leo etiā Papa serm. 1. de Nariuitate sic ait. *Noua Natiuitate genitus, est natus ex Virgine, sine matērnæ integritatis iniuria, quia futurum hominem Saluatorem talis ortus decebat, qui in se haberet humana substantia*

Pro die festo Expectationis. B. Maria Virg. 229

naturam, & humanæ carnis inquit
namēta nesciret. Et Paulo Apost.
oportuit, ut primam genitricis inte-
gritatem nascens incorruptio custo-
diret, & complacitum sibi claustrū
pudoris, & sanctitatis hospitium
diuini Spiritus virtus infusa serua-
ret, quæ statuerat deiecta erigere,
confracta soli dare, & superandis
carnis illecebris multiplicatam pu-
dicitiam, ut virginitas, quæ in alijs
salua non poterat esse generādo, fie-
ret in alijs imitabilis cōfitendo re-
nascendo. Quibus vltimis verbis
Greg. Nazianzenus oratione 38. de Natiuitate
dicens. *Christus ex Virgine; mulie-
ris virginitatem colite, ut Matres
Christi esse possitis.* &c. Quo sen-
su dictum accipimus à Christo
Domino apud Matth. 11. *Quæ
est mater mea, & qui sunt fratres
mei? Et extendens manum in dis-
cipulos suos dixit. Ecce mater mea,
& fratres mei: quicumque enim fe-
cerit voluntatem Patris mei, qui
in cælis est, ipse meus frater, & so-
ror, & mater mea est.* Vbi Am-
brosius, neque, inquit, iniurio re-
futantur parentes; sed religiosiores
copula mentium docentur esse, quã
corporum. In eandem sententiã
Hylarius scribit. *Formam inquit,*

seipsum vniuersis agendi, sentien-
diq; constituens, propinquitatum
omnium ius, atque nomen, iam nõ
de conditione nascendi, sed de Ec-
clesiæ communionē retinendum.
Vbi iam vides docuisse Domi-
num in prædictis verbis, posse
vnumquemque nostrum & fra-
trem, & matrem esse ipsius; quã
quidem cum Christo coniun-
ctionem spiritualē, ipsemet car-
nalibus parentibus præferendã
esse insinuat Lucæ cap. 11. Cum
enim mulier quædam extollēs
vocem de turba diceret, *Beatus
Venter qui te portauit, ipse respõ-
dens ait, quinimo, beati, qui au-
diunt Verbum Dei, & custodiunt
illud, non negans beatum ven-
trem, sed mentem beatiorē af-
firmans, quæ audit verbum Dei,
& custodit illud; nec alios ma-
tri, sed matrem matri præferēs;
matrem audientem, & custo-
dientem verbum Dei, matri in
vtero gestanti, atq; lactanti. Ve-
rum iam ad Angelum nuncian-
tem, imò ad Virginem modum
Conceptionis interrogantē re-
uertamur.*

*Quomodo fiet istud, quo-
niam virū non cognos-
co.*

Or-

Annotationes in Euangelium

5
Beda.

Es. 53

Iusti.

ena.

ORdinē obsequij, cui sub-
datur inquiri, nō autē ef-
flagitat signū cui credat: neque
enim, vt ait Beda, decebat electā
generando Deo Virgine dubiā dif-
fidentia, sed prudentia cautā existe-
re, quia nec facile poterat homo my-
sterium, quod in Deo manebat à se-
culis absconditum nosse. Ita sanē
absconditū, vt iuxta multorum
Patrū expositionem de eo Pro-
pheta Esaias per admirationem
dixerit, generationem eius quis e-
narrabit? Id, quod facile ostendit-
ur: si enim Christus ordina-
ria ratione natus ex Matre fuisset,
non erat cur Esaias per ad-
mirationē diceret, generationem
eius quis enarrabit? facile namq;
eius generatio posset explicari,
si sicut alij homines fuisset gene-
ratus. Itaq; Prophetę admiratio
euincit tēporalē Christi genera-
tionem diuina altissimi virtute
perfectā in Virgine fuisse. Sic in-
terpretatus est locū Esaię, in pri-
mis Iustinianus in Dialogo cū
Triphone aduersus Iudæos, ver-
bū, inquit, quo Esaias vsus est: ge-
nus eius quis exponet? quod vita
eius à terra auferetur (Sic enim le-
git) num tibi videtur dictū quasi
eius, qui non ex hominibus genus
habet? D. etiam Athanasius lib.

de Incarnatione Verbi, eiusq;
corporali ad nos aduentu, nati-
uitatē, inquit, eius qui enarrabit?
hic est, qui ex Virgine prodijt & vt
homo in terris apparuit, & cuius
in enarrabilis secundum carnem
natiuitas censetur: Non enim est,
qui patrem eius carnalem dicat, cū
non ex virō, sed ex Virgine sola,
corpus eius ortum trahat. D. Chry-
sostomus homil, de Ioanne Ba-
ptista, generationem, inquit, eius
quis enarrabit? hoc nobis ostendit
quoniam natus quidem sit, sed quo
modo natus sit ignoramus.

Vide quid etiam in hanc sen-
tentiā dixerit B. Bernardus ser-
mone primo in vigilia Natiui-
tatis. O partus solus sine dolore, so-
lus nescius pudoris, corruptionis
ignotus, non reserās, sed consecrās
virginis uteri tēplū. O natiuitas
supra naturā, sed pro natura miracu-
li excellentiā superās. sed reparans
virtute mysterij. fratres generatio-
nē istam quis enarrabit? Angelus
nūtiat, virtus altissimi abūbrat, su-
peruenit spiritus, & Virgo credit,
fide concipit, Virgo parturit, Virgo
permanet, quis non miretur? Nasci-
tur altissimi filius, Deus de Deo, ge-
nit⁹ ante secula, nascitur Verbu in-
fans, quis vel satis miretur? &c.
Quid plura? adeo inenarrabilis
est

Pro die festo Expectationis B. Mariae Virg. 130

est temporales etiā Christi gene-
ratio, ut & nuncius Gabriel my-
steriātati ignar⁹ nihil aliud respō-
derit Virgini quærēti, quomodo
fiet istud, quā quod Spiritus Sā-
ctus in eam esset superuēturus,
eadēq; Virgo altissimi virtute
esset obūbranda, Spiritus Sāctus,
inquit, superueniet in te, & virtus
altissimi obūbrabit tibi. Huius igi-
tur inenarrabilis admirādiq; par-
tus diem vidēdi, beatissima Vir-
go ardētissimo desiderio tene-
batur, quod quidē desiderium vi-
dendi Christū natū, Ecclesia Ro-
mana sub nomine Expectatio-
nis part⁹ Virginis, hodierna die
celebrare cōsuevit; illū videlicet
diem, quo, ut loquitur B. Fulgē-
tius, creuit partu integritas, & vir-
ginitas ampliata est potius, quā fu-
gata. Illum felicissimū diē, quo,
ut notauit Maximus Episcopus
Taurinēsis hom. i. in Natiuitate
Dñi, noua fœminei sexus gloria pe-
perit Virgo; & quod vniuersa nobis
cū creatura miratur, natus est ho-
mo non per hominē procreatus; na-
scitur Christus ex Maria, ut & se-
xus fœmineus hominem daret, &
Deū proderet integritas virginalis;
Illū deniq; diē, in quo, ut ait Leo
Papa, vna cūctis lætitia cōmunis
est ratio, quia Dñs noster peccati,

mortisq; destrūctor, sicut nullū à
reatu liberū reperit, ita pro liberan-
dis omnibus venit. exultat, inquit,
Sāctus, quia appropinquat ad pal-
mam, gaudeat peccator, quia inuita-
tur adueniam, animetur gentilis,
quia vocatur ad viam. &c.

Ut verò magis elucescat quā-
ta anima alacritate, & deside-
rio, Maria Virgo diem sui par-
tus expectauerit, meminisse
oportet eam ab Ecclesia non so-
lum Matrem Christi credi, &
esse, sed Matrem quoque mise-
ricordiæ iure optimo appellari,
tum quia eum peperit, quē Pro-
pheta misericordiam appellat
dicens, *Misericordia mea, & re-
fugium, Deus meus, & liberator
meus*: tū quia incarnationis my-
sterium, & natiuitas Christi se-
cundum carnē, opus fuit mise-
ricordiæ iuxta illud Zachariæ
Luc. i. *Ad faciendam misericor-
diam cum patribus nostris, & me-
morari Testamenti sui Sancti.* Et
in Cantico ipsius Virginis Ma-
riæ, *Suscipit Israel puerum suum
recordatus misericordiæ suæ.* Ad
quam etiam misericordiam spe-
ctauit Abac. capite tertio, cum
dixit, *Cum iratus fueris, misericor-
diæ recordaberis.* Hoc est, illius
misericordiæ, quā promissisti de
Incar.

Luc.
c. 1.

Abac.
c. 3.

Annotationes in Euangelium

Incarnatione filij; vt videlicet cum iratus fueris, tantæ misericordix reconditione, suppliciũ, & iram temperes. Cum igitur

7. Maria Virgo mater sit misericordix, non potuit non eandẽ, velut filiam charissimum sibi datum, & nobis promissum, ardẽti desiderio expectare. Ade B. Virginem Matrem quoque gratix appellari, quia nimirum eũ peperit, qui est totius gratix fons, & plenitudo; gratiã ergo illam, quæ iam in vterum ipsius sicut pluuia descenderat in velus, mundo etiã cõmunicare cupiebat, vt de plenitudine eius acciperent vniuersi. Huc etiam spectat illud Esaia 26. *Viuent mortui tui, interfecti tui resurgẽt: expergissimini, & laudate, qui habitatis in puluere: quia ros lucis ros tuus.* Quo loco Propheta Christum appellat rorem, seu gratiam mortuos suscitantẽ: sic enim locum intelligit. Procopius: *ros, inquit, tuus est vnigenitus filius tuus, qui stillam guttis viuificantibus, mortuis tuis medicinam faciet peccatorum, quæ contraxerunt, simulque æternam vitã reddet.* Virgo igitur beatissima, huiusmodi gratiam, & rorem cœlestem, mundo in peccatis

mortuo vitam cõmunicaturũ, mortuis hominibus iam ostendere gestiebat, vt eo possent infundi, simulque viuificari.

Huc etiam spectasse videtur *Esaias cap. 45. cum ait, rorate cœli desuper, & nubes pluant iustũ. &c.* Vbi pro eo, quod nos habemus, *rorate cœli desuper*, septuaginta transtulerunt, *exultent cœli desuper*, vt ostenderent cœlos cum rorem illum cœlestem Christum Dominum in terras effuderunt, quodammodo exultasse, ac refisse, quia scilicet, eo perfusi homines in peccatis mortui, ad gratix vitam erant redituri, iuxta verbum Esaia supra citatum, *viuent mortui tui. &c.* Imò ea translatione indicare voluerunt, huius roris descensum nihil aliud fuisse, quam cœlorum, totiusque mundi lætitiã, ac risum. Neq; verò id mirum videri debet, exultasse, risisseq; cœlos, cum Christum terris miserunt, quando quidem Christus ipse nihil aliud est, quam cœli, terræque risus, eam scilicet ob causam in Isaac, qui risus interpretatur, ad viuum expressus, vt docet. D. Ambrosius lib. de Isaac, & anima cap. 1. cum sic ait, *Isaac risum significat, risus autem insigne*

Es. 2

Proc.

insigne lætitiæ est: quis autem ignorat, quod is vniuersorum lætitiæ est, qui formidolosæ mortis, vel pavore compresso, vel merore sublato, factus omnibus est remissio peccatorum? &c. Maria igitur Virgo partum virgineum expectat, quia mundi lætitiæ est, cœli, terræque risus; gratia, seu ros vivificans; denique, quia omnibus remissio omnium delictorum.

8. Sciebat Virgo mater in filio suo Iesu genus hominum in primo Adam dissipatum, rursus instaurandum tanquam in secundo Adam, id quod in figura, & typo ostensum est Hieremiæ cap. 18. Descendi, inquit, in domum figuli, & ecce ipse faciebat opus super rotam; & dissipatum est vas, quod ipse faciebat è luto manibus suis: conuersusque fecit vas alterum sicut placuerat in oculi eius. In quo typo hominis lapsus, & instauratio exprimitur: verè enim homo, quem Deus è luto formauerat, vas erat fragile, quod tam citò fractum est, vt adhuc volente rota fractum fuisse videatur: idcirco enim dicitur, faciebat opus suum super rotam, & dissipatum est. Verum eo fracto, figulus alterum vas longè pulchrius, Christum vi-

delicet efformauit, in quo genus humanum in primo Adam dissipatum, rursus tanquam in secundo instauraretur. In quæ locum notanda est similitudo maxima inter figulum, dissipatum opus iterum efformantem & Deum collapsum hominem in Adamo, in Christo filio suo in Virginis utero instaurantem. Ratio verò huius similitudinis colligitur ex figuli descriptione, quæ est apud Ecclesiasticum capit. 38. Sub his verbis. Figulus Ecc. 38. sedens ad opus suum, conuertens pedibus suis rotam; qui in sollicitudine positus est semper propter opus suum, & in numero est omnis operatio eius: in brachio suo formauit lutum, & ante pedes suos curuabit virtutem suam. Vbi notanda sunt maxime verba illa postrema, curuabit virtutem suam: quasi enim necesse fuit, vt omnipotentiam suam Deus vsque ad vltimum exerceret, & quasi curuaret, & flecteret, vt ad tantum opus efficiendum pertingeret: imò innuitur, quodammodo ipsam Dei potentiam tanti operis magnitudine curuatam fuisse, quemadmodum figulis flecti fortitudinem suam incuruante deorsum ad perfectionem operis.

Annotationes in Euangelium.

operis. Igitur Beata Virgo Maria incredibili flagrabat desiderio tantum opus videndi, illudque hominibus ostendendi, ut, qui in primo Adam fuerant diaboli inuidia dissipati, in secundo possent quotquot vellēt Dei charitate instaurari. Vnde. Aug. Beatus Augustinus sermo. 19. De Sanctis sic habet. Omnipotentis figuli man^u, cuius vniuersæ viae misericordia, & veritas, quæ lutum de terra leuatum rationalis naturæ dignitate sublimauerat, sic voluit ruinam vasis fragilis reformare, ut nec peccatum hominis dimitteret impunitum, quia iustus est, nec insanabile, quia misericors est: Quod enim Dei Sapientia potuit facere Sapienter, & fortiter, voluit facere suauiter, vniens sibi infirmitatem carnis nostræ, quam primo in se sanaret, & per hanc quasi medicinalem confectionem, generi humano sanitatem restitueret; non quod non potuerit aliter fieri quantum ad peritiam, & potentiam medici, sed quia non potuit commodius antidotum procurari quantum ad completionem aegroti: Hec causa nobis specialis esse videtur cur Dei filius hominē induere voluerit, & inter homines conuersari, ut mor-

talitatem, quam à nobis acceperat, moriendo superaret, & naturam. Nostram supra primæ originis dignitatem reparatam, secum ad immortalitatem reuocaret, ut eò sequeretur humilitas gregis, quò præcessit celsitudo pastoris. Mirabile, & incomparabile genus medicine, propterquam Medicus voluit aegrotare, & aegrotos, quibus salutis remedium procurabat, sua decreuit infirmitate sanare. Hæc Augustinus.

Ex ijs verò satis apparet quam verum sit, id quod Elaias prædixerat de Mariæ Virginis filio Christo Iesu, quod videlicet, paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis: Sic enim Angelus Pastoribus nunciauit. Ecce annuncio vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie saluator, &c. Quasi diceret, non sibi, nec nobis, sed totus vobis natus est, totus & datus. Vnde Beatus Bernardus homilia tertia super Misus est, nobis, inquit natus, non sibi, qui vtiq; ante tempora multo nobilior natus ex Patre, nasci temporaliter non indigebat ex Matre. Non Angelis quoque, qui cum magnum haberent, paruulum non requirebant. Nobis ergo natus, nobis & datus, quia nobis

Pro die festo Expectationis B. Mariae Virg. 232

nobis necessarius. Iam de nobis nato, & dato, faciamus ad quod natus est, & datus. Utamur nostro in nostram utilitatem; de Salvatore salutem operemur. Ecce paruulus in medio statuitur. O paruulus, paruulis desideratus. Studiamus effici sicut paruulus iste: discamus ab ipso, quia mitis est, humilis corde: nec magnus videlicet Deus, sine causa factus sit homo paruulus, ne gratis mortuus, ne in vacuū crucifixus. Discam⁹ eius humilitatem, imitemur mansuetudinē, amplectamur dilectionem, comunicemur passionibus, lauemur in sanguine eius, ipsum offeramus propitiationem pro peccatis nostris quoniam ad hoc ipse natus, & datus est nobis. &c. Gratias ergo agamus Mariae Virgini, quæ filij Iesu natiuitatem non tam sibi, quam nobis ardentissimo desiderio sperabat, sciens quia paruulus natus est nobis in terris, ut magnū habere possemus in Cœlis.

Deniq; omnia Virginis Mariae vota, & desideria eò spectabant, ut Iesus filius eius paruulus iam ab omnibus videretur, sciens eius aduentu bona omnia, quæ desiderari poterant, cōtineri. Sic nimirum sponsa Ec-

clesiæ nomine, vel etiam in persona ipsius Virginis Mariae in Cant. Canticor. cap. 8. Omnium vota, ac desideria indicabat, dilectū suum his verbis allocuta, *fuge dilecte mi, & assimilare capreae, hinnuloq; ceruorū super montes aromatiū;* quib⁹ verbis aduētū Missiæ postulat per carnis assūptionē ex virgine, & natiuitatē temporalē: illud namq; verbū, *fuge*, non significat, ut ab sponsa recedat, sed potius, ut veniat ea celeritate, qua currere solēt seruorū hinnuli fugientes; est q; sensus: *fuge ad me dilecte mi summa velocitate, & in isto aduentu tuo assimilare capreae, hinnuloq; ceruorū*: hæc enim animalia summam habent incurrendo celeritatem.

Neque verò solum Beata Virgo Maria, sed spiritus etiam Cœlestes optatum diem expectant gratulaturi mundo de Christi natiuitate: sic enim pastoribus eos dixisse Luca Evangelista narrante didicimus, *natus est vobis hodie Saluator.* &c. Et iterum. *Facta est cum Angelo multitudo Cœlestis exercitus laudantium Deum, & dicentium, gloria Deo in altissimis: & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.*

Quem

Cat. 8

10.

Luc. 2

Annotationes in Euangelium

Euth. Quem locum sic exponit Euthimius *Laus in cœlis Deo: in terris pax; in hominibus beneplacitum patris, quod olim erat. Hoc autem est ut incarnaretur filius, ac saluaretur homo: nunc enim completum est, quod olim patri beneplacuit, seu quod definiuit, ac voluit.* **Theo phil.** Theophilus autem sic eadem angelorum verba intelligit, ut sensus sit. *Gloria Deo, pax est hominibus: Cum enim prius natura humana inimica fuerit Deo, nunc ita conciliata est, ut & Deo adiuncta sit, & incarnato vnita. Aliter quoque intelligi potest pax ipsa filius Dei; & hominibus bona voluntas Dei, id est, Deo requies in illis hominibus; & cui prius non beneplacitum erat in hominibus, nunc pro beneficijs, & refoecillationibus, hominum habet opera, in quibus, & quietem habet. Notandum est autem his verbis, & in terra pax hominibus, Angelos secutos fuisse modum salutandi hebræorum: ij enim pacem in salutando imprecaban-*

tur dicentes pax huic domui, pax tibi, pax vobis. &c. Significat autem illis pax omnimodam salutem, & prosperitatem. Pax tibi, idem est, quod bene habeas, seu salus tibi sit; eueniant, tibi prospera cuncta. Quo sensu intellige illud David 2. Reg. 18. *Est ne pax puero Absalon.* Hoc est, habet ne bene? Saluus ne est? Neque enim de pace loqui poterat, quæ bello opponitur, qui Absalon in bello esse sciebat, Genes. etiam. 41. vbi nos legimus, *Deus respondebit prospera Pharaoni*, legunt aliqui ex Hebræo, *Deus respondebit pacem Pharaoni*; ex quibus iam vides Angelos Christo nato, pacem mundo, hoc est abundantiam omnium bonorum spiritualium, pacis nomine significatam hominibus imprecari, ideoque Christi natiuitatem tanta animi alacritate, ardentique desiderio à Matre Virgine expectari; quia nimirum, ex ipsius Natiuitate danda erat nobis pax, & gratia in presenti, & gloria in futuro.

ANNOTATIONES
IN EVANGELIUM,
Matth. 23.

*Hierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui
ad te missi sunt quoties volui congregare
filios tuos, &c. Et noluisti*

Quam fuerit Dñs Deus
noster semper de nostra
salute sollicitus, quamq; natura
ipsa sit idem Dñs ad beneficien-
dū propensus, satis indicāt ver-
ba illa ipsius apud Esaiam c. 49.
Numquid poterit obliuisci Mater
infantē suū, ut non misereatur filio
uteri sui? Et si illa oblita fuerit,
ego non obliuiscar tui. In eandē
sententiā dixit regius vates in
Psalm. 102. Sicut misereatur Pater
filiorum, misertus est Dominus ti-
mentibus se; quam obrem non
incongruē miserator, & mise-
ricors Deus noster ibidem dici-
tur corroborasse misericordiā
suam super nos. Quoniam, in-
quit, corroborauit misericordiam
suam super timentes se, quorum
verborum Caietanus talē vult
esse sensum; diuinam videlicet
misericordiam, & gratiam nul-
lis peccatis debilitatā fuisse, sed

potius magis roboratam, & cō-
firmatam, resistendo tam mul-
tis demeritis; vtitur autem locu-
tione metaphorica, qua id ro-
boratum dicimus, quod à mul-
tis impugnatum, firmitatem ta-
men suā retinet; ad quod expli-
candū adhibetur similitudo alti-
tudinis cœlorum à terra; Sicut
enim, inquit ille, nullæ mutationes
quæ circa terrā, & vniuersæ circa
actiuorū, & passiuorum spheram
sunt, perueniūt ad altitudinē cœ-
lorū, quin potius cœli secundū suā
à terra altitudinē, firmi, & stabi-
les sua dispositione perseuerāt, quā-
tumcūq; inferiora imutētur; ita di-
uina gratia, & misericordia in suo
robore, & fortitudine perseuerant,
nec propter hominū flagitia, aliquā
subiit mutationē; quia multo ma-
gis exelsa, & eminens est super ho-
minum malitiam, quam sit cœlum
super terram.

Annotationes in Euangelium

2

Dicitur autē Deus corroboraſſe, ſeu fortem feciſſe miſericordiā ſuam ſuper nos per verbi incarnationē, comparatione præcedentium temporū; quoniā tūc quaſi debilis, & infirma quodāmodo eius miſericordia videbatur, quod nemini Cœlū referaret; quam id circo Deus confirmandam, & corroborandam duxit per incarnationē filij ſui, per quā & nos quoque filij eius nominamur, & ſumus, iuxta illud Ioānis Euangelix c. 1.

Dedit eis poteſtatē filios Dei fieri. Quod autē hæc poteſtas data ſit nobis per verbi incarnationē, ex ijs, quæ ſequuntur manifeſtē cōprobatur, videlicet, Et Verbum caro factū eſt, & habitauit in nobis. In quē locū D. Chryſoſtomus ſic habet. *Cum dixiſſet, ex Deo, & filios Dei factos, qui eū receperunt, tātū honoris cauſam adiecit, quod Verbum caro factū eſt, & ſerui formam Dominus accepit.*

Neq; verò mirū videri debet eū, qui ſic dilexit nos vt filiū ſuū unigenitū daret, talē nobis etiam dediſſe poteſtatē, vt filij Dei nominetur, & ſimus. Quid miraris, inquit Auguſt. quia homines ex Deo naſcuntur? attende ipſū Deū natum ex hominibus. Idem Aug.

in prædicta Ioannis verba, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, &c. quid eis, inquit, præſtitit? magnam beneuolentiā, magnā miſericordiā. *Unicus natus eſt, & noluit manere vnus. Multi homines cū filios non habuerint per acta ætate, adoptant ſibi, & voluntate faciunt, quod natura non potuerūt; Si autē aliquis habeat filium vnicū, gaudet de illo magis, quia ſolus omnia poſſeſſurus eſt, & non habebit, qui cum eo diuidat hæreditatē, vt pauperior remaneat. Non ſic Deus vnicū eūdem ipſum, quē generat miſit in hūc mundum, vt non eſſet vnicus, ſed fratres haberet adoptatos. non timuit ille habere hæredes, quia hæreditas eius non ſit anguſta, ſi multi eā poſſederint. Audi quomodo ipſi ſiant hæreditas ipſius. Poſtula a me & dabo tibi gentes hæreditatē tuā, & poſſeſſionē tuā terminos terræ, &c.* In eandē ſententiam Euthymius ſuper eadē Ioannis verba ſic ait. *Vbi dixiſſet homines ex Deo natos eſſe, ait filium etiā Dei factum eſſe hominē, vt, qui illud admirabatur, magis etiam hoc miretur, vt pote excellentiori modo magis admirandum, & hoc illius cauſa eſt; ad hoc ſiquidem Dei filius homo factus eſt, vt homines filij Dei fierent.*

In

3.
Ge. 27
In huius verò benedictionis fi-
gura, & typo, Jacob indutus ve-
stimētis Esau fratris sui primo-
geniti, benedicitur à Patre suo
Isaac: vestibus enim primoge-
niti indutus est Jacob, quorum
odorē vt percepit Pater in ma-
ximas prorupit benedictiones;
nos verò tūc Christi fratris ma-
ioris induimur vestibus, cū eius
merita nobis per fidem & sa-
cramenta applicantur; cumquē
eius odorē percipit Deus, pro-
fusē nos in omnibus benedicit.
Vnde Paulus ad Ephes. cap. 1.
Benedictus, inquit, Deus, & Pa-
ter Domini nostri Iesu Christi; qui
benedixit nos omni benedictione
spirituali, in caelestibus in Christo,
sicut elegit nos in ipso ante mundi
constitutionem, vt essemus Sācti,
& immaculati in conspectu eius
in charitate. Et ad hanc benedi-
ctionem, spiritu, & fide aestua-
bant Patres antiqui, enixe po-
scentes, vt secundum datas sibi
à Deo promissiones, humanā
susciperet naturam; in quo sēsu
nonnulli intellexerūt illud Psal-
mi. 118. *Suscipe me Domine se-
cundum eloquium tuum, & vi-
uam, &c.* Hoc est, suscipe iam
Domine humanam naturam,
vt cum per eam frater noster

effectus fueris, nos in adoptio-
nem filiorum Dei recipiamur,
indutique tuis meritis velut al-
ter Jacob, cœlesti, paternaq;
benedictione repleamur.

Notandum est autem Salua-
torem nostrū maximē doluisse
aliquos esse hac benedictione
priuandos, id quod apertē indi-
cat dicens, *Hierusalē, Hierusalē*
quoties volui cōgregare filios tuos
sicut gallina congregat pullos sub
alas, & noluisti: loquitur autē de
congregatione ad vnitatē fidei,
& charitatis, vt efficerētur vna
ecclesia: per fidē enim datur no-
bis potestas filios Dei fieri. Ioan.
c. 1. hoc autē facere voluit Chri-
st⁹ sepe, & noluit Hierusalē, quia
resistebat prædicationi Christi,
nō recipiendo doctrinā, sed per
sequendo, & calūniando. Hanc
verò Iudæorū duritiā existimat
Hieronimus super Matth. Chri-
stū in prædictis verbis fleuisse;
paterna itaq; pietate, & affectu
Hierosolymitas luget dicens,
quoties volui congregare filios
tuos, quēadmodū dicit Lucę 19
Si cognouisses & tu, sub audiendū
est, fleres; hoc enim Dominus
dixit cum videret Hierusalem,
fleretque super eam.

Vtitur verò Dominus galli-

Annotationes in Euangelium

4 nã similitudine ad significan-
dam nimiam congregationem,
summumque amorem in eos
quibus potestatem dedit filios
Dei fieri: Nulla enim maior
congregatio esse potest quam
illa, qua gallina congregat pul-
los suos recipiendo eos sub alis,
& quasi cotoprando eos sibi, vt
efficiantur vnum cum ea, & fo-
ueantur calore corporis eius;
& hoc Christus intendebat fa-
cere de Iudæis, videlicet, con-
gregare eos ad vnitatem fidei,
quæ est vnitas Ecclesiæ, vel oui-
lis, vt dicitur Ioan. 10. Ostendit
ergo Dominus in prædicta simi-
litudine magnum erga nos af-
fectum; vnde Chrysostronus,
magnitudinem, inquit, amoris sub
similitudine gallinæ ostendit.

Abul. Neq; solum ostendit maxi-
mum erga fideles suos amorem,
sed & beneficiorum impensionem,
& tolerationem malorum nostro-
rum, vt ait Abulensis super Matt.
non enim gallina pullos ita con-
gregat, nisi quia nimis diligit; &
sic congregatis beneficium exhibet,
quia calore corporis sui fo-
uet pullos, quorum adhuc calor
deficiens est. Insuper eos ibi con-
tra miluum, & alia pericula de-
fendit: & per hoc, quod sæpe

eos fouet infirmatur, & mala
pullorum in se recipit; Christus
enim omnia hæc nobis facit, quos
ad se congregat, ideo recte com-
parauit se gallinæ pullos congre-
ganti. Vnde August. hoc, inquit,
genus animantis magnum affectum
in filios habet, ita vt eorum infir-
mitate affecta, infirmetur, & ipsa,
sic, & mater nostra, Dei sapientia
per carnis susceptionem infirmata,
quodammodo iuxta illud Apostoli,
quod infirmum est Dei fortius est
hominibus, protegit infirmitatem
nostram, & resistit diabolo ne nos
rapiat. Eandem esse similitudi-
nem illam, existimat D. Hiero-
nymus, de qua in cantico Deu-
teronomij sic legimus. Sicut a-
quila protegit nidum suum, & su-
per pullos suos desiderauit, expan-
dens alas suas; suscepit eos, & ru-
lit super pennas suas.

Eandem gallinæ ad Christum
similitudinem prosequitur Cal-
fianus de similitudinibus Sal-
uatoris libro septimo, capit. 32.
Qui eiusdem Domini personam
induens sic ait. Quoties, volui,
Prophetas præmittens, congregare
filios tuos in fidei vnitatem, & in
illam veritatem, quæ possessores suos
oberrare non sinis, ac in illam
dilectionem, quæ duo scilicet crea-
tor,

tur, & rationalis creatura taliter
 connectuntur, ut neutrum, ab alte-
 ro dissoluatur? Unus est Deus,
 & in vnū quærit homines con-
 uenire, ne, nō congregati à iu-
 stis ultionibus feriantur: Nam
 in Exodo legimus, quod si qua
 non fuerant de agris congregata, à
 grandine perierunt; quæ autē con-
 gregata fuerunt, reseruaa sunt.
 Erāt homines dispersi in agris,
 & animalia similiter vagaban-
 tur, & cum Deus percussit Ae-
 gyptum grandine, consumpta
 sunt. Disperguntur siquidem
 homines in actionibus suis, nec
 diuinis regulis congregantur,
 sed cum Deus excandescit in
 acerbam vindictam, feriuntur,
 congregati verō reseruantur.
 Vbi notandum est quod, qui nō
 congregantur ad Domini disci-
 plinā, congregabuntur ad pœ-
 nam: ait enim Isaias 24. Congre-
 gabuntur congregatione vnus fas-
 cis in locum, & clauduntur in car-
 cère. Et Dominus noster apud
 Matth. 13. colligite, inquit, Ziza-
 nia, & alligate in fasciculos ad
 comburendam. Lacus, & carcer,
 atque combustio ad pœnam re-
 feruntur æternam, sed qui sub
 alas Domini congregantur, ab
 eodem protegentur; vnde Psal

mista in Psal. 16. Sub Umbra, in-
 quit, alarum tuarū protege me, à
 facie impiorum, qui me afflixerūt.
 Væ pullis nō recurrentibus sub
 alas gallinæ, desuper miluo vo-
 lante, sine dubio deuenient in
 prædam. væ inferni erit æter-
 num, non refugiētibus sub alas
 Dominicæ natiuitatis, & crucis;
 hæ sunt enim Christi Domini
 alæ sub quarum tegmine spera-
 re debemus, vt ab vbertate do-
 mus eius possimus inebriari, &
 torrēte voluptatis ipsius potari,

Beatus Ambrosius expen-
 dens supra positum Psalmi ver-
 siculum, existimat Prophetam
 ijs verbum exposcere continuū
 & singulare Dei præsidium ad
 custodiendam teneram, & deli-
 catam animam fictili carni sub-
 mersam, idque colligit ex præ-
 cedentibus, videlicet, à resisten-
 tibus dexterae tuæ custodit me, vt
 pupillam oculi; quia pupillā tene-
 ra res est, & maxima indiget
 custodia. Pupilla, inquit, ne qua
 incidentis iniuriæ offensione ladā-
 tur, pilis hinc inde consertis velut
 quodam Vallo per circuitū muniū-
 tur; vnde tutum auiliū postulans
 Propheta ait, custodime Domine
 vt pupillam oculi; vt protectionis
 diuinæ fieret, tam secunda custodia,
 quam

Annotationes in Evangelium.

quam pupillā oculi rarissimo quodam nature Vallo, munire dignatus est; simulq; quia innocentia, & integritas, leui sorde aspersa violatur, & gratiæ suæ manus amittit.

9.

Anosce iam Christū fideles suos desuper protegentem in Actibus Apostolorum, cum videlicet. Saulus adhuc spirans minarum, & cædis in discipulos Domini, accessit ad principem Sacerdotum, & petijt ab eo Epistolas in Damascū ad Synagogas, ut si quos inueniret huius viæ viros, ac mulieres, vinctos perduceret in Hierusalem: Cum enim Dominus videret paruulos suos, velut gallinæ pullos iam iam milui rostro & vnguibus dilaniandos, materno ductus amore insurgit in Saulū, & ait, Saule, Saule quid me persequeris? Petrus Blesensis ferm. de Conuersione Pauli, ut refertur à Lorino Cōment. in Act. Apostol. in hæc verba, ait irati verba fuisse hæc pro suis mēbris, in quæ, ut collata beneficia, sic illatā iniuriā, Deus propriam deputat. Quo etiā modo, inquit, Petrus cum ex vrbe Roma aliquando fugeret, & sibi occurreret Christus, & ait, Etus esset, ab eo quæ sitis Domine quò vadis? Christus

respondit. Romanam Vado, iterum crucifigi. Hoc de Petro narrat Athanasius Apologia de fuga, & Ambrosius, & alij. Ecce Dñs induit gallinæ naturā, imò sibi inatam nobis indicat: hæc enim auis exponit se admilū, rostro, pedibus, alis, suis alūnis inimicū, & ut ait Casianus, tāto amore ad eos profunditur, ut nec pro eis vereatur quempiā notum. Et si vnū pullorū clamantē, & segregatū audierit, velut si omnes deficerent querulatur. Vnica vni, vnica omnibus, vnica singulis, vnica profecto in omnibus est. Dñs noster, qui pro omnibus mortuus est semel, iterum, si opus esset, pro vno tantū crucifigi non recusaret.

Hinc collige quantū omnes Christi redemptioni debēt, tantundem singulos debere, ut inquit Paulus ad Galat. 2. dicēs de Christo, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me, neq; enim ut inquit Chrylostomus ibi, recusaturus erat Christus, vel ob vnū tantū exhibere dispensationē; ad eò singulum quinq; hominē pari charitatis modo diligit, quo diligit Orbē vniuersum: vnde Eucumenus, Ecce quod, inquit, erat commune, pro-mōn9 prium efficit; quibus verbis declarat tantam quemlibet Deo gra

Cig.

Ge.

Nu.

ad Gal.

Crby

Mart.

d.

Enāg.

cap.

gratiam de his agere oportere, quantam si pro seculo humanam carnem induisset.

7

Secundo colliget Christum Dominum acrius suorum iniurias, quam proprias vindicare. Exemplum sit Cain, qui cum Deum læsit in sacrificio leuiter admonitus est, acerbius verò cum fratrem occidit. Genes. 4. Notandum quoque est voluisse Deum de Madianitis, & Amalechitis pœnas reperi, non quidē propter idololatriam, sed quia molesti fuerant Hebræis. Num. 31. Achab etiam sanguinē lixerunt canes, & vxoris, non quod impij extitissent in Deum, sed quoniam abstulerant vineam Naboth. Primus auertit populū à Dei cultu Ieroboam: attamen manus ipsius, tum solūm arefacta est, quando illam extendit in Prophetam. 3. Reg. 12. Eodē pertinet parabola regis, qui tot condonans talenta, indignatus est grauissimè aduersus ingrātū seruum, qui nec paucos remittere denarios cōseruo sustinuit. Matth. 18. Ex quibus omnibus patet Deum maiorem vltionē sumere de suorū, quam de proprijs iniurijs; qua ratione Augustinus existimat Christum Do-

Ge. 4.

Num. 31.

3. Reg. 12.

Matth. 18.

Aug. Confessionum, cap. 4.

minum, ideo toties filium hominis appellari, vt ipso nomine singulare incarnationis beneficium nobis reduceret in memoriam, per incarnationem enim totum se nobis dedit patronum & defensorem, nostrarūq; omnium iniuriarum acerrimū vindicatorem. Vnde Caietanus in cap. 8. Matth. Idem esse putat filium hominis nuncupari Christum Dominum, ac homini plane deditum esse. Quo pacto etiam Marci cap. 2. filius nuptiarum dicitur. Et Matth. 9. & Lucæ cap. 10. dicitur filius pacis, qui modus loquendi Hebræo idiotis modici consuevit, vt Lorinus in Act. Apostolorū cap. 7. adnotauit.

Caic.

Mar. 2

Luc.

Non incongruè etiam dici potest hac appellatione filij hominis quendam veluti triūphum de asserto in libertatem homine denotari, quem admodum se duces illi Romani Provinciarum subiungatrū nominibus cohonestabant; & Apostolus ex Saulo Paulus, ob Sergium Paulum Proconsulem in fidem adductum, appellari voluit, vt placui Diuo Augustino libro octauo, Confessionum, cap. 4.

Aug.

Annotationes in Euangelium

Aug. Hæc autem omnia meminisse fas est cum B. Stephanus ait, *Ecce video Cælos apertos, & filiū hominis stantem, &c.* Propterea enim docere videtur D. Augustinus serm. 95. de Diuer. ex eo temporis articulo, quo B. Stephanus dignatus est tali visione, concepisse vehemens desiderium moriendi pro Christo; *Ad Christum, inquit, flagrantissimo amore suspensus, carnē quāto- cius relinquere desiderabat, & ad ipsum cupiebat auolare, nec mortē iam timebat, quia Christum, quem pro se occisum sciebat, uiuentem uidebat, ac per hoc festinabat etiam ipse mori pro illo, ut uiueret cum illo.* Hæc Augustinus. Ait ergo Stephanus, *video filium hominis, quasi diceret, video illum stantem, ut pro me pugnet, ut illatas mihi iniurias uiscatur; Aliā tradit B. August. serm. 98. de Diuerfis, huius exclamationis B. Stephani rationem; ut videlicet non ferens farorem Iudæorū Stephanus; non tam contra se, quam contra Christum fremētium, & blasphemantium se se cōuerterit ad Angelos, quasi diceret, gaudeāt amici, si blasphemant inimici; simul monens illum, quem uidebat filium homi-*

nis stantem à dextris Dei, esse eum, qui more agendus in crucem iisdem fere verbis usus fuerat dicens Matth. 26. *A modo uidebitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei.* Vbi notandum est Christum ueluti assurrexisse ad spectandum Stephanum: Sunt enim iusti, præsertim pro Christo certantes, iucundū spectaculum Deo, iuxta id, quod ait Paulus. I. ad Cor. 4. *Deus nos Apostolos nouissimos ostendit, tãquam morti destinatos: quia spectaculū facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus.* Id quod, uel Seneca ipse intellixisse uideretur cum in quadam Epistola sic ait. *Ecce spectaculum, in quod aspiciat intentus operi suo Deus.* Vnde B. Petrus Damianus homil. de Sācto Stephano, *Surgit, inquit, ipse rex filius regis, & lapidantium acies interrumpens triūphatori certaminis, non sine dolore cordis.* Nostro loquendi modo ex aggerando dicit, assistit. Gregorius quoque Niscen. ad idem nos inuitans spectaculum, ait ad id præsentem omnes Angelos fuisse.

Encomia Beati Stephani martyris.

Vide

9. Nisc. **V**idete iam quam pulchrū spectaculum Stephanus fuerit Deo, Angelis, & hominibus. Niscenus ait, quod orbe lapides Indiq; conijcientium, quasi corona cinctus, accepit id, quod agebatur, quasi corona victoriæ præmium in manibus aduersariorum neceretur. In quibus verbis alusio esse videtur ad nomē Stephani, quod corona interpretatur. hinc vt B. August. ait serm. 94. de Diuers. Quando B. Stephanus pro Christo primus sanguinem suū fudit, quasi corona processit de Cælo, ut eam sumerent sequentes in premio, qui præcedentis pietatem imitarentur in prælio. Impleverunt post modum terram crebra martyria; quicumq; postea sanguinem pro Christi confessione fuderunt, imposuerunt coronam illam capiti suo, & eam secururis integram seruauerunt. Idem August. serm. 96. de Diuers. existimat in Stephano ad impletum fuisse, id quod dicitur in Psalm. 117. Lapidem, quam reprobauerunt adificantes, hic factus est in caput anguli. Id quod per accommodationem accipiendum est; nam literalis sensus de Christo Domino intelligendus est.

Num quid pulchrius vllum

potuit esse spectaculū Deo. Angelis, vel hominibus, quam Stephanus, qui in tanto propriæ vitæ discrimine, etiam in ipso mortis articulo, vt loquitur Bernardus, tam pro persequentibus, quā pro se ipso sollicitudinem gerebat ampliorē? Obtulit enim se ipsū Christo cum dixit, Domine Iesu, suscipe spiritum meū; Sollicitudinē verò simul gerebat pro inimicis cum dixit. Domine ne statuas illis hoc peccatum. vide quid hac de re dixerit Beatus Petrus Chrysollogus sermone de Sancto Stephano 154. Pro Domini sui, inquit, adhuc calente sanguine, sanguinem suū avidus bellator effundit. Quo facto compleuit, vt notauit Maximus sermo. de Sancto Stephano, id quod dictū est in Psalm. 115. Quid retribuā Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Retribuere enim primus voluit Stephanus martyr Domino, quod cum omnihumano genere accepit à Domino; mercedem nāque, quam Saluator dignatus est pro omnibus pati, hanc ille primus reddidit Saluatori.

Neque verò minus pulchrū esse debuit spectantibus Angelis, hominibus, atque etiam ipsi Deo, quod, inuenies Stephanum

serm.
de in
Inno
centi.

Chry
solo.

Maxi
Pl. 115

Annotationes in Euangelium

omnes, qui erant in concilio, viderunt faciem eius tanquam faciem Angeli; quam sane faciei ipsius angelicam claritatem Gregor. Nissenus Oratione de Sancto Stephano, vocat *angelicū decorem, & mutationem faciei in angelicam formam.* Augustinus vero sermone 99. de Divers. ait illustratam esse faciem eius, vt Solem. Idem in sermone 6. de Sanctis, ait, in amico Angelorū angelicam similitudinem apparuisse, & in pedisequæ Christi ouis fronte signum gestasse, cui sint patefactæ portæ cœlorum.

Adde id quod scribit Beatus Hilarius. Hilarius homilia de Sancto Stephano, videlicet in Stephani facie fuisse speciem resurgentis, aduersarijs quidem ad pœnam peccati; & tormentum inuidiæ & exprobrationem impietatis, & testimoniū criminis, & veluti repercussionem luminis ex facie lapidati; siue quia iam lapidandus designabatur: in ipso autē Stephano abundantiam cordis transisse in decus corporis, & in exteriori gloria candorem interioris exundasse; & abscondita pectoris ornamenta speculū frontis irradiasse; & cum haberet in se Spiritum Sanctam,

os præ se gestasse Angelicum. Notanda sunt etiam ea, quæ in hanc eandem sententiam ait Petrus Damianus serm. de Sancto Stephano, vbi postquā eius faciem luminosam, & vultus Dei lumine insignitā, & vibrātī splendore serenatam appellauit, hæc etiā subdit. *Respondeat mihi diuinorū voluminum euolutores, vbi reuoluerint hominem in terris positum, vultū angelicum induisse: & cum in vtriusq; legibus, vel raro, vel nunquam inuenerint, ad stupeant gloriā triūphantis.* &c. Quod si aliquando David ab aliquibus, Angelus est appellatus, vt ab Achis 1. Reg. 29. Scio, inquit, quia bonus est in oculis meis sicut Angelus Dei, nimirum propter David innocentiam. à muliere etiam Thecuite propter sapientiam, & animi in secundis, & aduersis rebus constantiam; sicut est Angelus Dei, inquit, sic est Dominus meus Rex, vt neque benedictione, neque maledictione moueatnr: & tu Domine mi Rex sapiens es sicut habet sapientiam Angelus Dei. &c. Secundo Regum 14. à Miphiboleth filio Saul propter facilitatem, & in parcendo benignitatem: Tu autem, inquit, Domine

nemi Rex sicut Angelus Dei es; fac quod placitum est tibi. Si inquam, David ab his fuit Angelus appellatus, non sic compellatus est, quia facie, vel aliquo alio corporis signo illis Angelus videbatur; sed illos adegit proprii emolumentum necessitas, & voluntas bene effecta: Stephanum verò, præterquam quod omnes David causæ in eo reperiuntur, inimici ipsi, vel inuiti, coactique sunt, ut tanquam Angelum venerarentur, & prolixè concionantem auscultarent. Adde, quod in facie, prædicta claritate, vel ipsis inimicis Angelus videbatur.

Ultimo tandem ad notandum est ex Lorino Commentario in Acta Apostolorum: impiorum sceleratam, sicut, & temperati animi decorem, nonnunquam in ipsorum vultum exterius redundare; in huius verò annotationis probationem, adducit Chaldaicam Paraphrasim Canticorum capite primo. In hunc modum. Quando, inquit, Israelitæ fecerunt vizulum, denigratæ sunt facies eorum sicut Aethiopum, qui habitant in tabernaculis Cedar: & quando egerunt poenitentiam, & dimissum

illis fuit peccatum, multiplicatus est splendor gloriæ vultus eorum, sicut vultus Angelorum. & cetera. Quod verò attinet ad temperati animi decorem in faciem quoque redundantem, exemplo sunt Daniel, Ananias, Azarias, & Misael, qui cum nolent pollui de mensa regis, neque de vino potus eius, & vescerentur solis leguminibus, aquamque biberent, apparuerunt vultus eorum meliores, & corpulentiores præ omnibus pueris, qui vescerentur cibo Regis. Unde iam patet claritatem vultus, quæ in Stephano apparebat, iudicium fuisse internæ ipsius perfectionis, iuxta id, quod ait Dyonisius Carthusianus exponens ea verba Lucæ Actorum capite septimo. Et intuentes in eum omnes, qui sedebant in concilio viderunt faciem eius tanquam faciem Angeli. Sic enim exponit illa ultima verba; tanquam faciem Angeli, id est, ut ipse, inquit, splendidissima claritate, ac viro decore perfusam; per quod, inquit, internæ perfectionis magnitudo, puritas, & innocentia monstrabatur. In quo Moyse purificatus est Stephanus. Nam & Moyse vultus præ splendore à Iudæis aspic

Dan. 1

Dyon
Cart.

12.

ci

Annotationes in Euangelium

ei non valebat; in tali autem, & tanta Maiestate ostendit illum Deus Iudæis, vt conuerteretur ad veritatem si vellent, aut si nõ vellent, de sua obstinatione inexcusabiles, ac damnabiliores redderentur. Tal, & tanta hera a graça que Deos mostrou em seu rosto, que bastaua pera os conuerter, ou pera os cõdenar,

senão quisessem crer. Hoc autem in maximam Stephani gloriam cedit: de nullo enim alio Dominus Iesus quam de se ipso ait, *Si non venissem, & locutus eis non fuisset, peccatum non haberent, nunc autem excusationem non habent, de peccato suo.*

Ioan. 15.

L A V S D E O.

Romane Ecclesia subiecta sint omnia.

INDEX AVTORITATIVVM
Sacra Scriptura.

Primus numerus folium indicat, secundus columnam.

EX LIBRO GENESIS.

- Cap. 1. **I**N principio Creavit Deus Cœlum, & Terram. 2.col.3.
2 **P**osuit Deus hominem in Paradiso, vt operaretur, & custodiret illum, 28.col.2.
3 Maledicta terra in opere tuo, 29.col.4.
Ipsa observabit caput tuum, &c. 31.columna 2.
Non est bonum hominem esse solum, 73.colum.3.
4 Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me, 18. colum. 1.
Eijcis me hodie a facie tua: omnis igitur, qui inuenerit me occidet me, 79. columna 1. & 191. colum.3.
Peccatum tuum in foribus aderit, 50.col.2. & 78.col.4.
6 Fenestram in arca facies, 210. columna 2.
13 Erat substantia eorū multa, & nequibāt habitare cōmuniter, 60.col.4.
Deus abstulit substantiam patris vestri, & dedit mihi, 22.col.3.
16 Ecce dedi ancillam meam in sinum tuum, &c. 48. colum. 2.
Ecce in manu tua est, &c. 48.colum.2.
17 Ponam te in gentem magnam, & Reges egredientur ex te, 61. col.3.
18 Ecce clamor Sodomorum peruenit ad me, 33.colum.31.
Si fuerint decem iusti non delebo, 181. colum. 2.
19 Salua animam tuam noli respicere retro, neque stes in omni circa regione, 192. colum. 3.
20 Concluserat Dominus vuluam domus Abimelec. 164.
21 Vidit Sara Ismaelem ludentem cum Isaac, 24. columna, 2.
Tollens panem, & utrem aquæ dimisit eam, 48. colum, 2.
Eijce Ancillam, & filium eius, 107. columna.1.
22 Ne extendas manum tuam super puerum, 91. column 2.
26 Abimelec vidit Isaac iocantem cum Rebecca. 188.col.2. & 24.col,2.
32 Vidi Dominum facie, ad faciē, & salua facta est anima mea. 66.col.2.
39 Vocauit nomen filij sui Benoni, i. filius doloris mei, 162. colum.1.
40 Memento mei cum tibi bene fuerit, 68. columna.4.
Maior pars venit Beniamin, 148.colm. 1.
45 Ego sum Ioseph frater vester, quem vendidistis, 17.colum.2.
48 Deus respondebit prospera Pharaoni, 232, colum.4.

Index *Authoritatum.*

49 Ad prædam ascendisti fili mi: requiescens ocubuisti, 105. colum. 4.

EX LIBRO EXODI.

Cap. 1. Oderant filios Israel Aegyptij, atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum, 57. colum. 1.

Sponsus sanguinum mihi es tu, 87. columna 3.

5 Vacatis otio. ite, & operamini, paleæ non dabuntur vobis, 33. col. 4.

8 Digitus Dei est iste, 83. colum. 1. & 20. colum. 3.

9 En pluam cras hac hora grandinem, mitte ergo iam nunc, & congrega iumenta, & cæt. 5. colum. 4.

Qui autem neglexit, & cæt. 6. colum. 1.

12 Septē diebus fermentatū nō inuenietur in domibus vestris, 57. col. 3.

13 Sanctifica omne primogenitum, 164. colum. 1.

14 Quid clamas ad me, 91. colum. 3.

16 Mane ros iacuit per circuitum castrorum, & cum operuisset superficiem terræ, apparuit in solitudine minutum, quasi pilotum sum, in similitudinem pruinæ, 247. columna, 1.

19 Sacerdotes, qui appropinquant Domino Deo, Sanctificentur, ne fortè recedat ab illis Dominus, 185. columna, 4.

20 Loquere nobis tu, & ne loquatur Dñs ne fortè moriamur, 104. col. 4.

22 Viduæ, & pupillo non nocebis. Si læseris eos, voci ferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum, 86. columna 4.

32 Sedit populus māducare, & bibere, & surrexerunt ludere, 188. col. 1.
Vitulum combussit, & contriuit vsque ad puluerem, quem sparsit in aquam, & dedit ex eo potum filijs Israel, 22. columna, 2.

EX LEVITICO.

Cap. 12. Mulier si suscepto semine peperit masculum, &c. 164. col. 1.

26 Ponam tabernaculum meum in medio vestri, & ambulabo inter vos, 20. columna, 3.

27 Omnis æstimatio sicuti Sanctuarij ponderabitur, 2. col. 2.

EX LIBRO NUMERORVM.

Cap. 6. Vir siue mulier cum fecerint votum, vt sanctificentur, ab omni, quod inebriare potest abstinebunt, 57. columna, 3.

11 Num quid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, vt dicas mihi, porta eos in sinu tuo sicut nutriz infantulū. 20. col. 4.

20 Loquimini ad petram, & cæt. 19. colum. 1. & 130. colum. 4.

21 Anima nostra iam nauceat. super cibo isto leuissimo, 146. col. 3.

Quia non credidisti mihi, & cæt. Non introducetis populum in terram, quam dabo vobis, Ibidem.

23 Non accubabit donec deuoret, 74. columna, 2.

Sacra Scriptura.

E X L I B R O D E V T E R O N O M I V M.

- Cap. 6. Ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque, & mouebuntur ante oculos tuos, 85. columna, 4.
14 Seruietis Dijs alienis, qui nō dabūt vobis requiē die, ac nocte, 57. col. 1
24 Non negabis mercedem indigentis, sed eadem die reddes ei mercedem laboris sui ante solis occasum, 33. colum. 2.
28 Dabit tibi Dominus ibi cor pauidum, & deficientes oculos, & animam consumptam mærore, 126. colum. 4.
32 Percutiam, & ego sanabo, 99. columna 2.
32 Abscondā faciē meā ab eis, & considerādo nouissima eorū. 191. col. 2
33 Habitaculum eius sursum, & subter brachia sempiterna, 139. col. 3.

E X L I B R O I O S V E.

- Cap. 7. Quid facies magno nomini tuo, 63. columna 2.
8 Non contraxit manum, quam in sublimē erexerat tenens Clypeum, & cæt. 210. columna 3.

R E G V M P R I M V S.

- Cap. 4. Erat autem peccatum puerorum grande nimis, 188. colum. 4.
7 Facta est manus Domini super Phylisæos cunctis diebus Samue-
lis, 181. columna, 2.
12 Dñs quoq; transtulit peccatum tuum à te, non morieris, 188. col. 4.
14 Ecce nos transimus ad viros istos, si dixerint ascedite ad nos ascenda-
mus, quia tradidit eos Deus in manus nostras, & hoc erit nobis
signum, 219. columna, 177. col. 4.
17 Non possum sic incedere, 392.
18 Quare inquietasti me, 201. columna secunda.
20 Si aliqua iniquitas in me est, tu me interfice, & ad patrem tuum nē
introducas me, 111. e columna prima.
22 Conuenerunt ad eū omnes, qui erant oppressi ære alieno, 96. col. 3.
25 Quis est David, & quis est filius Isai? nunc increuerunt serui, qui
fugiunt Dominos suos, 16. columna 4.
29 Scio quia bonus es tu in oculis meis sicut angelus Dei, 237. col. 4.

S E C V N D V S L I B E R R E G V M.

- Cap. 2. Surgant pueri, & laudant, 188. columna secunda,
7 Inuenit seruus tuus cor suum, & cæt. 180. columna quarta.
9 Est ne aliquis de domo Saul vt faciā cū illo misericordiā Dei, 118. co. 2
12 Blasfemare fecisti inimicos Domini, 15. c. 4, & 98. colum. 2.
16 Oculi Domini contemplantur vniuersam terram, 108. colum. 4.
18 Quis mihi det vt moriar pro te fili mi, 98. columna 2.
Est ne pax puero Absalon? 232. columna 4.

Index autoritatum

Vltimo. Ego sum, qui peccaui, & cæt, 180. col. 1.

TERTIVS LIBER REGVM.

Cap. 1. Ego, & filius tuus Salomon erimus peccatores, 111. columna, 1.
& 43. column. 3.

2 Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia contra animam suam locutus est Adonias, 70. col. 4.

18 Clamate voce magna: Deus enim vester, aut forte dormit, aut in diuersorio est, 29. colum. 3.

Ecce nubecula quasi vestigium hominis, ex qua facta est pluuia magna, 200. colum. 1.

Vsq̄e quo claudicatis in duas partes? 89. col. 2.

21 Venundatus est Achab vt faceret malum. 25. col. 3.

22 Remansit vir vnus, per quem possumus interrogare, sed ego odi eum, & cæt. 103. colum. 1.

vlt. Ego sum, qui peccaui, vertatur, obsecro furor tuus contra me. 180. columna prima.

QVARTVS LIBER REGVM.

Cap. 4. Accinge lumbos tuos, & vade. 26. col. 4.

Elisæus super puerum septies oscitauit, 142. col. 2.

9 Sepelire maledictam, quia filia regis est, 25. col. 3.

EX LIBRO TOB.

Cap. 4. Apud te omnino nõ remaneat merces mercenarij tui, 33. col. 2.

EX LIBRO IOB.

Cap. 1. Vir simplex, ac rectus, & adhuc retinens innocentiam, 39. col. 2.

2 Adhuc permanes in simplicitate tua? Benedic Deo, & morere, 77. colum. 2,

4 Tygris perijt eo quod non haberet prædam, 56. col. 2,

5 Beatus vir, qui corripitur à Domino: increpationem ergo eius ne despicias: quia ipse vulnerat, & medetur, 99. col. 2, & 171. col. 2.

Venies in sepulchrũ vt seges matura suo tẽpore demessa, 201. col. 3.

Contra omnipotentem roboratus est, 61. col. 1.

6 Vtinam qui cœpit ipse me conterat; & hæc mihi sit consolatio, vt affliges me dolore non parcat, 90. col. 1. & 76. col. 1.

7 Elegit suspendium anima mea, 161. col. 1.

15 Contra omnipotentem roboratus est: cucurrit aduersus cum erecto colo, pingui cervice armatus est. 61. col. 3.

21 Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad infernum descendunt, 14. colum. 3.

24 Si habes brachium sicut Deus, 185. col. 3.

Sacra Scriptura.

Si quando ridebam, & cæt. Lux vultus mei non cadebat in terram,
21 col. 1.

31 Si vidi Solem cum fulgeret, & Lunam incedentem clare, & lætatum
est cor meum in abscondito, 67. col. 3.

33 Spiritus Dei fecit me, & spiraculum omnipotentis viuificauit me
138. colum. 3.

26 Reges in solio collocat in perpetuum, 61. col. 4.

39 Pulli eius lambent sanguinem. 184. col. 4.

40 Absorbebit fluuium, & non mirabitur; & spem habet, quod Iordani
nis influat in os eius. 85. col. 1.

42 De naribus eius procedit fumus sicut ollæ succensæ, atque feruentis
halitus eius prunas ardere facit, 154. col. 4, & 44. col. 4.

Cor eius indurabitur quasi lapis, &c. 18. col. 3.

EX LIBRO PSALMORVM.

Psal. I. Erit tanquam lignum, quod plantatum est secus de cursus aquarum,
quod fructum suum dabit in tempore suo, 119. col. 4.

2 Reges eos in virga ferrea; & tanquam vas figuli confriges eos, 1. col.
3. & 23, columna secunda.

Apprehendite disciplinam. 55. col. 2. & 144. colum. 4.

Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum
eius, 93. colum. 4.

Filius meus est tu ego hodie genuite, 182. colum. 4.

Sacrificate sacrificium iustitiæ, 51. col. 1.

7 Arcum suum tetendit, & parauit illum: & in eo parauit vasa mortis,
sagittas suas ardentibus affecit, 5. colum. 3.

11 Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, 66. c. 1.

15 Sanctis, qui in terra sunt eius, 30. colum. 3.

16 A resistentibus dexterae tuae custodi me, vt pupillam oculi, 106. col. 2.

17 Viuit Dominus, & benedictus Deus meus, 175. col. 2.

20 Domine in virtute tua lætabitur Rex, & super salutare tuum exul-
tabit vehementer, 105. col. 4.

21 Apud te laus mea in Ecclesia magna, edent pauperes, & saturabuntur
viuem corda eorum, &cæt. 124. col. 3.

22 Parasti in conspectu meo mensam aduersus omnes, qui tribulant me,
124. col. 3.

Virga tua, & babulus tuus ipsa me consolata sunt, 21. col. 2.

23 Quis est iste Rex gloriae? 136. col. 3.

26 Expecta Dominum viriliter age, confortetur cor tuum, & sustine
Dominum, 40. col. 1. & 199. col. 4.

Index autoritatum

- Ne aduertas faciem tuam a me, & similis ero descendentibus in lacu
191. col. 3.
- 32 Verbo Domini coeli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus
eorum. 137. col. 1.
- Auribus percipe lacrymas meas. 193. col. 2.
- 39 Pauper sum ego, & mendicus, Dominus sollicitus est mei, 139. col. 2.
- 44 Obliviscere populum tuum, 150. col. 1.
Virga directionis, virga regni tui, 1. col. 3.
- 45 Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei, 224. col. 3.
- 46 Dijfortes terrae vehementer eleuati sunt, 179. col. 4.
- 48 Iniquitas calcanei mei circumdabit me. 31. col. 2.
- 50 Tibi soli peccaui, & malum coram te feci, 92. col. 4.
Tunc acceptabi sacrificium iustitiae, 51. col. 2.
Cor mundum crea in me Deus, 181. col. 1.
Ipsi calcaneum meum obseruabunt, 31. col. 2.
- 57 Sicut aspidis sordae, & obturnatis aures suas, & venefici incantantis
sapienter, 10. colum. 1.
Laetabitur iustus cum viderit vindictam. 74. col. 2.
- 60 Deduxisti me, quia factus ex spes mea: turris fortitudinis a facie ini-
mici, 76. colum, 1.
- 61 Veruntamen Deo subiecta erit anima mea: quoniam ab ipso patien-
tia, 40. col. 2.
- 65 Probasti nos Deus, igne nos examinasti sicut examinatur argumen-
tum. 110. colum. 1.
- 67 Ascendens in altum, ceptiuam duxit captiuitatem, 132. col. 3.
- 68 Neque absorbeat me profundum, neque vergeat super me putens os
suum. 36. col. 4. & 59. colum. 2.
- 71 Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis. 35. colum. 3.
- 72 Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum: transferunt in affectum cor-
dis, 61. colum. 1.
- 75 Cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiae cogitationis diem
festum agent tibi, 49. col. 2.
Non est respectus morti eorum, & firmamentum in plaga eorum, 14. col. 2.
- 76 Numquid obliuiscetur misereri Deus, aut continebit in ira sua miseri-
cordias suas? 65. col. 3.
- 77 Numquid, & panem poterit dare, aut parare mensam populo tuo? 95. c. 4.
- 79 Ostende faciem tuam, & salui erimus, 9. col. 1.
- 85 Eruiisti animam meam ex inferno inferiori, 26. col. 4.
- 87 Estimatus sum cum descendentibus in lacum factus sicut homo sine
adiutorio inter mortuos liber, 123. col. 2.

Sacra Scriptura.

- 88 Misericordia, & veritas præcedent faciem tuam, 9. col. 1.
90 Super aspidem, & basiliscum ambulabis, & cæter. 31. col. 1.
Dominus regnavit decorem indutus est, 115. col. 1.
95 Dominus regnavit à ligno, 3. col. 1. & 96. col. 4.
Dominus de cælo in terram aspexit, vt audiret gemitus compedito-
rum. & cæter. 66. col. 1.
102 Non secundum peccata nostra fecit nobis, neque secundum iniqui-
tates nostras retribuit nobis, 65. col. 4.
103 Potuisti tenebras, & facta est nox: in ipsa pertransibunt omnes be-
stia sylvarum, & cæter. 190. col. 1.
Qui facit Angelos suos spiritus, 27. col. 2.
104 Quærite faciem eius semper. 211. col. 3.
105 Dixit vt disperderet eos, si nõ Moyses seruus eius stetisset, & cæter. 187.
colum. 2.
109 Sede à dextris meis. 135. col. 1. Te cum principium. 61. col. 3.
114 Misericors, & miserator Dñs, & Deus noster miseretur. 65. col. 4.
Convertere anima mea in requiem tuam, 221. col. 4.
117 Circundederunt me sicut apes, 104. col. 3. & 123. col. 1.
Tribulatio, & angustia inuenerunt me, 171. col. 3.
Non me derelinquas vsque quaque. 34. colum. 1.
Erravi sicut ovis, quæ perijt, quære seruum tuum. 126. col. 2.
Viam mandatorum tuorum cucurri. 179. col. 1.
Tuus sum ego saluum me fac. 195. col. 4.
119 De torrente in via bibit. 74. col. 4.
123 Cum irasceretur furor eorum in nos, forsitam aqua absorbuisset
nos, 74. col. 4.
124 Euntes ibant, & flebant mittentes semina sua, 30. col. 3.
Qui confidunt in Domino sicut mons Sion, non commouebitur in
æternum, qui habitat in Hierusalem. 184. col. 2.
128 Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores. 183. col. 2. & 41. c. 4.
129 Copiosa apud eum redemptio, 120. col. 4.
132 Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum, sicut
ros Hermon, qui descendit in montem Sion, & cæter. 35. col. 4.
138 In libro tuo omnes scribentur, 124. col. 4.
Quo ibo à spiritu tuo, & cæter. 138. col. 3.
140 Pone Domine custodiam ori meo, & cæter. 198. col. 4.
143 Emitte manum tuam de alto, 83. col. 1.
147 Lauda Hierusalem Dominum: quonia non confortauit seras porta-
rum tuarum, 53. col. 2.

Index Authoritatum.

150 Quoniam ego in flagella paratus sum. 90. col. 1.

E X L I B R O,
Prouerbiorum.

Cap. I. Si te laetauerint peccatores, ne acquiescas eis, 24. col. 4. & 67.
columna 3.

Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum, 29. col. 4.

Vocaui, & renuistis, &c. 18. col. 1.

2 Ducit eos tanquam ad victimam præparatos, & parcit eis ad malam libertatem, 14. col. 1.

Fugit impius nemine persequente: iustus autem quasi Leo confidit. 97. col. 2. & 126. col. 4.

3 Lignum est vitæ sapientia ijs, qui apprehendunt eam. 192. col. 4.

4 Iustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectam diem, 212. col. 1.

7 Ducit eos tanquam ad victimam præparatos, & parcit eis ad malam libertatem, 14. columna 1.

14 Extrema gaudij luctus occupat, 52. col. 1.

15 Responso mollis frangit iram, sermo durus excitat furorem, 82. c. 2.

6 Omnes viæ eius patent oculis eius: spirituum ponderator est Dominus, 2. colum. 1. & 81. col. 1.

18 Mors, & vita in manibus linguæ, 198. col. 3.

Impius cum in profundum venerit contemnet, 36. col. 3.

19 Fæneratur Domino, qui miseretur pauperi, 159. col. 2. & 92. col. 2.

Impius cum venerit in profundum peccatorum contemnet, 36. c. 3.

21 Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperum, ipse clamabit, & non exaudietur, 92. col. 4.

Cor regis in manu Dei 180. colum. 3.

23 Cum sederis, vt comedas cum principe, diligenter attende, quæ posita sunt ante faciem tuam: & statue cultrum in gutture tuo 49. col. 3.

26 Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis. Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur.

81. colum. 2.

27 Ne scis quid partitura sit superuentura dies, 219. col. 4.

28 Propter peccata populi multi principes eius, 22. col. 4.

29 Stultus profert totum spiritum suum: sapiens referuat in posterum, 157. colum. 2.

30 Omnes domestici eius vestici sunt duplicibus, 72. col. 2.

E C C L E S I A S T E S.

Cap. 7. Melius est bonum nomen, quam ynguenta pretiosa. 15. col. 1.

21 Quasi

Sacra Scriptura.

21 Quasi à facie colubri fuge peccatum, 105. col. 1.

EX CANTICIS CANT.

Cap. 1. Osculetur me osculo oris sui, quia meliora sunt vbera tua vino, 104. colum. 4.

Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis, 88. col. 2.

Nolite me considerare, quod fusca sim, 170. col. 4.

Fasciculus mirrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commemorabitur, 75. col. 3. & 173. col. 1.

Trahe me post te curremus in odorem vnguentorū tuorū, 211. col. 2.

2 Ego flōs campi, & lilium conualium, 167. col. 2.

Capite nobis vulpes paruulas, quæ dimoliuntur vineas, 36. col. 2.

Vox turturis audita est in terra nostra, 193. col. 3.

Sub vmbra illius, quem desideraueram sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo, 147. col. 4. & 160. col. 4.

Dilectus meus mihi, & ego illi, 131. col. 3. & 133. col. 3.

Surge propera amica mea, columba mea, & veni, & cæt. 37. col. 2.

3 Ferculum fecit sibi Rex Salomon, 223. col. 1.

Egredimini filiæ Hierusalem, & videte regem Salomenem, & cæt. 49. colum. 4. & 209. col. 2.

4 Hortus conclusus, fons signatus, 227. col. 4.

Mel, & lac sub lingua eius, 130. col. 3.

Inueni, quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam, & cæt. 127. col. 2. & 197. col. 3.

Ego dormio, & cæt. 247. num. 3.

Labia eius distillantia mirrhā, 23. col. 1.

Comedite amici, & inebriamini charissimi, 145. col. 2.

Inuenerunt me vigiles, qui custodiunt ciuitatem: vulnerauerunt me, & tulerunt pallium meum, 197. col. 3.

Venter tuus valatus lilijs. 227. col. 4.

Quid videbis in sunamite nisi choros castrorum, 210. col. 3.

8 Fac me audire vocem tuam, vox enim tua dulcis, & facies tua decorata, 193. colum. 4.

Fortis est, vt mors dilectio, 123. col. 4.

Fuge dilecte mi, a simile Capræ, innuloque seruorum, 232. col. 2.

EX LIBRO SAPIENTIÆ.

Cap. 5. Iustitiæ lumen non luxit nobis, & cæt. 38. col. 4.

2 Circunueniamus iustum, & c. 16. col. 2.

4 Condemnat iustus mortuus viuos impios, 7. col. 2. & 206. col. 2.

5 Armabit creaturam ad vltionem inimicorum, 5. col. 2.

Index authoritatum

- 6 Rex sapiens stabilimentum populi est, 153. col. 3.
7 Emanatio quædam est claritatis omnipotentis Dei: 169.
16. Angelorum esca nutriuisti populum tuum, & cæt. 146. col. 2.

EX LIBRO ECCLESIASTICI.

- Cap. 5. Ne tardes conuerti ad Dominum subito enim ueniet ira eius, & in tempore uindictæ disperdet te, 26, col. 2.
Ne dixeris peccaui, & quid accedit mihi triste? altissimus est patiens redditor, 27. col. 1.
11 Ne laudaueris hominum in uita sua, 25. col. 2.
21 Qui timet Dominum conuertetur ad cor suum, 17. col. 3.
Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, ut non cadam ab ipsis, & lingua mea perdat me, 118. col. 4.
27 Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis, 203. col. 2.
28 Verbis tuis facito stateram, 118. col. 4.
30 Miserere animæ tuæ placens Deo. 157. col. 3.
38 Figulus sedens ad opus suum, conuertens pedibus suis rotam, qui in solitudine positus est semper propter opus suum, & in numero est omnis operatio eius: in brachio suo formauit lutum; & ante pedes suos curuabit uirtutem suam 231. col. 2.
43 Vide arcum, & benedic eum, qui fecit illum. 151. col. 2.
50 Mortuus pater eius, & quasi mortuus non est: similem enim reliquit sibi post se, 98. col. 1.

EX ISAIÆ PROPHEZIA.

- Cap. 1. Filios enutriui, & exaltaui, ipsi uero speruerunt me, 94. col. 2.
Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & c. 136. col. 3.
Seraphin stabant sup̄ illud sex alæ uni, & sex alæ alteri. Duabus uelabant faciem eius, & duabus uelabant pedes eius, & c. 42. col. 4.
Super quo percutiam uos ultra addentes præuaticationem? 36. col. 4.
Venite, & arguite me, 32. col. 3.
3 Non sum medicus, & in domo mea non est panis, 95. col. 3.
Nolite me constituere Principem populi: Ruit enim Hierusalem, & Iuda concidit: quia lingue eorum, & ad inuentiones eorum contra Dñm, ut prouocarent oculus maiestatis eius, 94. col. 4. & 216. col. 3.
Si posuerit animam suam uidebit semen longæuum, 41. col. 2.
4 Apprehendent septem mulieres uirum unum in illa die. 142. col. 2.
5 Ieuabit signum in nationibus, & sibilabit ad eum de finibus terræ, 40. col. 3. & 113. col. 1.
7 Pete tibi signum à Dño Deo tuo siue in excelsum supra, siue in infernum deorsum, 62. col. 3.

Sacra Scriptura.

- 8 Ecce ego, & pueri mei, 161. col. 2.
Ecce Virgo concipiet, 62. col. 4.
- 9 Iugum oneris eius, & Sceptrum ex actoris eius superasti, sicut in die Madian. 155. col. 4.
Letabuntur coram te, sicut qui letantur in messe. 108. col. 1.
- 10 Quid facietis in die visitationis, & calamitatis de longè venientis, 74. col. 4.
- 11 Non secundum visionem oculorum iudicabit, 154. col. 2.
Habitabit lupo cum agno, 113. colum. 4.
Ego quasi agnus mansuetus, qui portatur, 175. col. 1.
- 19 Ecce Dominus ascendet super nubem leuem, 151. & 200.
- 22 Dabo clauem David super humerum eius, 96. col. 2.
- 24 Erubescet luna, & confundetur Sol cum regnauerit Dominus exercituum in monte Sion, 5. col. 1.
Quomodo si pauca oliua, quæ remanserant, &c. 34. col. 4.
- 26 Emitte agnum dominatorem terræ, 118. col. 3.
Omnia opera nostra operatus est nobis, 217. col. 4.
- Viuent mortui tui, & interfecti tui resurgent, &c. quia ros lucis ros tuus, 35. col. 3.
Anima mea desiderauit te in nocte. 21. col. 4.
Viuent mortui tui, 230. colum. 3. & 35. col. 3.
- 27 Vrbs fortitudinis nostræ Sion Saluator, ponetur in ea murus, & aenaculum temerale, 184. col. 2.
- 28 In loquella labij, & in lingua altera loquetur ad populū iustū. 103. c. 3.
Tribulationem super tribulationem, spem super spem, 89. col. 4.
Qui crediderit non festinet, 184. col. 1.
Quem docebit scientiam, & intelligere faciet auditum? ab lactatos à lacte, auulsos ab ubere. 115, col. 2.
- 30 Erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, 125. col. 1.
- 37 Nō intrabit ciuitatem hanc: non iaciet in eam sagittam, 224. col. 3.
- 40 Qui expectat Dominum current, & non laborabunt, 89. col. 1.
Consolamini, consolamini popule meus dicit Deus noster: loquimini ad cor Hierusalem, &c. 89. col. 1.
- 45 Rorate Cœli de super, &c. 35. col. 3. & 230. col. 4.
Verè tu es Deus absconditus Deus Israel Saluator, 196. col. 1.
- 46 Redite præuaricatores ad cor, 180. col. 4.
- 49 In manibus meis descripsi te, 124. colum. 4.
- 50 Ecce iniquitatibus vestris venudati estis, & sine argēto redēpti. 196. c. 3.
- 51 Incuruare vt transeamus, 36. col. 3.

Index Authoritatum.

- 52 Gratis renuntiati estis, & sine argento redimemini. 196. col. 4.
Parauit dñs brachiū sanctum suū in oculis omniū gentiū. 169. col. 4.
- 53 Generationem eius quis enarrabit? 126. col. 2. & 229. col. 3.
Ascendet sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti.
125. col. 4.
Si posuerit animam suam videbit semen longæuum, 183. col. 1. &
181. col. 4.
Posuit in eo iniquitates omnium nostrum, 75. col. 2,
Sicut ovis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram rudente se
obmutescet, 82. col. 2. & 95. col. 1.
Qui peccatū non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, 102. col. 4.
- 54 Ego creavi fabrum sufflantem in igne prunas, & proferentem vas in
opus suum, 45. col. 1.
Fundabo te in Saphiris. 183. col. 4.
- 55 Omnes sitientes venite ad aquas; properate, emite, & comedite: ve-
nite emite absque argento, & absque vlla commutatione vinum, &
lac, 117. col. 1. & 196. col. 3.
- 56 Custodite iudicium, & facite iustitiam, quia iuxta est salus, vt ve-
niat, & iustitia mea vt reueletur, 228. col. 3.
- 60 Ambulabunt gentes in lumine tuo, 45. col. 3. & 169. col. 3.
- 62 Propter Sion non tacebo donec egrediatur splen. iustus. 169. col. 1.
- 63 Vbi est zelus tuus, & fortitudo tua? multitudo viscerum tuorum su-
per me continuerunt se, 114. col. 2.
Torcular calcaui solus, & cat. 73. col. 2.
Quis est iste, qui venit de Edō tinctis vestibus de Bosraha? 136. col. 2
- Ecce ego, ecce ego ad gentem, quæ nesciebat me, 218. col. 1.
- 66 Latamini cum Hierusalem omnes, qui diligitis eam, vt sugatis, &
repleamini ab vbere misericordiæ eius, 114. col. 3.
- 67 Vbi est zelus tuus, & fortitudo tua, & cat. 174. col. 3.
Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem, & quie-
tem, & tremmentem verba mea? 141. col. 1.
- EX HIEREMIÆ PROPHEZIA.
- Cap. I. A, a, a, Dominè Deus nescio loqui, quia puer ego sū, 182. col. 2.
- 3 Et dixi cum fecissent hæc omnia, reuertere ad me, & non est reuer-
sa, 18. col. 2.
Conuertimini filij conuertentes, 111. col. 4
- 5 Saturavi eos, & machati sunt, & in domo meretricis luxuriaban-
tur, 61. col. 1.
- 1 Percussisti eos, & non doluerunt, 36. col. 4. & 76. col. 4.

Sacra Scriptura.

- Indurauerunt faciem suam supra petram & noluerunt reuerti, 118. col. 2.
6 Consumptum est in igne plumbum: frustra conflauit conflator: malitia enim eorum non sunt consumptæ, 110. col. 2.
8 Vade in domum figuli. 12. col. 1.
11 Mittamus lignum in panem eius, &cæt, 142. col. 3.
12 Iustus quidem es Domine, veruntamen iusta loquar ad te; quare via impiorum prosperatur? 14. col. 1.
13 Vbi est grex, qui datus est tibi, pecus inclitum tuum? 78. col. 1.
15 Si steterit Moyfes, & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum; eijce eos à facie mea, 191. col. 4.
17 Prauum est cor hominis, & inscrutabile; quis cognoscit illud? ego Dominus scrutans corda, qui do unicuique iuxta viam suam, 88. col. 4.
18 Descende in domum figuli. & Ecce ipse faciebat opus, 23. colum. 3. & 231. col. 1.
31 Nouum fecit Dominum super terram, 227. col. 1.
50 Confractus est malleus uniuersæ terræ, & contritus, 183. col. 4.
Aperuit Dominus thesaurum suum, & protulit vasa iræ suæ, 129. col. 3.

EX TRENIS HIEREM.

- Cap. 1. Peccatum peccauit Hierusalem: propterea instabilis facta est, 53. col. 3.
3 Oculus meus deprædatus est animam meam, 47. col. 1. & 98. col. 2.
Dabit percutienti se maxillam; saturabitur opprobij, 73. col. 4.
Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua, 214. col. 3.
Sedebit solutarius, & filebit, ibidem.
4 Maior est iniquitas populi mei, peccato Sodomorum, quæ subuersa est in momento, 14. col. 3.

EX PROPH. EZECHIEL.

- Cap. 3. Si dicente me ad impium morte morieris, non annunciaueris ei; sanguinem eius de manu tua requiram, 96. col. 1.
Comede volumen istud, 17. col. 4.
Ecce dedi faciem tuam valentiolem faciebus eorum, 23. col. 4.
Domus Israel attrita fronte est, & duro corde, 23. col. 2.
4 Ecce ego conteram baculum panis in Hierusalem, 22. col. 2.
7 Scietis, quia ego Dominus percutiens; floruit virga, germinauit superbia, &c. 1. col. 4. & 79. col. 1.
7 Attramentum scriptoris ad renes eius, 7. col. 2.
16 Vidite te conculcatam in sanguine tuo, & dixi in sanguine tuo vive. 112. col. 2.
17 Sumam ego de medulla Cedri sublimis, & ponam de vertice ramorum

Index Authoritatum

- ram eius teneram distingam, & plantabo super montē excelsum, & eminētē, &c. Vsq; ad erūpet in germen, & faciet fructū, 125. col. 4.
18. Si impius egerit pœnitentiam, &cæt. vita viuet, & non morietur, 114. col. 2.
22. Quæsiui virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam, & non inueni. &c. 181. col. 3.
24. Multo labore sudatū est, & non exhibit ex ea nimia rubigo eius, &c. 220. col. 1.
37. Erit tabernaculum meum in eis, & ero eis Deus, & ipsi erunt mihi populus, 20. col. 3.
38. Possidere cœpit, & esse habitator vmbelici terræ. 20. col. 2.
Percutiam arcum tuum in manu sinistra tua. 163. col. 1.

EX DANIELIS PROPHEZIA.

- Cap. 3. Nō oportet nos hac de re respondere tibi. Ecce enim Deus noster potens est, 63. col. 1. & 128. col. 4.
5. Thecel, id est appēsus es in statera, & inuentus es minus habens, 2. c. 2.
7. Libri aperti sunt, &c. 206. col. 2.
9. Non erit eius populus, qui eum negaturus est, 95. col. 1.
13. Nemo nos videt, 50. col. 2. & 88. col. 4.

EX PROPH. OSEAE.

- Cap. 2. Ecce ego lactabo eam, & ducam in solitudinem, & loquar ad cor eius, 24. col. 4. & 67. col. 3.
Idcirco reuertar, & sumam frumentū in tempore suo, & vinum meū liberabo lanam meam, 22. col. 3.
4. Sicut vacca lasciuiens declinauit Israel: nunc pascet eos Dominus sicut agnum in latitudine, 14. col. 2.
6. In tribulatione sua mane consurgent ad me: venite, & reuertamur ad Dominum, quia ipse cœpit, & sanabit nos. 99. colum. 1.
Viuificabit nos post duos dies & in tertio suscitabit nos, 9. col. 1.
7. Propter hoc dolui in Prophetis, 23. col. 1.
8. Ventum seminabunt, & turbinem metent: culmus stans non est in eo germen; non faciet farinam, 48. col. 4.
10. Diuisum est cor eorum nunc interibunt, 219. col. 4.
Seminare vobis in iustitia, & metite in ore misericordiar, 92. col. 2.
11. Non faciam vltionem iræ meæ, quia Deus ego sum, & non homo, 129. col. 2.
12. Præualuit ad Angelum, fleuit, & rogauit eum, 66. col. 2.
13. Perditio tua Israel, 25. col. 2. & 38. col. 4.
O mors ego ero mors tua, 123. col. 1.

Sacra Scriptura.

14 Ero quasi ros Israel. germinabit sicut lilium, & erumpet radix eius, ut Libani. ibunt Rami eius, & erit quasi Oliua gloria eius, & odor eius ut Libani. vivent frumento, 144. col. 4.

A M O S P R O P H E T A.

Cap. 2. Super tribus sceleribus Iuda conuertam, vel transferam Israel, 10 columna 2.

5 Odio habnerunt corripientem in porta, & loquentem perfecte abominati sunt. 103. col. 2.

7 Ecce vir stabat super murum adamantinum, & in manu eius adamas, 183. col. 3.

8 Ponam eam quasi luctum vnigeniti. fac tibi planctum amarum, 4. colum. 1.

P R O P H E T I A I O E L.

Cap. 2. Effundam spiritum meum super omnem carnem, 140. col. 2.

E X I O N A P R O P H E T A.

Cap. 3. Adhuc quadraginta diebus, & Niniue subuertetur, 38. col. 1.

4 Melius est mihi mori, quam viuere, 71. col. 1.

E X M I C H E A.

Cap. 5. Egressus eius ab initio, a diebus aternitatis. 182. col. 4.

7 Vae mi quia factus sum sicut qui colligit in autumno recemos, 34. col. 4.

A B A C V H.

Cap. 2. Scribe librū, & explana super tabulas, ut percurrat, qui legerit. 125. col. 2.

3 Qui ascendis super equos tuos, 134. col. 1.

Cum iratus fueris misericordiae recordaberis, 230. col. 2.

S O P H O N I A E.

Cap. 1. Ambulabunt quasi caeci, quia Domino peccauerunt, 43. col. 4.

Z A C H A R I A E.

Cap. 1. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, 129. col. 1.

2 Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei, 106. col. 1. & 86. col. 4.

Absque muro habitabitur Hierusalem, & ego ero eis murus igneus, 174. col. 1.

7 Potuerunt cor suum, ut adamantem ne audirent legem, 36. col. 2.

12 Ponam Hierusalem lapidem cneris cunctis gentibus, 184. col. 4.

Et plangent eum planctu quasi super vnigenitum, 4. col. 1.

Aspicient ad me quem confixerunt. 3. col. 2.

13 Erit fons patens domui David, 117. col. 2. & 167. col. 2.

ultimo. Eruat lebetes quasi phiala, 155. col. 1.

Index Authoritatum

- M A L A C H I Æ.**
Cap. 1. Dilexi vos, & dixistis, in quo dilexisti nos? 64. col. 2.
Ecce ego mitto Angel. qui præparabit viam ante faciem meam, 9. col. 1.
3 Quis habitabit ad videndum eum? 4 col. 2.
4 Vobis autem timentibus nomen meum orietur Sol iustitiæ. 170. col. 3.

EX MATTHÆO EVANGELISTA.

- Cap. 3. Ego baptizo vos in aqua, & poenitentia, 140. col. 3.
5 Beati qui esuriunt, & titiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur, 144. col. 1.
6 Thesaurizate vobis in cælo, vbi fures non effodiunt, neque furantur, 53. col. 4.
Qui voluerit animam suam saluam facere, perdet eam, 203. col. 4.
9 Præteriens Iesus vididit hominem sedentem in telonio, 90. col. 3.
11 Beatus qui non fuerit scandalizatus in me, 121. col. 4.
Tollite iugum meum super vos, 223. col. 3.
12 Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? quicumque fecerit voluntatem Patris mei, &c. 229, col. 1.
Quomodo potest quisquam intrare in domum fortis, & vasa eius diripere, 84. col. 2.
13 Vis imus, & colligimus ea? dicit illis, non, ne forte eradicetis, & triticum, 38. col. 2.
Multi Prophetæ, & Reges voluerunt videre, quæ vos videtis, & cæt. 107. col. 3.
16 Quem dicunt homines esse fil. 9. col. 2,
Abneget semetipsum. 315. col. 1.
Sedebitis, & vos indicantes, & cæt. 82. col. 3.
20 Multi sunt vocati, pauci vero electi, 60. col. 2.
23 Quoties volui congregare filios tuos, sicut gallina, & noluiſti, 234
26 Orate ne intretis intetationem, 31. col. 1.
Pater si possibile est transeat à me Calix iste, 71. col. 3.
26 Spiritus promptus, 31. col. 1.
27 Deus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? 69. col. 2.

EX MARCO EVANG.

- Cap. I. Expulit eum spiritus in desertum, 54. col. 1.
Obmutesce, & exi de homine isto, 80. col. 1.
7 suspiciens in Cælum ingemuit, & ait Epheta, id est, aperire, 79. col. 3.
9 Orta est contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior, 20. col. 3

EX LVCA EVANG.

Cap. 2

Sacra Scriptura.

- Cap. 2. Positus est hic in ruinam, & resurrectionem multorum, 16. col. 1.
Viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium
populorum lumen ad revelationem gentium, &c. 168. col. 4. & 218. col. 2.
- 7 Oleo caput meum non unxisti, hæc autem, &c. 49. col. 2.
- 10 Homo quidam descendens ab Hierusalem in Hierico, incidit in latrones, &cæt. 50. col. 1.
Nolite portare sacculum, neque peram, & neminem per viam salutaveritis. 26. col. 4.
- 11 Viri Niniitæ surgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabunt eam, 206. col. 2.
- 12 Quid faciam, quia non habeo, quomodo congregem fructus meos? 51. c. 2.
Et vos estote parati, &c. 7. col. 4.
Et vos similes hominibus expectantibus Dominum suum quando revertatur a nuptijs, 177. col. 1.
- 13 Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt, 17. col. 2.
- 14 Siquis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, &c. non potest meus esse discipulus, 178. col. 3.
- 15 Imposuit eam in humeros suos gaudens, 209. col. 2.
Gaudium erit in Cælo super vno peccatore penitentiam agente. 197. columna 4.
Accurrens cecidit super Colum eius, 214. col. 1.
Quanti mercenarij in domo Patris mei abundant panibus ego autem hic fame pereor. 93. col. 2.
- 16 Vidit Abraham de longe, 92. columna 3.
- 22 Factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram, 119. columna 2.
Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos, 186. col. 2.
Hodie mecum eris in Paradiso, 118. col. 1.

EX IOANNE EVANGELISTA.

- Cap. I. Dedit eis potestatem filios Dei fieri. 183. col. 1.
Vidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti à Patre. 2. col. 1.
Ecce Agnus Dei, 118. columna 2.
Hic est vere Israelita, in quo non est dolus, 107. col. 1.
Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem. 45. col. 2.
- 4 Meus cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei, qui in Cælis est, 101. col. 3. & 191. col. 2.
- 5 Opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me. 20. col. 1.
Pater meus usque modo operatur, & ego operor, 29. col. 2.

Index *Authoritatum.*

- Vos misistis ad Ioan. & testimonium perhibuit veritati. 19. col. 2.
6 Nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit eum, 217. col. 2.
9 Et talia scriptura dicit, videbunt in quem transfixerunt, 3. col. 2.
Me oportet operari donec dies est. venit nox quando nemo potest operari 190. col. 1.
Lazarus amicus noster dormit, 221. col. 4.
12 Qui amat animam suam, perdet eam, 25. col. 1.
15 Si non venissem, & locutus non fuissent. &c. 19. col. 3.
Ambulate dum lucem habetis. 211. col. 1.
16 Petite, & accipietis, quærite & inuenietis, pulsate, & aperietur vobis 45. col. 1.
Arguet mundum de peccato, 8. col. 3.
18 Cur me cædis, 105. col. 2, & 119. col. 2.
19 Ecce filius tuus. 166. col. 2.
Stabat autem iuxta Crucem Iesu, 166. col. 4.
Quia vidisti me Thoma credidisti, &c. 196. col. 1.
Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Hæc cum dixisset insuflavit, 142. colum. 2.

EXACTIS APOSTOLORVM.

- Cap. II. Factus est repente de Cælo sonus. 142. col. 1.
7 Continuerunt aures suas, &cæt. 10. col. 1.
8 Ibat per viam suam gaudens. 127. colum. 4.
11 Vos autem baptizamini Spiritu Sancto. 261. col. 9.
9 Saule, Saule, quid me persequeris? &c. 130. col. 1. & 225. col. 3.
18 Excutiens Paulus vestimenta dixit, sanguinis vester super caput vestrum. 102. col. 2.

AD ROMANOS.

- Cap. II. An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longaminitatis contemnis? 114. col. 2.
Theaurizas tibi iram in die iræ. 129. col. 3.
Inexufabilis es o homo omnis, qui iudicas, eadem enim agis. 80. col. 2. & 86. col. 2.
Nomen Dei blasphematur per vos inter gentes, 15. col. 2.
Reddet vnicuique secundum opera eius; ijs quidem, qui secundum patientiam boni operis, gloriam, & honorem, 40. col. 2.
3 Iustificati gratis per gratiam ipsius. 196. col. 3.
5 Gloriamur spe filiorum Dei. 171. col. 3.
7 Ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato: quod enim operor non intelligo, &c. 155. col. 2.

Scimus

Sacra Scriptura.

- Scimus autem quoniam lex spiritualis est. 146. col. 1.
- Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. 155. col. 2.
- Proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis tradidit illum. 75. col. 2.
- 9 Non omnes, qui ex Abraham sunt, hi sunt filij Abraham, id est non qui filij carnis: hi filij, sed qui filij sunt promissionis æstimatur in semine. 106. colum. 4.
- Volens Deus ostendere iram suam, & notam facere potentiam suam sustinuit. 129. col. 2.
- 12 Spe gaudentes, in tribulatione patientes. 99. col. 4.
- Obsecro vos fratres, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. 50. col. 3.
- 13 Fratres, hora est iam nos de somno surgere: nunc enim prior est nostra salus, quam cum credidimus. 228. col. 2.
- Abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis sicut in die honeste ambulemus. 177. col. 2.

A D C O R I N T. I.

- Cap. I. Prædicamus vobis Christum Crucifixum, Iudæis quidem scan-
dalum, gentibus autem stultitiam. 11. col. 3.
- Verbum Crucis pereuntibus stultitia, &c. 16. col. 1.
- 3 Tanquam parvulis lac vobis potum dedi non escam, non dum enim poteratis. 158. col. 1.
- 4 Tanquam purgamenta huius mundi. 105. col. 2.
- 6 An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus Sancti, qui habitat in vobis? 42. col. 3.
- Non estis vestri. Empti enim estis pretio magno. 101. col. 1.
- Fugite fornicationem, 24. col. 3. & 192. col. 3.
- 7 Præterit figura huius mundi, 94. col. 2.
- 8 Siquis viderit eum, qui habet scientiam in idolo, id est, templo idolorum, recumbentem, non ne conscientia eius cum sit infirma, ædificabitur ad manducandum? 187. col. 1.
- 10 Nō potestis mensæ Dñi, participes fieri, & mensæ demoniorū, 195. c. 3.
- Patres nostri omnes sub nube fuerunt; omnes eandem escam spiritalem manducaverunt. 145. col. 4.
- 11 Quicumque manducauerit, vel biberit Calicem Domini indigne, reus erit corporis, & sanguinis Domini, &c. 12. col. 2.
- 14 Lingue in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus. 182. col. 3.
- 15 Quotidie morior, 179. col. 3.
- Vbi est mors victoria tua? 221. col. 3.
- 16 Siquis non amat Dñm nostrum Iesum Christum, anathema sit, maranatha. 228. col. 1.

Index Authoritatum

AD CORINT. SECUNDA

- Cap. II. Datus est mihi stimulus carnis meae, angelus sathanæ, qui me collaptizet, & cæt. 13. col. 4.
- 3 Epistola nostra vos estis. 15. col. 1.
- 4 Ergo mors in nobis aliquid operatur, 99. col. 4.
- Mortificationem Iesu in corpore circumferentes. 173. col. 3.
- Momentaneum hoc tribulationis nostrae, & c. 70. col. 2.
- Deus huius sæculi excæcavit mentes in fidelium, 62. col. 2.
- Habemus thesaurum in vasis fictilibus, vt sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis, 198. col. 1.
- 6 Sicut egentes, multos autem locupletantes; tanquam nihil habentes, & cæt. 159. col. 2.
- Que participatio iustitiæ cum iniquitate, & quæ societas lucis ad tenebras? 195. col. 3.
- 8 Prouidemus bona non solum coram Deo. 180. col. 2.
- 9 Sic currite vt comprehendatis. 55. col. 2.
- 11 Despondi vos vni viro Virginē castam exhibere Christo, 210. col. 3.
- 12 Virtus in infirmitate perficitur, 13. col. 3.

A D G A L A T A S.

- Cap. II. Dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. 133. col. 4.
- Viuo ego iam non ego, viuit vero in me Christus, 25. col. 2.
- 3 O insensati Galatæ, quis vos fascinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Christus proscriptus est, & in vobis crucifixus. 125. columna 2.
- 4 Quemadmodum is, qui secundum carnem natus est, persequabatur eum, qui secundum spiritum, ita & nunc, 24. col. 3. & 188. col. 3.
- Inimicus vobis factus sum verum dicens vobis, 103. col. 2.
- Abraham duos filios habuit. & c. 107. col. 1.
- 6 Stigmata Domini mei in corpore meo porto, 98. col. 3. & 171. col. 4.
- Quæ seminauerit homo, hæc & metet, 48. col. 4.
- Bonum facientes non deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes. 189. col. 3.

A D E P H E S E O S.

- Cap. II. Vos conuiuificauit cum essetis mortui, 203. col. 4.
- Creati in Christo Iesu, 181. col. 1.
- 2 Conresuscitauit, & conseruare nos fecit in cœlestibus. 153. nu. 2.
- 4 Ascendit super omnes cœlos vt ad impleret omnia, 132. col. 4.
- 5 Surge, qui dormis, & exurge à mortuis, ibidem.
- Sacramentum hoc magnum est, ego autē dico in Christo, & in Ecclesiastica, 41. col. 4.
- Nolite